

การให้ความหมาย รูปแบบ และกระบวนการออกแบบของเจ้าหน้าที่กรมศิลปากร

โดย

นางสาวปิยกานต์ อาจารย์วุฒิ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2554

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

การให้ความหมาย รูปแบบ และกระบวนการของเจ้าหน้าที่กรมตุลาการ

โดย

นางสาวปิยกานต์ อาจารย์วุฒิ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2554

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

**THE SOCIAL CONSTRUCTION OF MEANING, PATTERNS AND PROCESS SAVING
OF CUSTOMS OFFICERS**

By

Piyakarn Arjareeyawut

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree

MASTER OF PUBLIC ADMINISTRATION

Program of Public Administration

Graduate School

SILPAKORN UNIVERSITY

2011

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร อนุมัติให้วิทยานิพนธ์เรื่อง “ การให้ความหมาย รูปแบบ และกระบวนการออมของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร ” เสนอโดย นางสาวปิยกานต์ อาจารย์วุฒิ เป็นส่วนหนึ่ง ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปานใจ ชารัทสนวงศ์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่.....เดือน..... พ.ศ.....

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิทักษ์ ศิริวงศ์

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์พรชัย เทพปัญญา)

...../...../.....

..... กรรมการ

(อาจารย์ ดร.สุวิชา วรวิเชียรวงษ์)

...../...../.....

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิทักษ์ ศิริวงศ์)

...../...../.....

53603710 : สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

คำสำคัญ : การให้ความหมาย/การออม

ปิยกานต์ อาจารย์วุฒิ : การให้ความหมาย รูปแบบ และกระบวนการออมของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร. อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : ผศ.ดร.พิทักษ์ ศิริวงศ์. 105 หน้า.

การวิจัยเรื่อง “การให้ความหมาย รูปแบบ และกระบวนการออมของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร” มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการศึกษาการให้ความหมาย รูปแบบ และกระบวนการออมของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร

การศึกษานี้เป็น การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีวิทยา “การสร้างทฤษฎีฐานราก” เลือกพื้นที่ศึกษาโดยวิธีการเลือกเชิงทฤษฎีที่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และคำถามของการวิจัย รวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ระดับลึก การสังเกตและจดบันทึก การวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการจัดสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีแปลความและตีความข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลหลักคือ ข้าราชการ พนักงานราชการ ลูกจ้างประจำ และลูกจ้างชั่วคราว สำนักพิทักษ์ศุลกากรและสำนักบริหารทรัพยากรบุคคล จำนวน 20 คน

ผลการวิจัยพบว่า

1) การให้ความหมายของคำว่า “การออม” ของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร คือ 1. การวางแผนการเก็บเงินเพื่อการใช้จ่ายในอนาคต อันเกิดจากนิสัยที่ได้รับการปลูกฝังจากครอบครัว 2. การเก็บออมเงินเมื่อยามเกษียณ เพื่อความเป็นเอกภาพทางการเงินของตนเองเป็นหลัก 3. การแบ่งปันรายได้เพื่อเก็บเป็นเงินสำรองในการป้องกันความไม่แน่นอนในชีวิต 4. การเก็บและการลงทุนเพื่อผลตอบแทนและเป็นการเพิ่มมูลค่าของเงินหรือทรัพย์สิน และ 5. การเก็บออมเงินเพื่อเป็นหลักประกันให้กับตัวเองและครอบครัวหรือเก็บเพื่อเป็นมรดกแก่ลูกหลาน

2) รูปแบบการออมเงิน มี 2 รูปแบบ คือ 1. การออมแบบถูกบังคับจากหน่วยงานของรัฐ และ 2. การออมแบบเลือกออมตามความต้องการ

3) กระบวนการออม มีความแตกต่างกัน คือ 1. กระบวนการออมแบบวางแผนการออม และ 2. กระบวนการออมแบบไม่มีการวางแผนออม

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์   บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร   ปีการศึกษา 2554

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ .....

53603710 : MAJOR : PUBLIC ADMINISTRATION

KEY WORD : THE SOCIAL CONSTRUCTION OF MEANING/SAVING

PIYAKARN ARJAREEYAWUT : THE SOCIAL CONSTRUCTION OF MEANING,
PATTERNS AND PROCESS SAVING OF CUSTOMS OFFICERS. THESIS ADVISOR :
ASST.PROF.PITAK SIRIWONG,Ph.D.. 105 pp.

The research is The Social Construction of Meaning, Patterns and Process Saving of Customs officers. The objective of this study is to analyse The Social Construction of Meaning, patterns and process of savings by the customs officers, Klongtoey district, Bangkok.

This study is qualitative research with “Grounded Theory Approach” methodology; selecting for study areas by theoretical sampling to find one where is consistent with the objective and questions of the research, gathering the data by in-depth interview, observation and record, document and related research analysis, focus group discussion, and data analysis by interpretation. Main group of informant is a total of 20 assorted civil servants, government employees, permanent employees and temporary employees from the Customs Tariffs Bureau and the Human Resource Management Bureau.

The result showed that

1) The Social Construction of Meaning ‘Savings’ for the customs officers is 1. Personal future planning, as the result of behavior shaping by family 2. Retirement planning for mainly own financial stability 3. Income sharing for reserve fund in case of uncertainty 4. Hedging fund for profit and value adding of funds and properties 5. Savings for self and family’s security bond or inheritance

2) There are 2 patterns of savings; 1. Savings as a government-imposed mandate 2. savings as desired.

Finally, 3) process of savings; 1. Process with savings planning and 2. Process without savings planning.

Program of Public Administration Graduate School, Silpakorn University Academic Year 2011

Student's signature .....

Thesis Advisor's signature .....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาอย่างยิ่งจาก อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิทักษ์ ศิริวงศ์ ที่ได้สร้างโอกาสการเรียนรู้ ประสบการณ์ การทำวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีการสร้างทฤษฎีฐานราก ซึ่งต้องใช้ความรู้ด้านวิธีวิทยาการวิจัย การเรียนรู้ทักษะด้านสังคม และกระบวนการวิจัยภาคสนามที่มีระยะเวลานานอย่างต่อเนื่อง ประสบการณ์ การเรียนรู้ และองค์ความรู้ที่ได้รับในครั้งนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เป็นอย่างสูงที่ได้กรุณาสละเวลาให้คำแนะนำ ปรีกษา และเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดด้วยความเมตตา ยิ่ง เพื่อให้งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วง

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ พรชัย เทพปัญญา ประธานกรรมการสอบ และอาจารย์ ดร.สุวิชา วรวิเชียรวงษ์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ที่กรุณาสละเวลาอันมีค่า พร้อมทั้งให้คำแนะนำเพื่อให้วิทยานิพนธ์มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยได้รับความร่วมมือในระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม จากผู้ให้ข้อมูลหลักในพื้นที่ศึกษาด้วยความเต็มใจและเป็นกันเอง รวมทั้งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ ด้วยข้อจำกัดทางวิชาการจึงไม่สามารถกล่าวนามได้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณอย่างสูงยิ่งที่ทุกท่านมีส่วนร่วมในการวิจัยครั้งนี้

ขอขอบคุณความอนุเคราะห์ช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ผู้ประสานงาน ระดับบัณฑิตศึกษา โครงการพิเศษ คณะวิทยาการจัดการ และเจ้าหน้าที่บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตดลิ่งชันและวิทยาเขตสนามจันทร์ ทุกท่าน รวมทั้งพี่ น้อง และเพื่อนนักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตณศาตรมหาบัณฑิตทุกคน พี่อำ น้องเจนท์ และน้องเดียร์ ที่คอยให้คำแนะนำและช่วยเหลือในทุกขั้นตอนของการทำวิทยานิพนธ์นี้

ความสำเร็จและความภาคภูมิใจในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นผลจากกำลังใจและการสนับสนุนที่ผู้วิจัยได้รับจากครอบครัว คุณแม่ คุณพ่อ พี่จ๊อบ พี่บุญ น้องปล้อง และน้องปลาย ที่ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ตามเจตนารมณ์ที่ตั้งใจไว้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
ขอบเขตการวิจัย.....	4
2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	5
ประวัติกรมศุลกากร กระทรวงการคลัง	5
แนวคิดเรื่องการออม.....	9
ทฤษฎีสัมมุติฐานรายได้ (Absolute Income Hypothesis)	9
ทฤษฎีสัมมุติฐานรายได้สัมพัทธ์ (Relative Income Hypothesis).....	10
ทฤษฎีสัมมุติฐานรายได้ถาวร (Permanent Income Hypothesis).....	11
ทฤษฎีสัมมุติฐานวงจรชีวิต (Life Cycle Hypothesis)	12
ทฤษฎีสัมมุติฐานอัตราดอกเบี้ย (Life Interest Hypothesis)	12
สมมุติฐานทรัพย์สินสุทธิ (Net Asset)	13
ทฤษฎีราคา (Price Theory).....	13
ทฤษฎีเสาหลักของธนาคารโลก.....	14
การบริโภค (Consumption)	15
แนวคิดและพฤติกรรมการออม	15
การเรียนรู้ของผู้บริโภค (Consumer learning).....	15
ประเภทของพฤติกรรม	17
องค์ประกอบของพฤติกรรม	17
พฤติกรรมการออม	18
ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์	20
ทฤษฎีการตัดสินใจ.....	22

	หน้า
ปัจจัยที่มีบทบาทสำคัญต่อการออม	23
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	24
3 ระเบียบวิธีวิจัย	36
พื้นที่ศึกษาวิจัย (Study site)	37
วิธีการศึกษา.....	37
ผู้ให้ข้อมูลหลัก	38
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	39
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา.....	40
การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล	41
การวิเคราะห์ข้อมูล	42
การนำเสนอผลการศึกษา.....	43
ระยะเวลาการวิจัย	43
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	45
การให้ความหมายของคำว่า “การออม”	46
การให้ความหมายของคำว่า “การออม” ของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร	46
การตระหนักรู้ของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร ต่อความสำคัญของ “การออม”	54
ทัศนคติที่มีต่อ “การออม” ของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร	55
ทัศนคติของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร ระหว่าง “การออม” กับ “การออมเงิน”	57
รูปแบบการออมของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร	59
การรับรู้รูปแบบการออมของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร	59
รูปแบบการออมของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร.....	60
ปัจจัยหรือเหตุผลในการเลือกรูปแบบการออมของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร	65
รูปแบบการออมเงินระยะสั้นของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร	67
รูปแบบการออมเงินตามที่รัฐกำหนดเพื่อยามเกษียณอายุราชการ	70
กระบวนการออมของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร	72
การเริ่มต้นการออมของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร	72
เจ้าหน้าที่กรมศุลกากรมีการจัดสรรเงินในแต่ละเดือนเพื่อการออม	75
วัตถุประสงค์ในการออมของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร.....	79
การสม่ำเสมอในการออมของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร.....	82

	หน้า
ขั้นตอนการอมของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร	84
เจ้าหน้าที่กรมศุลกากรมีการจัดการกับรายรับที่เพิ่มขึ้น.....	88
ปัญหาอุปสรรคในการอมของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร.....	89
วิธีการแก้ปัญหาในการอมของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร.....	91
5 สรุปและอภิปรายผล	93
สรุปผลการศึกษา.....	93
การให้ความหมายของคำว่า “การอม” ของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร	94
รูปแบบการอมของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร.....	94
กระบวนการอมของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร.....	95
ข้อสรุปเชิงทฤษฎีจากผลการวิจัย	96
วิจารณ์ผลการวิจัย.....	97
สรุปผลการวิจัย.....	98
ข้อเสนอแนะ.....	98
ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย.....	98
ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ.....	99
ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป.....	99
บรรณานุกรม	100
ภาคผนวก	102
ประวัติผู้วิจัย	105

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยที่ผ่านมาส่วนใหญ่มุ่งเน้นจากการลงทุนตามระบบทุนนิยม โดยแหล่งเงินทุนมาจากการเงินออมในรูปแบบของหนี้หรือเงินกู้ยืมจากต่างประเทศ และบางส่วนเป็นเงินออมภายในประเทศ เมื่อเศรษฐกิจเกิดการขยายตัวด้านการลงทุนเพิ่มสูงขึ้นทำให้ประเทศมีความจำเป็นต้องพึ่งพิงเงินออมจากต่างประเทศในระดับที่มากขึ้นไป โดยเฉพาะในรูปแบบของหนี้หรือเงินกู้จากต่างประเทศ เกิดสถานะเงินเฟ้อ ประชาชนใช้จ่ายเกินตัวจนแทบไม่มีเงินออม ก่อให้เกิดความเสี่ยงด้านเสถียรภาพของเศรษฐกิจ ทั้งในด้านความสามารถในการชำระคืนหนี้และผลกระทบต่ออันดับความน่าเชื่อถือของประเทศ หากการออมภายในประเทศกลับลดน้อยลงทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างการลงทุนและเงินออมภายในประเทศเกิดความไม่สมดุลกัน ส่งผลกระทบให้ดุลบัญชีเดินสะพัด (Current account) ของประเทศขาดดุล และเมื่อขาดดุลอย่างต่อเนื่องเป็นเวลานาน ถือว่าเป็นสัญญาณที่สำคัญในการนำประเทศเข้าสู่การเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ เหมือนเช่นเมื่อครั้งวิกฤตเศรษฐกิจ ปี 2540 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ 2541)

ประเทศไทยควรให้ความสำคัญกับการเร่งระดมการออมภายในประเทศให้มากขึ้น เพื่อให้เกิดการพัฒนาในระบบเศรษฐกิจการเงินภายในประเทศให้ขยายตัวได้อย่างมีเสถียรภาพในระยะยาว รวมไปถึงความเป็นอยู่ของประชาชนที่ดีขึ้น จึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่ต้องมีการสะสมทุน (Capital Formation) หรือ “การออม” ในระดับบุคคลให้เพิ่มมากขึ้นในการสร้างความมั่นคงในชีวิต (ฐิติพร อุ่นใจ 2551)

“การออม” นับเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างมาก เปรียบได้กับเข็มทิศทางการเงินที่จะนำไปสู่เป้าหมายทางการเงินที่ได้วางแผนไว้ในอนาคต และเป็นกลไกหนึ่งในการขับเคลื่อนแหล่งเงินทุนสำคัญในการพัฒนาประเทศ หลังวิกฤตเศรษฐกิจ เมื่อปี 2540 รัฐบาลจึงให้ความสำคัญและกำหนดแนวทางการปรับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540 - 2544) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมการออมภาคครัวเรือนอย่างจริงจัง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2551) และต่อมารัฐบาลได้กำหนดให้วันที่ 31 ตุลาคมของทุกปี เป็นวันออมแห่งชาติ เพื่อให้ประชาชนเล็งเห็นคุณค่าของการออมโดยปลูกฝังให้มินิสัยรักการออม รู้จักการใช้จ่ายอย่างประหยัด และสร้างค่านิยมการออมที่ดีแก่สังคม (นิตยา ลิ้มไพศาล 2544)

การปลูกฝังเรื่องการออม นับเป็นพื้นฐานที่สำคัญยิ่งต่อการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ และความมั่นคงในชีวิต การสร้างแนวคิดและพฤติกรรมให้ประชาชนเป็นผู้ที่มีวินัยในการใช้จ่ายหรือ การเก็บออมเพื่ออนาคตหลังเกษียณ เมื่อยามฉุกเฉิน อุบัติเหตุ ภัยธรรมชาติ รวมถึงวิกฤติเศรษฐกิจ เป็นต้น จึงนับเป็นเรื่องที่สำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศได้อย่างยั่งยืนต่อไป จะเห็นได้ว่า ปัจจุบันแนวโน้มโครงสร้างประชากรของประเทศไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุและยังต้องขยายการลงทุน เพื่อสร้างพื้นฐานการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังนั้น ภาครัฐต้องเร่งส่งเสริมการออม โดยให้ความสำคัญทั้งในระดับมหภาค ส่งเสริมให้ระดับการออมเพิ่มขึ้นแบบสัมพันธ์กับระดับการลงทุน ส่วนในระดับจุลภาคหรือภาคครัวเรือน มีการสร้างหลักประกันและความมั่นคงในชีวิต โดยมีมาตรการส่งเสริมการออมในรูปแบบต่างๆ (อิสริยา บุญญะศิริ 2551) จากการสำรวจของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนา การเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) เรื่อง การออมของคนไทย พ.ศ.2551 พบว่า โดยประมาณ ครึ่งหนึ่งของผู้ที่ทำงานแล้ว ยังไม่ได้คำนึงถึงการวางแผนการดำเนินชีวิตและการใช้เงินในอนาคต เนื่องจากการไม่มีวินัยทางการเงิน มีรายได้ที่ไม่แน่นอน และมีรายได้น้อยกว่าค่าครองชีพในปัจจุบัน จากสาเหตุดังกล่าวก่อให้เกิดการกู้ยืมเงิน นับเป็นผลกระทบที่สำคัญต่อปริมาณการออมเงินของ ประชาชนอย่างยิ่ง จากโครงสร้างของกลุ่มคนที่ทำงานนั้น แบ่งเป็นกลุ่มคนที่มีรายได้ประจำในระบบ และกลุ่มคนที่เป็นแรงงานนอกระบบ ทั้งนี้ กลุ่มคนที่มีรายได้ประจำในระบบ ไม่ว่าเงินเดือนจะมาก หรือน้อยก็ตาม โดยภาครัฐจะบังคับให้มีการออมในรูปแบบต่างๆ ตามกฎหมายกำหนด (คณะกรรมการ พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2551) และต่อมาเมื่อปี พ.ศ.2554 มีการจัดตั้งกองทุนการออม ขึ้นพื้นฐานให้กับประชาชนที่เป็นแรงงานนอกระบบ โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา ให้มีกฎหมาย ว่าด้วยกองทุนการออมแห่งชาติ พ.ศ.2554 (พระราชบัญญัติกองทุนการออมแห่งชาติ พ.ศ.2554)

กรมสุทธการเป็นหน่วยงานในสังกัดกระทรวงการคลัง มีการแบ่งส่วนราชการภายใน กรมสุทธการ ออกเป็นส่วนงาน จำนวน 20 ส่วนงาน และด่านสุทธการ จำนวน 45 แห่ง มีอัตรากำลัง จำนวน 6,781 คน แบ่งเป็นอัตรากำลัง ข้าราชการ จำนวน 4,739 คน ลูกจ้างประจำ จำนวน 383 คน ลูกจ้างชั่วคราว จำนวน 796 คน และพนักงานราชการ จำนวน 863 คน (การแบ่งส่วนราชการและ อัตรากำลังของกรมสุทธการตามกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการ 2553) เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทและ หน้าที่เป็นฝ่ายจัดเก็บภาษีอากรขาเข้าในและขาออกนอกราชอาณาจักรตามกฎหมายสุทธการ อันเป็น ฐานทางเศรษฐกิจด้านรายได้ของประเทศ

เจ้าหน้าที่กรมสุทธการ เป็นกลุ่มคนที่มีรายได้ประจำในระบบที่รัฐออกกฎหมายระเบียบ ข้อบังคับ เรื่องการออมเงินเช่นกัน เช่น ข้าราชการมีการออมเงินในรูปแบบกองทุนบำเหน็จบำนาญ ข้าราชการ (กบข.) ลูกจ้างประจำ มีการออมเงินในรูปแบบกองทุนสำรองเลี้ยงชีพสำหรับลูกจ้างประจำ

ของส่วนราชการ (กสจ.) ส่วนพนักงานราชการและลูกจ้างชั่วคราว มีการออมเงินในรูปแบบกองทุนชราภาพในระบบประกันสังคม เป็นต้น เมื่อพิจารณาจากความสามารถในการออมเงินของเจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐ ซึ่งมีไม่มากพอหรืออาจไม่มีความสม่ำเสมอในการออม หากหวังเพียงการออมเงินตามข้อบังคับของกฎหมายอาจไม่เพียงพอ และก่อให้เกิดปัญหาด้านการเงินในอนาคต ประกอบกับในปัจจุบันโครงสร้างสังคมไทยยังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ อัตราการมีอายุขัยของคนไทยโดยเฉลี่ยเพิ่มสูงขึ้นและครัวเรือนมีขนาดที่เล็กลง จึงมีความจำเป็นยิ่งในการคำนึงถึงการออมเพื่อการดำรงชีวิตหลังวัยเกษียณอายุราชการ

จากความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจในการศึกษาการให้ความหมาย รูปแบบ และกระบวนการออมของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร เพื่อจะได้ทราบแนวคิดและพฤติกรรม การออมในการสร้างความมั่นคงและหลักประกันที่แน่นอนในอนาคตได้อย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการให้ความหมาย รูปแบบ และกระบวนการออมของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงรูปแบบทางความคิดและความเข้าใจ ต่อบริบทการให้ความหมายของคำว่า “การออม” อันเป็นปัจจัยสำคัญต่อแนวคิดและพฤติกรรมการวางแผนการออม เพื่อสร้างความมั่นคงและหลักประกันที่แน่นอนในอนาคตของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร ผู้ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่มีรายได้ประจำในระบบราชการและนำมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการปรับเปลี่ยนทัศนคติที่เกี่ยวข้องกับการออม ให้สอดคล้องและเหมาะสมตามเงื่อนไข และบริบททางสังคม และวัฒนธรรมในแต่ละพื้นที่

2. ทราบถึงรูปแบบ และกระบวนการออมต่างๆ อันเกิดจากการวางแผนทางการเงินให้ตรงกับวัตถุประสงค์ตามความต้องการของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร ซึ่งนับเป็นปัจจัยที่มีผลทางด้านเศรษฐกิจในระดับจุลภาคที่สำคัญยิ่ง และเป็นประโยชน์ในการเสนอแนะแนวทางการออมของเจ้าหน้าที่ภาครัฐให้เพิ่มขึ้น เพื่อรองรับโครงสร้างสังคมไทยที่จะก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ

3. เพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษา สำหรับผู้สนใจในเรื่องของการให้ความหมาย รูปแบบ และกระบวนการออมในระดับต่อไป

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาการให้ความหมาย รูปแบบ และกระบวนการของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร โดยศึกษาทางเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการศึกษาภาคสนามมาวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ ตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ ในรูปแบบการวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย (Analytic Inductive) และการจำแนกชนิดของข้อมูล (Typological Analysis) โดยนำข้อมูลที่ได้มานำเสนอผลการวิจัยในลักษณะเชิงพรรณนา และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interviews) เจ้าหน้าที่กรมศุลกากร เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร ได้แก่ ข้าราชการ พนักงานราชการ ลูกจ้างประจำ และลูกจ้างชั่วคราว ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (informal interview) คือ การสัมภาษณ์โดยเปิดกว้างไม่จำกัดคำตอบ รวมทั้งจัดการสัมภาษณ์กลุ่ม (focus group discussion) โดยจัดเป็นกลุ่มสนทนา ประมาณ 5-6 คน ซึ่งระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย คือ เดือนกันยายน ถึงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2554 และวิเคราะห์แบบการสร้างทฤษฎีฐานราก (Grounded Theory study) เพื่อศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมจากข้อมูลที่เป็นไปตามปรากฏการณ์จริง และใช้วิธีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบข้อมูลสามเส้า (Triangulation) เพื่อความถูกต้อง ครบถ้วน ความน่าเชื่อถือ

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องการให้ความหมาย รูปแบบ และกระบวนการออมของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร ผู้วิจัยได้ศึกษาและทบทวนแนวคิดจากเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาครั้งนี้ คือ

1. ประวัติกรมศุลกากร กระทรวงการคลัง
2. แนวคิดเรื่องการออม
3. แนวคิดและพฤติกรรมการออม
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ประวัติกรมศุลกากร กระทรวงการคลัง

กรมศุลกากร (2552) ได้กล่าวถึงประวัติเกี่ยวกับกรมศุลกากร ดังนี้

การศุลกากรในอดีตนั้น การจัดเก็บผลประโยชน์จากการค้าเพื่อเป็นรายได้ของแผ่นดิน ในลักษณะที่เป็นภาษีศุลกากรแต่โบราณของไทยนั้น ไม่มีหลักฐานแน่ชัดว่า มีวิธีการจัดเก็บอย่างไร และเป็นพิภคอัตราเท่าใด คงปรากฏแต่พอเป็นแนวศึกษาจากหลักฐานศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหง ไว้ว่า ในสมัยสุโขทัยมีการค้าขายเป็นปัจจัยในการสร้างความมั่งคั่งของรัฐจากการเก็บภาษีในช่วงระยะเวลาหนึ่ง และมีคำสำหรับเรียกภาษีชนิดหนึ่ง ซึ่งเก็บจากการนำสัตว์สิ่งของมาจำหน่ายว่า “จกอบ” และการเก็บภาษีนี้ช่วงระยะเวลาหนึ่งกรุงสุโขทัย ได้มีประกาศยกเว้นแก่ผู้เข้ามาค้าขายดังหลักฐานที่ปรากฏในศิลาจารึกว่า “เมืองสุโขทัยนี้ดีในน้ำมีปลาในนามีข้าวพ่อเมือง บ่เอาจกอบในไพร่ลู่ทางเพื่อน จูงวัวไปค้าขี่ม้าไปขายใครจักใคร่ค้าช้างค้าใครจักใคร่ค้าม้าค้า” แต่ จกอบ ในสมัยสุโขทัย จะรวมถึงผลประโยชน์ที่เรียกเก็บจากสินค้าเข้าและออกไปยังต่างประเทศด้วยหรือไม่ ไม่ทราบแน่ชัด

ต่อมาในสมัยกรุงศรีอยุธยานั้น มีหลักฐานว่าการเก็บจกอบหรือจกอบ ใช้รวมทั้งการค้าภายในและต่างประเทศ โดยมีสถานที่สำหรับการภาษี เรียกว่า “ขนอน” ได้แก่ ขนอนบก ขนอนน้ำ ขนอนขึ้นนอก ขนอนขึ้นในและขนอนตลาด เป็นต้น ทำหน้าที่จัดเก็บภาษีจกอบจากบรรทุกสินค้า และยังได้พบว่ามีการจัดเก็บจกอบในอัตรา 10 ซัก 1 ซึ่งมีทั้งเก็บเป็นตัวเงินและเก็บเป็นสิ่งของ และในสมัยนี้การค้ากับต่างประเทศเจริญก้าวหน้าขึ้นมาก ได้เกิดหน่วยงานที่ทำหน้าที่โดยตรง เรียกว่า พระคลังสินค้า ดำเนินการค้าแทนรัฐกับพ่อค้านานาชาติ โดยระบบที่เรียกว่า การค้าผูกขาด กล่าวคือ พระคลังสินค้า จะเป็นผู้กำหนดประเภทของสินค้าที่จะเข้าทั้งปวงก่อน รวมทั้งการขายผลผลิตเพื่อออก

ไปต่างประเทศในแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราชว่า มีการเก็บภาษีที่เรียกเก็บจากการค้าระหว่างประเทศ 2 อย่าง คือ

1. จังกอบเรือสินค้า หรือที่เรียกกันว่า “ค่าปากเรือ” เก็บภาษีตามพิศขนาดปากเรือ โดยกำหนดว่าเรือลำใดปากกว้างกว่า 6 ศอก แม้จะยาวไม่ถึง 6 วา เก็บค่าปากเรือลำละ 6 บาท
2. จังกอบสินค้า เก็บจากสินค้าทั้งขาเข้าและขาออก จังกอบสินค้านี้ในสมัยต่อมา เรียกว่า “ภาษี” ซึ่งการเก็บภาษีขาเข้าในสมัยอยุธยา นั้น มีข้อกำหนดและข้อยกเว้นว่า ถ้าเป็นเมืองที่มีพระราชไมตรีและไปมาค้าขายไม่ขาดจะเก็บค่าปากเรือ 4 วาขึ้นไป วาละ 12 บาท และเก็บภาษีสินค้า 100 ชัก 3 และสำหรับเรือเมืองอื่นที่ไม่ได้ค้าขายประจำ หรือมีทางพระราชไมตรีต่อกันจะเก็บค่าปากเรือ วาละ 20 บาท และเก็บภาษีสินค้า 100 ชัก 5 และหากเรือที่เข้ามาค้าขาย มีสินค้าที่ทางการต้องการ ก็จะยกเว้นภาษีสินค้าเก็บแต่ค่าปากเรือ นอกจากนี้ ยังมีข้อยกเว้นพิเศษแก่พ่อค้าบางประเทศ เช่น ฝรั่งเศส

จังกอบเรือสินค้าและจังกอบสินค้า ซึ่งถือได้ว่าเป็นภาษีศุลกากรในสมัยอยุธยาสันนิษฐานว่า เจ้าหน้าที่จัดเก็บ คือ นายขนอน อยู่ในบังคับบัญชาของเจ้าพระยาพระคลัง ว่าการกรมท่าและในส่วนของการเก็บภาษีศุลกากรตามหัวเมืองก็อยู่ในหน้าที่ของเจ้าเมือง โดยในแต่ละหัวเมืองจะอยู่ในบังคับบัญชาของสมุหนายก สมุหพระกลาโหมและกรมท่าตามแต่จะเป็นหัวเมืองในส่วนใด

ส่วนในสมัยกรุงธนบุรี บ้านเมืองอยู่ในยุคสงครามการค้าขายระหว่างประเทศไม่ปรากฏหลักฐาน ในทางประวัติศาสตร์

เมื่อเข้าสู่ยุครัตนโกสินทร์ในรัชสมัยสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีวิธีการเปลี่ยนการจัดเก็บภาษีอากรให้มีการประมูลผูกขาดกับทางราชการ ได้จัดเก็บภาษีอากรที่เรียกว่า “ระบบเจ้าภาษีนายอากร” พระคลังสินค้า ทำหน้าที่เป็นเจ้าจำนวนภาษี เรียกว่า กรมเจ้าจำนวน ขึ้นอยู่กับพระคลังมหาสมบัติรับผิดชอบจัดการเรื่องภาษีอากร ส่วนสถานที่เก็บภาษี เรียกว่า “โรงภาษี” ในระบบการผูกขาดการเก็บภาษีเช่นนี้ มีผลกระทบต่อสินค้าขาเข้าและสินค้าขาออก เพราะได้เรียกเก็บจากภาษีผูกขาดแล้ว และในส่วนของการค้ากับต่างชาติยังคงเป็นหน้าที่ของพระคลังสินค้าอยู่เช่นเดิม โดยต่อมาได้เกิดข้อเปลี่ยนแปลงทางการค้ากับต่างประเทศครั้งสำคัญ กล่าวคือ ผู้สำเร็จราชการอินเดียของอังกฤษได้ส่งเฮนรี เบอร์นี เข้ามาเจริญพระราชไมตรี และเจรจาขอเปลี่ยนแปลงสัญญาทางการค้า โดยขอให้มีการจัดเก็บภาษีตามขนาดของปากเรือเพียงครั้งเดียว ทั้งนี้ โดยแยกประเภทว่าถ้าเป็นเรือบรรทุกสินค้ามาขาย ให้เรียกเก็บค่าปากเรือ วาละ 1,700 บาท ถ้าเป็นเรือเปล่าให้เรียกเก็บค่าปากเรือ วาละ 1,500 บาท และขอให้ยกเว้นภาษีค่าธรรมเนียมแก่พ่อค้าชาวอังกฤษ แต่ยังคงให้พระคลังสินค้าควบคุมการซื้อขายสินค้าต้องห้ามได้ตามธรรมเนียมเดิม

จนกระทั่งถึง รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว อังกฤษได้ส่งเซอร์จอห์น เบาริง เป็นอัครราชทูตเข้ามาทำสนธิสัญญาทางการค้า เมื่อปี พ.ศ.2398 อีกครั้ง ข้อความในสนธิสัญญา

เบาริงที่เกี่ยวกับภาษีศุลกากร คือ การให้ยกเลิกค่าปากเรือ ค่าธรรมเนียมเปลี่ยนมาเป็นเก็บภาษีสินค้าขาเข้า โดยเรียกเก็บภาษีในอัตรา 100 ชัก 3 ซึ่งเรียกว่า "ภาษีขาเข้าร้อยละสาม" และตามข้อตกลงนี้มีผลกระทบกับการตกลงทำสัญญาทางการค้ากับชาติอื่นๆ ต่อมา เพราะชาติอื่นต่างขอที่จะให้ใช้วิธีการเดียวกับที่ทำสัญญากับอังกฤษทั้งสิ้น การเปลี่ยนแปลงเช่นนี้ ทำให้รัฐต้องขาดรายได้จากภาษีศุลกากรไปเป็นจำนวนมาก สำหรับหน่วยงานที่ทำหน้าที่จัดเก็บภาษีอากรก็ยังคงแยกย้ายกันอยู่ตามกรมต่างๆ เช่น ภาษีอากรขาเข้าร้อยละสามขึ้นกับกรมกลาโหม ภาษีข้าวขาออกขึ้นกับกรมท่า ภาษีเบ็ดเสร็จซึ่งเป็นภาษีผูกขาดขึ้นต่อพระคลังสินค้า ส่วนท่าเรือในหัวเมืองขึ้นกับกรมมหาดไทยและกรมกลาโหม เป็นต้น

ยุคสมัยใหม่ของศุลกากรไทย เริ่มขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงปฏิรูประบบการจัดเก็บภาษีอากรใหม่ โดยทรงจัดตั้งหอรัษฎากรพิพัฒน์ขึ้น และโปรดให้ตราพระราชบัญญัติหอรัษฎากรพิพัฒน์ จ.ศ.1235 (พ.ศ.2416) พระราชบัญญัติสำหรับพระคลังมหาสมบัติ จ.ศ.1237 (พ.ศ.2418) เพื่อเป็นสำนักงานกลางในการรวบรวมรายได้และการเบิกจ่ายเงินของแผ่นดินที่เคยอยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานต่างๆ ให้มารวมอยู่ในที่เดียวกัน

หอรัษฎากรพิพัฒน์ ซึ่งตั้งอยู่ในพระบรมราชวังสมเด็จเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึก กรมพระบารบปรัักษ์ อธิบดีทรงมีอำนาจสิทธิขาดในการจัดเก็บภาษีอากรและเป็นผู้ควบคุมการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานและดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติ ซึ่งถือได้ว่างานศุลกากรทำหน้าที่จัดเก็บภาษีขาเข้าขาออกเป็นรายได้ของรัฐ อยู่ในความควบคุมดูแลของหอรัษฎากรพิพัฒน์ ดังนั้น หอรัษฎากรพิพัฒน์จึงนับเป็นการก่อตั้งกรมศุลกากร แต่หลักฐานการเรียกชื่อหน่วยงานศุลกากรในช่วงนี้ยังไม่ชัดเจน มีคำเรียกว่า “กรมศุลกสถาน” หรือ “กรมศุลกากร” และเรียกผู้บังคับบัญชาว่า “ผู้บัญชาการภาษีขาเข้าขาออก” หรือ “อธิบดีผู้บัญชาการกรมศุลกากร” แต่อย่างไรก็ดีมีหลักฐานว่า ท่านเจ้าพระยาภาสกรวงศ์ (ชุมพร บุณนาค) เป็นผู้บัญญัติคิดคำว่า “ศุลกากร” ขึ้นให้ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า “Customs” และกรมศุลกากรขึ้นอยู่ในกระทรวงพระคลังมหาสมบัติทำหน้าที่จ่ายและรักษาแผ่นดิน รวมทั้งราชพัสดุทั้งปวง ตลอดจนรักษาพระราชทรัพย์ของแผ่นดินทั้งหมดเก็บและรับผิดชอบเงินภาษีอากรและเงินขึ้นต่อแผ่นดินตลอดพระราชอาณาจักร แบ่งหน่วยงานออกเป็น 13 กรม โดยมีแผนกกรมเจ้าจำนวนเก็บภาษี 5 กรม ได้แก่ กรมถ้วย กรมสรรพากร กรมสรรพภาษี กรมอากรที่ดิน และกรมศุลกากร มีหน้าที่เก็บเงินภาษีอากรขาเข้าขาออก ซึ่งเก็บจากผู้บรรทุกสินค้าออกไปต่างประเทศ และที่บรรทุกเข้ามาขายในประเทศ

จากนั้นเป็นต้นมา ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาจนในปัจจุบันกรมศุลกากรเป็นหน่วยงานหนึ่งสังกัดกระทรวงการคลัง การดำเนินงานกรมศุลกากรได้เจริญเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็วความเปลี่ยนแปลงของบ้านเมืองและสถานการณ์ของโลก ได้มีการสร้างอาคารที่ทำการใหม่ให้เหมาะสมขึ้นแทนที่ทำการ

ศุลกากร ที่เรียกว่าศุลกสถาน เดิมในปี พ.ศ. 2497 นั่นคือ สถานที่ตั้งกรมศุลกากร คลองเตย ในปัจจุบัน ในช่วงเวลาที่ผ่านม้อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของไทยมีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วโดยเฉพาะด้านการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งเดิมกรมศุลกากรมีภารกิจหลักคือ จัดเก็บภาษีอากรจากของที่นำเข้ามาในและส่งออกป็นอกราชอาณาจักรเพื่อนำไปพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศและดูแลป้องกันปราบปรามการลักลอบหนีศุลกากร เพื่อให้การจัดเก็บภาษีอากรเป็นไปตามเป้าหมายและเกิดความเป็นธรรมแก่ผู้ประกอบการที่สุจริต

ในปัจจุบันกรมศุลกากร ได้รับบทบาทและหน้าที่จากเดิมที่เน้นการจัดเก็บภาษีอากรจากของที่นำเข้ามาในและส่งออกป็นอกราชอาณาจักร มาเป็นการมุ่งเน้นที่จะพัฒนาส่งเสริมด้านการค้าระหว่างประเทศและการส่งออกของไทยที่มีศักยภาพในการแข่งขันกับตลาดการค้าของโลกได้ควบคู่กันนั้น กรมศุลกากรได้พัฒนาระบบงานการจัดองค์กร การนำระบบคอมพิวเตอร์มาใช้ในการบริหารงานศุลกากร มีกฎหมายรองรับการปฏิบัติราชการ เช่น ด้านกฎหมายพิทักษ์อัตราศุลกากร บังคับใช้ พ.ศ.2530 พระราชบัญญัติศุลกากร บังคับใช้ พ.ศ.2469 และด้านระบบราคาศุลกากร บังคับใช้ พ.ศ.2543 และระบบราคาแถมตัด พ.ศ.2543 ระบบการดำเนินพิธีการศุลกากร โดยเริ่มจากระบบ Manual บังคับใช้ พ.ศ.2417 เป็นระบบการดำเนินพิธีการศุลกากรแบบดั้งเดิม ต่อมาพัฒนาเป็นระบบ EDI หรือ Electronic Data Interchange) บังคับใช้ พ.ศ.2543 ระบบการดำเนินพิธีการศุลกากรด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ และปัจจุบันคือ ระบบ e-Customs Paperless พ.ศ.2551 เป็นระบบการดำเนินการผ่านพิธีการศุลกากรทางอิเล็กทรอนิกส์แบบไร้เอกสาร ตลอดจนพัฒนาประสิทธิภาพของข้าราชการให้มีความสอดคล้องกับความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจของประเทศ นอกจากการพัฒนากระบวนการต่างๆ อย่างต่อเนื่องแล้ว

กรมศุลกากรได้ปรับปรุงขยายหน่วยงานต่างๆ รองรับกับปริมาณงานที่เพิ่มขึ้น โดยแบ่งงานในกรมศุลกากร (ส่วนสื่อสารและบริการข้อมูล กรมศุลกากร 2554) ออกเป็น 4 กลุ่มภารกิจ และ 1 กลุ่มงานพัฒนา คือ กลุ่มภารกิจด้านยุทธศาสตร์ กลุ่มภารกิจด้านบริหาร กลุ่มภารกิจด้านภาษีอากรและสิทธิประโยชน์ และกลุ่มภารกิจด้านปราบปราม ซึ่งแบ่งเป็นหน่วยงานย่อยตามกลุ่มภารกิจ ออกเป็นสำนักงาน 20 สำนัก และด่านศุลกากร 46 ด่าน ส่วนกลุ่มงานพัฒนา แบ่งออกเป็นกลุ่มตรวจสอบภายใน และกลุ่มพัฒนาระบบบริหาร รวมทั้งสำนักงานที่ปรึกษาการศุลกากรประจำสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงบรัสเซลส์ สำนักงานศุลกากรประจำกงสุลใหญ่ ณ เมืองฮ่องกง และงานที่ปรึกษาการศุลกากรประจำกงสุลใหญ่ ณ นครกวางโจว

วิสัยทัศน์กรมศุลกากร

ศุลกากรมาตรฐานโลกเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศและปกป้องสังคม

พันธกิจกรมศุลกากร

1. ให้บริการทางศุลกากรที่ทันสมัย สะดวก รวดเร็ว ได้มาตรฐานโลก
2. ส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจและการแข่งขันของประเทศด้วยมาตรการทางศุลกากร
3. เพิ่มประสิทธิภาพในการควบคุมทางศุลกากรเพื่อปกป้องสังคม
4. จัดเก็บภาษีอย่างมีประสิทธิภาพด้วยความเป็นธรรมและโปร่งใส

ยุทธศาสตร์กรมศุลกากร

1. พัฒนาระบบงานศุลกากรให้เป็นมาตรฐานโลก
2. พัฒนามาตรการทางศุลกากรเพื่อเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันของประเทศ
3. พัฒนาศักยภาพการควบคุมทางศุลกากรด้วยมาตรฐานสากล
4. บริหารจัดการระบบจัดเก็บภาษีอากรโดยยึดหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

2. แนวคิดเรื่องการออม

แนวความคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการออม (Saving) นักเศรษฐศาสตร์กล่าวไว้หลายทฤษฎีด้วยกัน โดยรายละเอียดของทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง มีดังนี้ (สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง 2547)

2.1. ทฤษฎีสम्मมติฐานรายได้ (Absolute Income Hypothesis)

เคนส์ (Keynes อ้างถึงใน นิภาพร อมรจิตติเมธี 2553) กล่าวว่าเงินออมเป็นส่วนต่างระหว่างรายได้และรายจ่ายเพื่อการบริโภค ดังนั้น ในการศึกษาทฤษฎีเกี่ยวกับการออม จึงได้อาศัยแนวคิดทฤษฎีว่าด้วยการบริโภคเป็นหลักในการอธิบาย ซึ่งตามทฤษฎีการบริโภคนั้น สมมติฐานที่ได้รับการยกย่องอย่างกว้างขวางที่สุด คือ การใช้จ่ายอุปโภคบริโภคที่มีความสัมพันธ์กับรายได้สุทธิส่วนบุคคล และตามทฤษฎีบริโภคของเคนส์ ซึ่งมีสมมติฐานสำคัญอยู่สองประการ คือ

ประการแรก คือ การบริโภคที่แท้จริงจะเป็นฟังก์ชันที่มีเสถียรภาพ (Stable function) ของรายได้ที่แท้จริง

ประการที่สอง คือ ความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้าย (Marginal Propensity to Consume : MPC) จะเป็นบวกแต่น้อยกว่าหนึ่ง

นอกจากนี้ เคนส์ยังได้ให้สมมติฐานอีกสองข้อ คือ ความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้าย (MPC) จะน้อยกว่าความโน้มเอียงในการบริโภคเฉลี่ย (Average Propensity to Consume : APC) หรือ $MPC < APC$ โดย APC จะลดลงเมื่อมีรายได้สูงขึ้น และความโน้มเอียงในการบริโภคหน่วยสุดท้ายจะลดลงเมื่อรายได้สูงขึ้น

รวมทั้ง แรงจูงใจที่จะทำให้คนออมเงินมีสาเหตุมาจากหลายปัจจัยด้วย แรงจูงใจเหล่านั้น ประกอบไปด้วย

- การออมเนื่องจากการวางแผนการใช้จ่ายในชีวิต (Life-Cycle Motive)
- การออมเพื่อเป็นมรดกแก่บุตรหลาน (Bequest Motive)
- การออมเนื่องจากเปลี่ยนแปลงทางรสนิยมการใช้จ่าย (Improvement Motive)
- การออมเพื่อความต้องการในการซื้อสินค้าคงทน (Downpayment Motive)
- การออมจากผลตอบแทนและการเพิ่มค่าของสินทรัพย์ (Intertemporal Substitution Motive)
- การออมเพื่อการลงทุนทางธุรกิจ (Enterprise Motive)
- การออมเพื่อป้องกันความไม่แน่นอนในชีวิต (Precautionary Motive)
- การออมเนื่องจากมีลักษณะนิสัยตระหนี่ (Avarice Motive) และ
- การออมเนื่องจากความรู้สึกที่ต้องการมีเอกภาพทางการเงิน (Independence Motive)

2.2. ทฤษฎีสมมุติฐานรายได้สัมพัทธ์ (Relative Income Hypothesis)

ทฤษฎีสมมุติฐานรายได้สัมพัทธ์ (James S. Duesenberry 1949 อ้างถึงใน นิภาพร อมรศักดิ์เมธี 2553) เป็นทฤษฎีตามแนวคิดที่ตั้งอยู่บนสมมุติฐานรายได้โดยเปรียบเทียบ กล่าวว่า รายจ่ายในการบริโภคของคนในสังคมนั้นมิใช่ขึ้น อยู่กับรายได้สมบูรณ์แต่ขึ้นอยู่กับการเปรียบเทียบ โดยมีพื้นฐานอยู่บนสมมุติฐาน 2 ประการ คือ

สมมุติฐานประการแรก ผู้บริโภคจะไม่ผูกพันมากนักกับระดับการบริโภคสมบูรณ์ แต่จะผูกพันอยู่กับการบริโภคเมื่อเปรียบเทียบกับระดับการบริโภคของบุคคลอื่นๆ

กล่าวคือ บุคคลใดที่มีรายได้ต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ยของสังคม บุคคลนั้นจะมีส่วนต่างระหว่างค่าใช้จ่ายกับรายได้สูง และส่วนต่างระหว่างการออมกับรายได้ต่ำ เพราะส่วนบุคคลพยายามที่จะรักษา การบริโภคเท่ากับมาตรฐานการบริโภคโดยเฉลี่ยของกลุ่มสังคมในทางตรงกันข้าม บุคคลใดที่มีรายได้สูงกว่าเกณฑ์เฉลี่ยของสังคม บุคคลนั้นจะมีส่วนต่างระหว่างค่าใช้จ่ายกับรายได้ต่ำ และส่วนต่างระหว่างการออมกับรายได้สูง เพราะส่วนบุคคลเหล่านั้นมีระดับการบริโภคเป็นไปตามมาตรฐานการบริโภคของกลุ่มสังคมเช่นเดียวกัน

สมมุติฐานประการที่สอง การบริโภคปัจจุบันไม่ได้ขึ้นอยู่กับการบริโภคที่รับมาในระลอกก่อน และรายได้เปรียบเทียบเท่านั้น หากแต่ขึ้นอยู่กับการบริโภคที่รับมาในระลอกก่อน

กล่าวคือ ผู้บริโภคจะมีระดับการบริโภคปัจจุบันตามแนวโน้มการบริโภคในอดีต จากสมมุติฐานนี้สรุปได้ว่า บุคคลที่มีรายได้ในปัจจุบันสูงขึ้นเมื่อเทียบกับรายได้ในอดีต บุคคลเหล่านี้

จะมีส่วนต่างระหว่างค่าใช้จ่ายกับรายได้ต่ำและมีส่วนต่างระหว่างการออมกับรายได้สูง ในขณะที่บุคคลที่มีรายได้ในปัจจุบันต่ำลงเมื่อเทียบกับรายได้อดีต บุคคลเหล่านี้จะมีส่วนต่างระหว่างค่าใช้จ่ายกับรายได้สูง และมีการออมกับรายได้ต่ำ

2.3. ทฤษฎีสมมติฐานรายได้ถาวร (Permanent Income Hypothesis)

ทฤษฎีสมมติฐานรายได้ถาวร (Permanent Income Hypothesis) (Milton Friedman 1957 อ้างถึงใน นิภาพร อมรภักดีเมธี 2553) ถูกนำเสนอขึ้นมาครั้งแรก ในผลงานวิจัยเรื่อง A Theory of Consumption Function เมื่อปี ค.ศ. 1957

Milton Friedman เป็นนักเศรษฐศาสตร์อีกท่านที่ไม่เห็นด้วยกับ John Maynard Keynes ที่ว่า ค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคในงวดเวลาใดเวลาหนึ่งจะขึ้นอยู่กับระดับรายได้สมบูรณ์ในงวดเวลานั้น แต่เชื่อว่า คราวเรือนจะมีพฤติกรรมในจัดสรรรายได้เพื่อการบริโภคโดยอิงกับรายได้ในระยะยาว (long term income) ที่คาดว่าจะได้รับมากกว่า พร้อมนี้กำหนดให้รายได้ ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ รายได้ถาวร (permanent income) และรายได้ชั่วคราว (transitory income) และกำหนดให้ค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภค ประกอบไปด้วย 2 ส่วนเช่นกัน คือ ค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคถาวร (permanent consumption) และค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคชั่วคราว (transitory consumption)

Friedman เชื่อว่า รายได้ชั่วคราวซึ่งเป็นรายได้ที่เกิดขึ้นโดยไม่คาดฝันในงวดเวลาใดเวลาหนึ่งอาจมีค่าเป็นได้ทั้งบวกหรือลบ แต่ในระยะยาวแล้วรายได้ส่วนนี้จะหักกลบลบกันพอดี ดังนั้นในระยะยาวรายได้ที่เกิดขึ้นจริงในงวดเวลาใดเวลาหนึ่งจึงมีเฉพาะส่วนของรายได้ถาวรเท่านั้น และเหตุผลทำนองเดียวกันนี้ ค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคในระยะยาวที่เกิดขึ้นจริง จึงมีเฉพาะส่วนของค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคถาวรด้วยเช่นกัน

ตามแนวคิดของ Friedman รายได้ถาวร หมายถึง มูลค่าปัจจุบันของรายได้เฉลี่ยระยะยาวที่คาดว่าจะได้รับจากสินทรัพย์ที่เป็นมนุษย์ (human wealth) และสินทรัพย์ที่ไม่ใช่มนุษย์ (nonhuman wealth) ซึ่งในระยะยาว รายได้ถาวรในงวดเวลาใดเวลาหนึ่งจะเท่ากับรายได้ถาวรในอดีต

จากการศึกษาทฤษฎีเกี่ยวกับรายได้ทั้ง 3 ทฤษฎีข้างต้น ได้แก่ ทฤษฎีสมมติฐานรายได้ (Absolute Income Hypothesis) ทฤษฎีสมมติฐานรายได้สัมพัทธ์ (Relative Income Hypothesis) และทฤษฎีสมมติฐานรายได้ถาวร (Permanent Income Hypothesis) พบว่า การบริโภคหรือการใช้จ่ายขึ้นอยู่กับรายได้เป็นหลัก ดังนั้น รายได้จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดแนวคิดการให้ความหมาย รูปแบบ รวมไปถึงกระบวนการออมของแต่ละบุคคล

2.4. ทฤษฎีสมมติฐานวงจรชีวิต (Life Cycle Hypothesis)

อัลเบิร์ต แอนโด และฟรังโก โมดิเกลียนิ (Albert Ando and Franco Modigliani อ้างถึงใน ฐานิยา กัมพลาวลี 2552) ได้นำแนวคิดสมมติฐานวัฏจักรชีวิต ค.ศ.1963 มาพัฒนาและทดสอบกับข้อมูลสถิติของสหรัฐอเมริกา พบว่า โดยทั่วไปแล้วบุคคลมักจะมีรายได้ค่อนข้างต่ำเมื่อเริ่มชีวิต และในบั้นปลายของชีวิต เนื่องจากมีศักยภาพของกำลังการผลิตต่ำ เช่น วัยเด็กจะยังไม่สามารถประกอบอาชีพได้ และในวัยชราเป็นวัยเกษียณอายุ จึงมีรายได้น้อยหรือไม่มีรายได้เลย แต่บุคคลจะมีรายได้สูงขึ้นเมื่ออยู่ในช่วงวัยกลางคน เพราะมีกำลังและมีศักยภาพในการผลิตที่เต็มที่ ในขณะที่การบริโภคของบุคคลจะดำรงไว้ ซึ่งระดับการบริโภคคงที่หรือสูงขึ้นทีละน้อย ทำให้ช่วงเริ่มต้นของชีวิตนั้นบุคคลจะเป็นผู้กู้ยืม (Net Borrower) ต่อมาในช่วงอายุวัยกลางคนจะออมเพื่อย้ายสินหนี้สินและเก็บออมไว้เมื่อออกจากงานและช่วงบั้นปลายชีวิตจะกลายเป็นผู้ออมติดลบ

ในงานวิจัยเรื่อง Macroeconomic aspects of demographic change and intergenerational transfers in Thailand (Amornthep Chawla 2008) ได้มีการสำรวจและวิเคราะห์ข้อมูลตัวเลขช่วงอายุของประชากรไทยออกมาได้ว่า ช่วงอายุตั้งแต่ 24 ปีขึ้นไป จะมีรายได้มากกว่าการบริโภค ซึ่งจะเป็นช่วงที่เริ่มมีการออมเงินและจะมีรายได้สูงมากที่สุดในช่วงวัยกลางคนและจะมีรายได้ที่ค่อยๆ ลดต่ำลงแต่ยังคงมีการบริโภคอยู่ ทำให้เงินออมมีปริมาณที่ลดลงจนถึงช่วงอายุ 59 ปี และหลังจากนั้นก็จะเป็นผู้ที่มีการบริโภคมมากกว่ารายได้

จากการศึกษาทฤษฎีสมมติฐานวงจรชีวิต (Life Cycle Hypothesis) พบว่า รายได้และค่าใช้จ่ายของบุคคลจะเพิ่มขึ้นตามช่วงอายุที่เพิ่มขึ้น ดังนั้น วงจรชีวิตหรือช่วงอายุเป็นปัจจัยหนึ่งในการกำหนดแนวความคิดและพฤติกรรมการออมของแต่ละบุคคล

2.5. ทฤษฎีสมมติฐานอัตราดอกเบี้ย (Life Interest Hypothesis)

แมคคินนอน (Mckinon อ้างถึงใน คารณี วิทยาศัย 2545) พบว่า อัตราดอกเบี้ยเงินฝากหรือผลตอบแทนของเงินออมสามารถส่งผลกระทบต่อข้อกำหนดการออมเช่นกัน ดังนั้น อัตราดอกเบี้ยในทฤษฎีของนักเศรษฐศาสตร์คลาสสิกแล้วถือว่า อัตราดอกเบี้ยจะส่งผลกระทบต่อปริมาณการออม โดยอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงที่เป็นบวกจะเป็นสิ่งจูงใจให้ออมมากขึ้น การออมที่แท้จริงผันแปรไปในทิศทางเดียวกันกับอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริง ถ้าอัตราดอกเบี้ยสูงขึ้นการออมทรัพย์จะเพิ่มสูงขึ้นเช่นกัน

จากการศึกษาทฤษฎีอัตราดอกเบี้ย (Life Interest Hypothesis) พบว่า อัตราดอกเบี้ยช่วยส่งเสริมการออมได้แต่ขึ้นอยู่กับทิศทางของอัตราดอกเบี้ยว่าสูงหรือต่ำ หากอัตราดอกเบี้ยสูงจะสามารถเรียกเงินออมได้มาก แต่หากอัตราดอกเบี้ยต่ำการเลือกออมก็จะลดน้อยลง โดยสามารถนำเอาอัตราดอกเบี้ยมาเป็นส่วนหนึ่งของปัจจัยด้านผลตอบแทนการตัดสินใจเลือกรูปแบบการออม

2.6. สมมูลฐานทรัพย์สินสุทธิ (Net Asset)

สมมูลฐานทรัพย์สินสุทธิ (คารณี วิทยาศัย 2545) เป็นทรัพย์สินที่ครัวเรือนครอบครองอยู่ก็มีอิทธิพลต่อการบริโภค ในการพิจารณาทรัพย์สินนี้จะให้ความสนใจในทรัพย์สินสุทธิ กล่าวคือเป็นมูลค่าทรัพย์สินที่หักด้วยหนี้สินแล้ว ทรัพย์สินอาจอยู่ในรูปของเงินสด เงินฝากธนาคาร ธนบัตร รถยนต์ บ้าน ที่ดิน เครื่องประดับ เป็นต้น ครัวเรือนที่มีทรัพย์สินสุทธิตinggiมากจะทำให้การบริโภคสูงกว่าครัวเรือนที่ไม่มีทรัพย์สิน นอกจากนี้ทรัพย์สินบางชนิดที่เปลี่ยนเป็นเงินสดได้ง่ายมีสภาพคล่องสูง บางชนิดเปลี่ยนเป็นเงินสดได้ยากต้องกินเวลานาน ครัวเรือนที่ครอบครองทรัพย์สินที่มีสภาพคล่องสูงจึงอาจใช้จ่ายในการบริโภคได้สูงกว่าครัวเรือนที่ครอบครองทรัพย์สินที่มีสภาพคล่องต่ำ แม้ว่าจะมีมูลค่าทรัพย์สินสุทธิเท่ากันก็ตาม

จากการศึกษาสมมูลฐานทรัพย์สินสุทธิ (Net Asset) พบว่า ทรัพย์สินสุทธิเป็นปัจจัยหนึ่งที่บ่งบอกให้ทราบถึงสถานะทางการเงิน และหากว่าเป็นทรัพย์สินสุทธิที่สามารถเปลี่ยนเป็นเงินสดได้ง่าย จะเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่บ่งบอกให้ทราบถึงสภาพคล่องในการบริโภค

2.7. ทฤษฎีราคา (Price Theory)

ค่าเงิน (Value of Money) (คารณี วิทยาศัย 2545) แบ่งได้ 2 ลักษณะ คือ ค่าเงินภายใน และค่าเงินภายนอก

ค่าเงินภายใน หมายถึง อำนาจซื้อของเงิน 1 หน่วยเงินตราเมื่อเปรียบเทียบกับปริมาณสินค้าและบริการที่ซื้อหามาได้จากการใช้เงิน จำนวน 1 หน่วยเงินตรา หากอำนาจซื้อของหนึ่งหน่วยสามารถซื้อปริมาณสินค้าและบริการได้เพิ่มขึ้นกว่าเดิม แสดงว่า ค่าเงินเพิ่มสูงขึ้น

ในทางตรงข้าม หากปริมาณสินค้าและบริการที่ได้รับจากการใช้เงินหนึ่งหน่วยได้ปริมาณน้อยกว่าเดิม แสดงว่า ค่าเงินลดลง ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงค่าเงินจึงขึ้นอยู่กับเปลี่ยนแปลงของระดับราคา กล่าวคือ การเปลี่ยนแปลงระดับราคาจะส่งผลทำให้ค่าเงินเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งทั้งระดับราคาและค่าเงินจะมีความสัมพันธ์ที่ผกผันกัน และระดับราคาที่เปลี่ยนแปลงระดับไปนี้ นิยมเรียกว่า “ภาวะเงินเฟ้อ” (Inflation) (อารีย์ เชื้อเมืองพาน อ้างถึงใน นยนา พัฒนะณรงค์เลิศ 2548)

จากการศึกษาทฤษฎีราคา (Price Theory) พบว่า ระดับราคาหรือภาวะเงินเฟ้อนั้นมีอิทธิพลต่อการออมทรัพย์ กล่าวคือระดับราคาสินค้าสูงขึ้นอำนาจในการซื้อจะลดลง การออมที่แท้จริงก็ยังคงเพิ่มขึ้นได้ ตราบเท่าที่การใช้จ่ายอุปโภคบริโภคเพิ่มขึ้นช้ากว่าการเพิ่มขึ้นของระดับราคา หรือหากระดับราคาสินค้าเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็วเป็นระยะเวลานาน คาดว่าในอนาคตระดับราคาสินค้าจะยิ่งเพิ่มสูงขึ้น จึงทำให้ผู้บริโภคใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคในปัจจุบันมากขึ้น ส่งผลให้ปริมาณการออมมีระดับลดลง

2.8. ทฤษฎีเสาหลักของธนาคารโลก

ระบบการออมเพื่อเกษียณอายุหรือระบบบำนาญที่ธนาคารโลก (World Bank) นำมาเป็นแนวคิดและเสนอเป็นการทั่วไป สามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภท ที่เรียกกันว่า “ทฤษฎีเสาหลัก 3 ต้น (Three Pillars)”

1st Pillar: Public mandated, publicly managed, defined benefit system

เสาหลักต้นที่ 1 เป็นระบบแบบบังคับ โดยประชาชนจ่ายส่วนหนึ่งและรัฐบาลจ่ายเงินอุดหนุนอีกส่วนหนึ่ง บริหารโดยหน่วยงานของรัฐกำหนดผลประโยชน์เป็นอัตราขั้นต่ำที่สมาชิกจะได้รับในประเทศไทย ได้แก่ กองทุนชราภาพของระบบประกันสังคม

2nd Pillar: Public mandated, Privately managed, Defined contribution system

เสาหลักต้นที่ 2 เป็นระบบแบบบังคับ โดยรัฐบาลบังคับให้ประชาชนออม เพื่อเพิ่มหลักประกันในยามชรา ซึ่งอาศัยผลแห่งการทำงานของตนเอง รูปแบบการออมเป็นบัญชีรายบุคคล เอกชนเป็นผู้บริหาร ในประเทศไทยมีกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (กบข.) ซึ่งน่าจะจัดได้ว่าเป็นเสาหลักต้นที่ 2 แต่จำกัดขอบเขตบังคับใช้กับข้าราชการเท่านั้น ซึ่งต่อมากระทรวงการคลังเสนอหลักการ เพื่อออกกฎหมายจัดตั้งกองทุนภาคบังคับสำหรับแรงงานภาคเอกชน เพื่อให้มีหลักประกันในการดำรงชีพเช่นเดียวกับข้าราชการ

3rd Pillar: Privately managed, voluntary savings, Defined contribution system

เสาหลักต้นที่ 3 เป็นระบบการออมแบบสมัครใจ รูปแบบการออมเป็นบัญชีรายบุคคล เอกชนเป็นผู้บริหาร รัฐบาลให้การสนับสนุนด้วยการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีในประเทศไทย ได้แก่ กองทุนสำรองเลี้ยงชีพและกองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพ

จากการศึกษาทฤษฎีเสาหลัก 3 ต้น (Three Pillars) พบว่า เป็นการเปรียบเทียบการออมเหมือนกับดาวยักษ์ที่รองรับการใช้ชีวิตหลังเกษียณ การออมเงินในระดับเสาหลักต้นที่ 1 และ 2 ซึ่งเป็นการออมเงินในระบบบังคับ อาจไม่เพียงพอกับค่าครองชีพที่มีแนวโน้มสูงขึ้น ดังนั้น การออมเงินในระดับเสาหลักต้นที่ 3 การออมเงินแบบสมัครใจ เป็นกระบวนการออมในระดับที่ใช้หลักการพึ่งตนเอง เพื่อความมั่นคงและปลอดภัยในการดำรงชีวิต

2.9. การบริโภค (Consumption)

มนุษย์มีความหิวและความต้องการเช่นเดียวกันกับสิ่งมีชีวิตอื่นๆ ในโลก แต่มนุษย์ตอบสนองความต้องการและความหิวนั้น ด้วยการอุปโภคและบริโภคสินค้าและบริการที่มนุษย์เป็นผู้ผลิตขึ้น เราทราบว่า อุปสงค์หรือความต้องการที่มีต่อสินค้าและบริการมีได้ทั้งที่เป็นอุปสงค์ต่อสินค้าและบริการขั้นสุดท้าย (Final demand) และอุปสงค์ต่อสินค้าและบริการขั้นกลาง (Intermediate demand)

การบริโภค (Consumption) (คารณิ วิทยาศัย 2545) จัดเป็นอุปสงค์ที่มีต่อสินค้าและบริการในขั้นสุดท้าย สินค้าดังกล่าว เรียกว่า สินค้าบริโภค (Consumer goods) ซึ่งมีทั้งที่เป็นสินค้าคงทน และสินค้าไม่คงทนหรือเสียง่าย การที่ผู้บริโภคจะบริโภคสินค้าและบริการได้นั้น ต้องมีเงินเป็นสื่อกลางในการใช้จ่ายเพื่อซื้อสินค้าและบริการ ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นนี้ เรียกว่า ค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภค (Consumption expenditure)

ในวิชาที่ว่าด้วยเศรษฐศาสตร์จุลภาค ได้พยายามอธิบายพฤติกรรมของการบริโภคสินค้าและบริการของผู้บริโภคไว้ โดยอธิบายว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่ออุปสงค์ในการบริโภคสินค้าและบริการ คือ ระดับราคาและรายได้ ซึ่งคนส่วนใหญ่มักจะจำกัดการใช้จ่ายไว้เพียงแค่อำนาจซื้อที่มีอยู่ นอกจากนี้มีความจำเป็นจริงๆ ที่ต้องมีการกัณฐีณสิน ซึ่งคนส่วนใหญ่จะมีพฤติกรรมการใช้เงินเพื่อการบริโภคอย่างมีเหตุผลผลเป็นไปในทางใช้จ่ายไม่เกินตัว แต่ก็มีบางครั้งมีการใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือย โดยอาจจะมีการใช้จ่ายเกินตัวตามแฟชั่น ประเพณี และสังคมก็ได้ อย่างไรก็ตาม การเลือกตัดสินใจในการบริโภคของคน จะเป็นเรื่องเฉพาะของคนในแต่ละครัวเรือน

จากการศึกษาการบริโภค พบว่า การบริโภคและการออมนั้น มีความสัมพันธ์กัน ดังนั้น การออมจึงมีความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการบริโภคอย่างมาก โดยปริมาณการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคในงวดเวลาหนึ่งจะขึ้นอยู่กับการคาดคะเนของรายได้ตลอดช่วงอายุขัยทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต

3. แนวคิดและพฤติกรรมกรออม

3.1. การเรียนรู้ของผู้บริโภค (consumer learning) ส่วนมากจะเกิดจากประสบการณ์ในอดีต และการเรียนรู้ในอดีตจะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของผู้บริโภคในอนาคต

การเรียนรู้ นั้น ให้นิยามได้ง่ายๆ ว่า หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เกิดขึ้นอันเป็นผลจากประสบการณ์ที่ผ่านมา เมื่อผู้บริโภคได้รับประสบการณ์เพิ่มขึ้นจากการซื้อและบริโภคผลิตภัณฑ์ ผู้บริโภคจะไม่เพียงแต่เรียนรู้ว่า ตรายสินค้าอะไรบ้างที่ชอบและไม่ชอบ แต่ยังเรียนรู้ว่า ลักษณะสำคัญอะไรในตราผลิตภัณฑ์ที่ผู้บริโภคชอบมากที่สุด เช่น จากการใส่รองเท้า A สำหรับวิ่งออกกำลังกายตอนเช้าเป็นประจำทุกวัน ผู้บริโภคอาจเกิดความรู้สึกว่า รองเท้าตรา A สวมใส่สบายและได้รับความพอใจ ดังนั้น ในการซื้อรองเท้าในครั้งต่อไปในอนาคต ก็จะมีความเป็นไปได้ค่อนข้างมากกว่าที่ผู้บริโภคจะซื้อรองเท้าตรานั้นอีกครั้ง จะเห็นได้ว่า ความพอใจที่ได้รับจะเป็นตัวเสริมแรงประสบการณ์ในอดีต และจะเพิ่มความเป็นได้ที่ผู้บริโภคจะซื้อตราเดียวกันนั้นอีกในครั้งต่อไป

นอกจากนี้ บางท่านก็ให้นิยามว่า “การเรียนรู้” หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ค่อนข้างถาวรอันเป็นผลเนื่องมาจากประสบการณ์ที่ได้รับ โดยไม่จำเป็นจะต้องเป็นประสบการณ์ที่เกิดขึ้นกับบุคคลนั้นโดยตรง แต่การเรียนรู้ อาจเกิดขึ้นได้จากการสังเกตการณ์ที่มีผลกระทบต่อผู้อื่น

และทั้งการเรียนรู้ยังอาจเกิดขึ้นได้ทั้งๆ ที่ไม่ได้ตั้งใจหรือใช้ความพยายามใดๆ เลยก็อาจเป็นไปได้

ตัวอย่าง ผู้บริโภคสามารถจดจำตราผลิตภัณฑ์และสามารถร้องเพลงโฆษณาสินค้าได้ ทั้งๆ ที่ไม่ได้ใช้ผลิตภัณฑ์เหล่านั้น การได้รับรู้แบบนี้เป็นการรับรู้โดยไม่ได้ตั้งใจ เรียกว่า “การเรียนรู้โดยบังเอิญ” (incidental learning) จะเห็นได้ว่าการเรียนรู้สามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ และทั้งยังสามารถเกิดจากสถานการณ์หรือเงื่อนไขต่างๆ ด้วย และเนื่องจากการเรียนรู้เป็นนามธรรม เป็นสิ่งที่มองไม่เห็น จึงจำเป็นจะต้องพิจารณาที่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ค่อนข้างถาวร อันเกิดขึ้นจากผลของประสบการณ์ที่ได้รับสั่งสมมา

นักวิจัยส่วนมากแบ่ง การเรียนรู้ของผู้บริโภค ออกเป็น 2 ประเภท คือ

3.1.1. การเรียนรู้จากพฤติกรรมหรือการกระทำ หรือ “การเรียนรู้จากประสบการณ์”

(**experience learning**) หมายถึง กระบวนการพัฒนาการตอบสนองต่อสถานการณ์ต่างๆ โดยอัตโนมัติ อันเกิดจากผลการกระทำซ้ำๆ ซากๆ

การเรียนรู้ตามแนวความคิดนี้ ถือว่า การเรียนรู้เกิดขึ้นอันเป็นผลเนื่องมาจาก ผู้บริโภคการรับรู้ต่อเหตุการณ์หรือสิ่งเร้า (Stimuli) กับ การตอบสนอง (response) หรือการกระทำต่อสิ่งเหล่านั้น การเรียนรู้จากพฤติกรรมหรือการกระทำจึงแบ่งออก เป็น 2 ทฤษฎี

ทฤษฎีแรก คือ ทฤษฎีการเรียนรู้จากเงื่อนไขคลาสสิก (Classical conditioning) เป็นทฤษฎีของนักสรีรวิทยาชาวรัสเซีย ชื่อ พาฟลอฟ (Ivan Pavlov) สามารถสรุปหลักการการเรียนรู้จากการวางเงื่อนไขคลาสสิกได้ดังนี้ คือ “เมื่อนำสิ่งเร้าที่เป็นกลางหรือสิ่งเร้าที่เป็นเงื่อนไข (CS) เสนอควบคู่กับสิ่งเร้าที่ไม่ต้องวางเงื่อนไข (UCS) ซ้ำๆ หลายครั้ง ในที่สุดสิ่งเร้าที่เป็นกลางนั้น จะกลายเป็นสิ่งเร้าที่สามารถกระตุ้นให้เกิดการตอบสนองได้ด้วยตัวเอง”

ทฤษฎีที่ 2 คือ ทฤษฎีการเรียนรู้จากเงื่อนไขการกระทำ (Operant conditioning)

3.1.2. การเรียนรู้จากการคิดอย่างมีเหตุผลหรือ “การเรียนรู้จากความคิดรวบยอด”

(**conceptual learning**) หมายถึง การเรียนรู้โดยผ่านกระบวนการคิดใคร่ครวญอย่างมีเหตุผล และใช้สติปัญญา เพื่อแก้ปัญหาโดยปราศจากการได้รับประสบการณ์ตรง

การเรียนรู้ลักษณะนี้ อาจเกิดจากบุคคลนำความคิด 2-3 ความคิดมาเชื่อมโยงกัน แล้วสรุปเป็นความคิดรวบยอดหรืออาจจะเกิดจากการเรียนรู้ง่ายๆ เพียงแต่บุคคลนั้นได้สังเกตเห็นผลของพฤติกรรมของผู้อื่นแล้วปรับเป็นพฤติกรรมของตนเอง คล้อยตามไปตามนั้นด้วย ซึ่งลักษณะเช่นนี้เรียกว่า “การเรียนรู้จากการสังเกต” (observational learning)

3.2. ประเภทของพฤติกรรม

พฤติกรรม (เรณู สำเร็จยิ่ง 2549) แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

3.2.1. พฤติกรรมภายนอกหรือพฤติกรรมชัดแจ้ง (over behavior) เป็นพฤติกรรมที่สามารถมองเห็น สังเกตเห็นได้จากภายนอก มี 2 ลักษณะคือ

ลักษณะแรกพฤติกรรมแบบโมลาร์ (molar behavior) เป็นพฤติกรรมหน่วยใหญ่ที่สุดที่สังเกตเห็นได้ด้วยตาเปล่า โดยไม่ต้องอาศัยเครื่องมือวัดและตรวจสอบ เช่น การเคลื่อนไหวของร่างกาย การเดิน การยืน การนั่ง

ลักษณะที่ 2 พฤติกรรมโมเลกุล (molecular behavior) เป็นพฤติกรรมหน่วยย่อยที่ต้องอาศัยเครื่องมือในการสังเกต เช่น การเปลี่ยนแปลงของร่างกาย การหมุนเวียนของโลหิต การเต้นของหัวใจ ความดันโลหิต กระแสประสาทในสมอง ฯลฯ

3.2.2. พฤติกรรมภายในหรือพฤติกรรมกำบัง (cover behavior) เป็นพฤติกรรมที่ไม่สามารถมองเห็น ได้ชัดเจนด้วยตา แต่จำเป็นต้องใช้เครื่องมือวัดและตรวจสอบพฤติกรรมภายใน เช่น ความรู้สึก การรับรู้ การจำ และการคิด

3.3. องค์ประกอบของพฤติกรรม

ครอนบาช (Cronbach 1963 อ้างถึงใน เรณู สำเร็จยิ่ง 2549) กล่าวว่า ลักษณะของพฤติกรรมของมนุษย์ ว่ามีองค์ประกอบ 7 ประการ ได้แก่

1. มีเป้าหมายหรือมีความต้องการ
2. ความพร้อม (readiness) ระดับความสามารถในการทำเพื่อตอบสนองความต้องการ
3. สถานการณ์ (situation) หมายถึง เหตุการณ์หรือโอกาสในการกระทำกิจการหนึ่งๆ
4. การตีความ (interpretation) เป็นการพิจารณาเพื่อหาวิธีการตอบสนองความต้องการ
5. การตอบสนอง (response) เป็นการกระทำกิจกรรมต่างๆ ตามที่พิจารณาตัดสินใจ
6. ผลที่เกิดขึ้น (consequence) เป็นสิ่งที่ประจักษ์สอดคล้อง (confirm) หรือเป็นสิ่งที่ประจักษ์ไม่สอดคล้อง (Contradict) กับการคาดหวัง
7. ปฏิกริยาต่อการผิดหวัง (reaction to thwarting) เป็นปฏิกริยาที่เกิดขึ้น หลังจากไม่สอดคล้องกับความต้องการ ทำให้ต้องกลับไปตีความใหม่ เพื่อเลือกวิธีการตอบสนองความต้องการให้ประสบผลสำเร็จ พฤติกรรมจะสมบูรณ์และสิ้นสุดเมื่อมนุษย์ได้รับผลตามความคาดหวัง ถ้ายังไม่สมหวังก็จะมีปฏิกริยาต่อไปอีก

3.4. พฤติกรรมการออม

พฤติกรรมการออม (โสภณ โรจน์ธำรงค์ 2540 อ้างถึงใน รดา อุดลย์วัฒนกุล) มีการศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดเกี่ยวกับการออมของครัวเรือน ซึ่งจากผลการศึกษาที่ผ่านมาสรุปได้ว่าพฤติกรรมการออมของครัวเรือน ขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญ 7 ประการ คือ

1. สมมติฐานรายได้สัมบูรณ์ (Absolute Income Hypothesis)

เคนส์ สร้างฟังก์ชันการบริโภคหรืออีกนัยหนึ่งก็คือ เงินออมระยะสั้น ซึ่งชี้ให้เห็นว่า เมื่อรายได้เพิ่มขึ้น (ภายใต้ข้อสมมติว่าปัจจัยอื่น คงที่) ประชาชนมีความโน้มเอียงที่ใช้จ่ายเพิ่มขึ้นในอัตราที่ต่ำกว่ารายได้ที่เพิ่มขึ้น หรือประชาชนมีความโน้มเอียงที่จะออมเพิ่มขึ้นในอัตราที่สูงกว่ารายได้ที่เพิ่มขึ้น โดยระบบเศรษฐกิจที่เติบโตส่งผลให้ครัวเรือนมีความสามารถที่จะออมสูงขึ้น

2. ตัวแปรด้านการพึ่งพิง (Dependency Rate)

จำนวนผู้พึ่งพิงหรือผู้ไม่มีเงินได้ เป็นปัจจัยสำคัญอีกปัจจัยหนึ่งซึ่งเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมการออม เนื่องจากจำนวนผู้พึ่งพิงเป็นภาระแก่ครัวเรือน ต้องให้ความอุปการะเลี้ยงดูทำให้รายจ่ายของครัวเรือนเพิ่มขึ้น หรือในทางตรงกันข้ามบุคคลในวัยทำงานมีความโน้มเอียงที่จะออมสูงขึ้นจะมีผลทำให้อัตราการออมของครัวเรือนโดยรวมสูงขึ้น

3. สมมติฐานวัฏจักรชีวิต (Life Cycle Hypothesis)

สาระสำคัญของสมมติฐานนี้ คือ โดยทั่วไปบุคคลมักจะมีรายได้ค่อนข้างต่ำ เมื่อเริ่มต้นชีวิตและในบั้นปลายของชีวิต เนื่องจากผลิตภาพต่ำแต่บุคคลจะมีรายได้สูงเมื่ออยู่ในวัยกลางคน ในขณะที่การบริโภคของบุคคลจะดำรงไว้ ซึ่งระดับการบริโภคคงที่หรือสูงขึ้นทีละน้อย ทำให้ช่วงเริ่มต้นของชีวิตนั้นบุคคลจะเป็นผู้กู้ยืม (Net Borrower) ต่อมาในช่วงอายุวัยกลางคนจะออมเพื่อจ่ายคืนหนี้สินและเก็บออมไว้เมื่อออกจากงาน และช่วงบั้นปลายชีวิตจะกลายเป็นผู้ออมติดลบ

4. อาชีพ สมมติฐานของคาลดอร์ (Kaldors Hypothesis)

สาระสำคัญของสมมติฐานนี้ คือ ชี้ให้เห็นว่าปัจจัยทางด้านแหล่งที่มาของเงินได้ เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการออมของครัวเรือน ซึ่ง คาลดอร์ เป็นนักเศรษฐศาสตร์คนแรกศึกษาโดยแยกการออม ออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มการออมของนายทุนกับการออมของกรรมกร ผลการศึกษาปรากฏว่า ความโน้มเอียงในการออมหน่วยสุดท้ายของนายทุนมีค่าสูงกว่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายของกรรมกร ซึ่งต่อมาได้รับการสนับสนุน จากผลการศึกษาของ Hahn Kalecki and Robinso

5. เขตชนบทและเขตเมือง

ความแตกต่างด้านภูมิศาสตร์หรือด้านภูมิภาค เป็นปัจจัยสำคัญอีกปัจจัยหนึ่งที่กำหนดพฤติกรรมการออมของครัวเรือน ทั้งนี้ เพราะว่าปัจจัยที่กำหนดความสามารถ สิ่งจูงใจ และ

โอกาสในการออมแตกต่างกัน รวมทั้งระดับการพัฒนาของสินค้าอุปโภคบริโภคก็แตกต่างกันมาก ระหว่างในเขตเทศบาลกับนอกเขตเทศบาล และได้รับการสนับสนุนจากผลการศึกษาของ Gupta Kelly and Williamson

6. ระดับการศึกษา

เมื่อพิจารณาระดับการศึกษาของครัวเรือนในฐานะตัวแทนทัศนคติ ซึ่งอาจจะมีผลต่อการออมได้ ทั้งในทางบวกและทางลบ ระดับการศึกษาของกลุ่มครัวเรือนจะช่วยเสริมสร้างหรือปลูกฝังทัศนคติของครัวเรือนให้มีวินัยในการใช้จ่าย ก่อให้เกิดการประหยัดในรายจ่ายรวม ทำให้ครัวเรือนสามารถออมได้มากขึ้น ในอีกด้านหนึ่งระดับการศึกษาของครัวเรือนอาจจะสร้างทัศนคติในครัวเรือนนั้น ไม่มีความจำเป็นต้องออมมากนัก เพราะจะมีความมั่นคงในการทำงานหรือไม่มีความเสี่ยงที่ต้องออกจากงานเท่ากับกลุ่มที่มีการศึกษาน้อยกว่า

7. ปัจจัยอื่นๆ นอกจากพฤติกรรม การออมจะถูกกำหนดโดยปัจจัยดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังถูกกำหนดจาก

7.1 ความอยากออมหรือค่านิยม เป็นการสร้างและปลูกฝังวัฒนธรรมการออม เช่น ประเทศญี่ปุ่น

7.2 ความสะดวกที่จะออม คือ บริการต่างๆ เช่น บันทาพสถาบันการเงินมีผลต่อการออมในทางบวก ปรากฏในประเทศญี่ปุ่น มาเลเซีย และไทย มีข้อสังเกตว่า บันทาพของสถาบันการเงินอาจมีผลต่อการออมครัวเรือนได้ ทั้งนี้เนื่องจาก ในระยะเวลาที่ผ่านมาสถาบันการเงินเร่งขยายบริการทางการเงินในลักษณะที่ขาดความสมดุล โดยเน้นขยายบริการด้านสินเชื่อมากกว่าระดมเงินฝากหักล้างกับ ผลดีที่เกิดจากการที่ประสิทธิภาพในการระดมเงินออมของระบบเศรษฐกิจสูงขึ้น จากการที่ตลาดเงินมีเครื่องมือเพื่อการออมหลากหลายมากขึ้น

7.3 สิ่งจูงใจในการออม คือ ผลตอบแทนหรือประโยชน์ที่จะรับจากการออม เช่น มาตรการให้สิทธิประโยชน์ด้านภาษีมีผลต่อการออมในทางบวก ปรากฏในประเทศญี่ปุ่น สิงคโปร์ มาเลเซีย และไทย ขณะที่อัตราดอกเบี้ยสร้างแรงจูงใจให้ออมเฉพาะครัวเรือนที่มีรายได้สูงเท่านั้น แต่เนื่องจากเป็นชนกลุ่มน้อยของสังคม การเปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ยจึงไม่ค่อยมีผล

7.4 สถานการณ์แวดล้อมที่มีผลต่อการออม ได้แก่ ระบบประกันสังคมที่มีผลต่อการออมในทางลบ พบในประเทศญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกา และระบบกองทุนสำรองเลี้ยงชีพและบำนาญ ส่งเสริมการออม พบในประเทศอังกฤษ แคนาดา สิงคโปร์ และมาเลเซีย

จากการศึกษาการเรียนรู้ของผู้บริโภค ลักษณะของพฤติกรรม และพฤติกรรม การออม พบว่า การเรียนรู้ของผู้บริโภคเกิดจากประสบการณ์และความคิดแบบรวบยอด เพื่อให้ความหมายของคำว่า “การออม” ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก ได้แก่ เป้าหมาย ความพร้อม สถานการณ์ การตีความ

การตอบสนอง ผลที่เกิดขึ้นและปฏิกิริยาต่อความผิดหวัง อันนำไปสู่พฤติกรรมและกระบวนการต่างๆ ด้านการออมของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร

3.5. ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์

มาสโลว์ (Maslow) เชื่อว่า พฤติกรรมของมนุษย์เป็นจำนวนมาก สามารถอธิบาย โดยใช้แนวโน้มของบุคคลในการค้นหาเป้าหมายที่จะทำให้ชีวิตของตนเอง ได้รับความต้องการ ความปรารถนา และได้รับสิ่งที่มีความหมายต่อตนเอง เป็นความจริงที่จะกล่าวว่า กระบวนการของ แรงจูงใจเป็นหัวใจของทฤษฎีบุคลิกภาพของมาสโลว์ โดยเชื่อว่ามนุษย์เป็น “สัตว์ที่มีความต้องการ” (wanting animal) และเป็นการยากที่มนุษย์จะไปถึงขั้นของความพึงพอใจอย่างสมบูรณ์ ในทฤษฎี ลำดับขั้นความต้องการของ มาสโลว์ เมื่อบุคคลปรารถนาที่จะได้รับความพึงพอใจ และเมื่อบุคคลได้รับความพึงพอใจในสิ่งหนึ่งแล้วก็จะยังคงเรียกร้องความพึงพอใจสิ่งอื่นๆ ต่อไป ซึ่งถือเป็นคุณลักษณะ ของมนุษย์ ซึ่งเป็นผู้ที่มีความต้องการจะได้รับสิ่งต่างๆ อยู่เสมอ

มาสโลว์ กล่าวว่า ความปรารถนาของมนุษย์นั้นติดตัวมาแต่กำเนิดและความปรารถนา เหล่านี้ จะเรียงลำดับขั้นของความปรารถนา ตั้งแต่ขั้นแรกไปสู่ความปรารถนาขั้นสูงขึ้น ไปเป็นลำดับ ขั้นความต้องการของมนุษย์ (The Need – Hierarchy Conception of Human Motivation) โดยเรียงลำดับ ความต้องการของมนุษย์จากขั้นต้น ไปสู่ความต้องการขั้นต่อไปไว้เป็นลำดับ ดังนี้

3.5.1. ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological needs)

เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานที่มีอำนาจมากที่สุดและสังเกตเห็นได้ชัดที่สุด จากความต้องการทั้งหมดเป็นความต้องการที่ช่วยการดำรงชีวิต ได้แก่ ความต้องการอาหาร น้ำดื่ม ออกซิเจน ที่พักอาศัย การพักผ่อนนอนหลับ ความต้องการทางเพศ ความต้องการความอบอุ่น สำหรับ ความต้องการขั้นนี้จะกระตุ้นให้เกิดความต้องการในขั้นที่สูงกว่าและถ้าบุคคลใดประสบความล้มเหลว ที่จะสนองความต้องการพื้นฐานนี้ก็จะไม่ได้รับการกระตุ้นให้เกิดความต้องการในระดับที่สูงขึ้น

3.5.2. ความต้องการความปลอดภัย (Safety needs)

เมื่อความต้องการขั้นแรกทางด้านร่างกายได้รับการตอบสนองแล้ว ก็จะเกิด ความต้องการความปลอดภัย ซึ่งเป็นความต้องการที่จะเป็นอิสระจากอันตรายทางร่างกายและความกลัว ต่อการสูญเสียงาน เช่น ความต้องการความมั่นคงในการทำงาน ความต้องการได้รับการปกป้องคุ้มครอง ความต้องการความปลอดภัยจากอันตรายต่างๆ เป็นต้น

3.5.3. ความต้องการความรักและความเป็นเจ้าของ (Belongingness and Love needs)

ความต้องการความรักและความเป็นเจ้าของเป็นความต้องการขั้นที่ 3 จะเกิดขึ้น เมื่อความต้องการทางด้านร่างกายและความต้องการความปลอดภัยได้รับการตอบสนองแล้ว บุคคล

ต้องการได้รับความรักและความเป็นเจ้าของโดยการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น เช่น ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวหรือกับผู้อื่น ความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ ความต้องการให้ได้รับการยอมรับ เป็นต้น

3.5.4. ความต้องการได้รับความนับถือยกย่อง (Self-Esteem needs)

เมื่อความต้องการความรักและความเป็นเจ้าของในขั้นที่ 3 เป็นไปอย่างมีเหตุผลและทำให้นุคคลเกิดความพึงพอใจ และเกิดพลังผลักดันให้เกิดความต้องการในขั้นต่อไปมาแทนที่ กล่าวคือ มนุษย์ต้องการที่จะได้รับความนับถือยกย่องออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

3.5.4.1. ความต้องการนับถือตนเอง (self-respect) คือ ความต้องการมีอำนาจ มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความแข็งแรง มีความสามารถในตนเอง มีผลสัมฤทธิ์ไม่ต้องพึ่งพาอาศัยผู้อื่น และมีความเป็นอิสระ ทุกคนต้องการที่จะรู้สึกว่ามีคุณค่าและมีความสามารถที่จะประสบความสำเร็จในงานภารกิจต่างๆ และมีชีวิตที่เด่นดัง

3.5.4.2. ความต้องการได้รับการยกย่องนับถือจากผู้อื่น (esteem from others) คือ ความต้องการมีเกียรติยศ ได้รับการยกย่อง การยอมรับ ความสนใจ มีสถานภาพ มีชื่อเสียงเป็นที่กล่าวขานและเป็นที่ชื่นชมยินดี มีความต้องการที่จะได้รับความยกย่องชมเชยในสิ่งที่กระทำ ซึ่งทำให้รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าและความสามารถของเขาได้รับการยอมรับจากผู้อื่น

3.5.5. ความต้องการที่จะเข้าใจตนเองอย่างแท้จริง (Self-Actualization needs)

ถ้าความต้องการลำดับขั้นก่อนๆ ทำให้เกิดความพึงพอใจอย่างมีประสิทธิภาพ ความต้องการเข้าใจตนเองอย่างแท้จริงก็จะเกิดขึ้น ความต้องการนี้เป็นความปรารถนาในทุกสิ่งทุกอย่างซึ่งบุคคลสามารถจะได้รับอย่างเหมาะสม บุคคลที่ประสบผลสำเร็จในขั้นสูงสุดนี้จะใช้พลังอย่างเต็มที่ในสิ่งที่ท้าทายความสามารถและศักยภาพ มีความปรารถนาที่จะปรับปรุงตนเอง กล่าวโดยสรุป คือ การเข้าใจตนเองอย่างแท้จริงเป็นความต้องการอย่างหนึ่งของบุคคลที่จะบรรลุถึงจุดสูงสุดของศักยภาพ

จากการศึกษาทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ ทำให้ทราบถึงความต้องการขั้นพื้นฐานหรือขั้นต้นของมนุษย์ อันเป็นองค์ประกอบหนึ่งในการกระทำหรือก่อให้เกิดพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งของมนุษย์ รวมไปถึงการเกิดพฤติกรรมการอ้อมจากความต้องการขั้นพื้นฐานของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร อันนำไปสู่วัตถุประสงค์หลักด้านการอ้อมของแต่ละบุคคล

3.6. ทฤษฎีการตัดสินใจ

การตัดสินใจนั้น เป็นการกระบวนการเลือกระหว่างทางเลือกต่างๆ ซึ่งเป็นคำจำกัดความที่สั้น เข้าใจง่าย แต่ภายในกระบวนการทางเลือกต่างๆ นั้น มีสิ่งที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับประการ

นอกจากนั้น การตัดสินใจยังเป็นกระบวนการซึ่งบุคคล กลุ่มหรือองค์กร ได้ระบุตัวเลือกหรือตัดสินใจที่จะกระทำ รวบรวม ประเมินผลเกี่ยวกับตัวเลือกและเลือกจากตัวเลือกที่มีเหล่านั้น ซึ่งกระบวนการรวบรวมจะเกี่ยวข้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน (Carroll and Jormson อ้างถึงใน ปวิกร จุณณานนท์ 2541)

วีรพล สุวรรณนันต์ (2527 อ้างถึงใน ปวิกร จุณณานนท์ 2541) ได้แบ่งประเภทของการตัดสินใจ 3 แบบ ดังนี้ คือ

1. การตัดสินใจภายใต้ภาวะแน่นอน (Certainty) หมายถึง การตัดสินใจโดยทราบข้อมูลอย่างแน่นอนว่า เมื่อเลือกทางเลือกแล้วจะเกิดผลอย่างไรขึ้นบ้าง ซึ่งในชีวิตจริงแล้วจะพบการตัดสินใจเช่นนี้น้อยมาก เทคนิคที่จะใช้ในการตัดสินใจแบบนี้มักใช้วิธีการทางสถิติ แบบจำลองทางคณิตศาสตร์ หรือผลจากการศึกษาวิจัย

2. การตัดสินใจภายใต้ภาวะไม่แน่นอน (uncertainty) หมายถึง การตัดสินใจโดยไม่มีข้อมูลที่จะทราบว่าผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจะเป็นอย่างไรบ้าง จึงต้องใช้เกณฑ์เลือกหรือทางเลือกที่คาดว่าจะเกิดผลเสียน้อยที่สุด

3. การตัดสินใจภายใต้ภาวะความเสี่ยง (risk) หมายถึง การตัดสินใจที่พอจะมีข้อมูลอยู่บ้าง แต่ไม่สมบูรณ์ 100% ซึ่งต้องใช้ทฤษฎีความน่าจะเป็น (probability) เข้ามาช่วยตัดสินใจ โดยคำนวณว่ามีโอกาสจะเกิดผลที่ต้องการเท่าไร แล้วจึงตัดสินใจ

จากการศึกษาทฤษฎีการตัดสินใจ พบว่า การตัดสินใจของมนุษย์นั้นเกิดขึ้นภายใต้ภาวะแน่นอน ภาวะไม่แน่นอน และภาวะความเสี่ยง ดังนั้น การประเมินผลตัวเลือกในการตัดสินใจจึงเป็นกระบวนการหนึ่ง อันเกิดจากการรวบรวมข้อมูลและประเมินผลทางเลือกที่เหมาะสมที่สุดกับแต่ละบุคคล รวมไปถึงสถานการณ์ปัจจุบัน ทำให้ทราบและความเข้าใจต่อกระบวนการการตัดสินใจเลือกรูปแบบและกระบวนการออมของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร

3.7. ปัจจัยที่มีบทบาทสำคัญต่อการออม

ศิรินุช อินละคร (2548) กล่าวว่า ปัจจัยที่มีบทบาทสำคัญต่อการออม ได้แก่

1. ผลตอบแทนที่ผู้ออมได้รับจากการออม หมายความว่า หากผลตอบแทนในการออมเพิ่มมากขึ้นเพียงใด ก็จะเป็นสิ่งดึงดูดให้บุคคลมีการออมเพิ่มมากขึ้นเท่านั้น เช่น ในภาวะที่รัฐบาลกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ทุกแห่งลดอัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำทุกประเภทลง ทั้งยังเก็บดอกเบี้ยเงินฝาก จึงทำให้ระดับเงินออมของธนาคารพาณิชย์มีแนวโน้มลดลงเป็นอย่างมาก

2. มูลค่าของอำนาจซื้อของเงินในปัจจุบัน ผู้ออมจะตัดสินใจออมมากขึ้นภายหลังจากการพิจารณาถึงอำนาจซื้อของเงินที่มีอยู่ในปัจจุบันว่า จะมีความแตกต่างจากมูลค่าของเงินในอนาคต หมายความว่า จำนวนเงิน 1 บาท ซื้อสินค้าและบริการในจำนวนใกล้เคียงหรือเท่ากับการใช้เงิน 1 บาท

ซื้อสินค้าหรือบริการในอีก 2-3 ปี ข้างหน้าหรือมากกว่านั้น ในทางตรงกันข้าม หากเก็บเงินออมไว้โดยไม่ยอมซื้อสินค้าขณะนี้ อาจจะสูญเสียความพอใจที่ควรได้รับจากการซื้อสินค้าในปัจจุบันมากกว่าผลตอบแทนที่รับจากการออม ทั้งยังเสียเวลาคอยที่จะซื้อสินค้าในอนาคตที่อาจมีราคาสูงมากกว่าอัตราผลตอบแทนที่ได้รับอีกด้วย หากพอใจที่จะซื้อสินค้าในวันนี้มากกว่าการหวังผลตอบแทนที่จะได้รับเพิ่มขึ้นในอนาคต ก็จะมีการออมลดลง

3. รายได้ส่วนบุคคลสุทธิ ผู้ที่มีรายได้คงที่แน่นอน เป็นประจำทุกเดือนในจำนวนที่ไม่สูงมาก เช่น ข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ พนักงานบริษัทเอกชนระดับล่าง จำนวนเงินออมที่เก็บไว้อาจเป็นเพียงจำนวนน้อยตามอัตราส่วนของรายได้ที่มีอยู่ ซึ่งต่างจากจำนวนเงินออมของผู้บริหารระดับสูงหรือนักการเมืองที่จะมีเงินเหลือออมได้มากกว่า นอกจากนั้นการเปลี่ยนแปลงรายได้เนื่องจากการเลื่อนตำแหน่ง การโยกย้ายงาน การถูกปลดออกจากตำแหน่งหน้าที่การงานที่มีผลต่อระดับการออมเช่นกัน คือ อาจทำให้มีการออมเพิ่มมากขึ้นหรือลดลงไปจากระดับเดิม ดังนั้น ในระหว่างที่ท่านมีรายได้มากกว่าปกติ หรือในขณะที่ท่านมีความสามารถหารายได้ได้อยู่ จึงควรจะมีการออมไว้เพื่อป้องกันปัญหาทางการเงินอันอาจเกิดขึ้นได้ดังกล่าวแล้ว

4. ความแน่นอนของจำนวนรายได้ในอนาคตหลังการเกษียณอายุ หากผู้มีรายได้ทุกคนทราบได้แน่นอนว่า เมื่อใดก็ตามที่ไม่มีความสามารถหารายได้อีกต่อไปจะไม่มีปัญหาทางการเงินเกิดขึ้น หรือถ้ามีก็ไม่ใช่ปัญหาที่รุนแรงมากนัก เนื่องจากหน่วยงานที่เคยทำงานอยู่มีนโยบายช่วยเหลือในวัยชราหลังเกษียณอายุหรือภายหลังออกจากงานก่อนกำหนด เช่น นโยบายการให้บำนาญบำเหน็จ เงินชดเชย เป็นต้น ดังนั้น ผู้ออมอาจมีการออมลดลงเพื่อเก็บเงินไว้ใช้จ่ายมากขึ้น โดยไม่ทำให้จำนวนเงินรวมในอนาคตกระทบกระเทือนแต่ประการใด เงินออมควรเก็บรักษาอย่างไรจึงจะปลอดภัย การเก็บเงินไว้กับตนเองย่อมไม่ปลอดภัยและเป็นการสูญเสียรายได้ที่ควรจะได้รับ ดังนั้น เงินออมควรเก็บรักษาไว้ในที่ปลอดภัยและมีรายได้ โดยการฝากสถาบันการเงินบางแห่งไว้ เช่น ธนาคารพาณิชย์ ธนาคารออมสิน สหกรณ์ออมทรัพย์ หรืออาจเก็บออมในรูปของการซื้อหลักทรัพย์ หรือตราสารทุน หรือตราสารหนี้ที่มีความมั่นคง ก่อให้เกิดรายได้และสามารถเปลี่ยนมาเป็นเงินสดได้ง่ายมาถือไว้ เช่น การซื้อพันธบัตรรัฐบาล สลากออมสิน พันธบัตรออมทรัพย์ต่างๆ ตัวสัญญาของบริษัทเงินทุนที่มั่นคง การซื้อหน่วยลงทุนของกองทุนรวม หรือซื้อหุ้นบริษัทที่มั่นคงถือไว้ ฯลฯ

ดารณี วิทาศัย (2545) กล่าวว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการออม สามารถแบ่งออกได้ 2 ปัจจัย ดังนี้

1. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ประกอบด้วย รายได้ระยะสั้น รายได้ระยะยาว รายได้สุทธิที่แท้จริง ค่าจ้าง เงินเดือน กำไรและผลตอบแทนจากทรัพย์สิน ลักษณะการกระจายรายได้ในกลุ่มชน อัตราดอกเบี้ย และผลตอบแทนในสถาบันการเงินต่างๆ ภาษีทางตรง ภาษีดอกเบี่ยและเงินปันผล ฯลฯ

2. ปัจจัยทางสังคม มีอิทธิพลต่อการออมไม่น้อยกว่าปัจจัยทางเศรษฐกิจโดยปัจจัยทางสังคมที่เชื่อว่า มีอิทธิพลต่อการออม คือ จำนวนผู้มีเงินได้ในครอบครัว เป้าหมายการออม อายุ การศึกษา ขนาดของครัวเรือน การโฆษณา และสิ่งจูงใจ

จากการศึกษาปัจจัยที่มีบทบาทสำคัญต่อการออม พบว่าปัจจัยต่างๆ ที่มีบทบาทสำคัญ คือ รายได้ เศรษฐกิจ และสังคม ประกอบกับเมื่อพิจารณาจากทฤษฎี พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการออม มีทั้งพฤติกรรมที่สามารถมองเห็นและมองไม่เห็น องค์ประกอบทางลักษณะของพฤติกรรมที่จะสมบูรณ์และสิ้นสุดเมื่อได้รับผลตามความคาดหวัง อันนำมาสู่แนวทางรูปแบบหนึ่งๆ ด้านพฤติกรรมการออมที่ก่อให้เกิดแนวความคิดและทัศนคติของ คำว่า “การออม” การกระทำและความต้องการ หรือแม้แต่การตัดสินใจในการเลือกรูปแบบ และกระบวนการออมของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1. กุลิสรา กฤตวรกาญจน์ (2553) ได้ศึกษาการพัฒนาพฤติกรรมการออมในเยาวชน โดยใช้กลยุทธ์การสื่อสารการพัฒนา กรณีศึกษา เยาวชนระดับอาชีวศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการวัดประสิทธิผลของการสื่อสารเพื่อการพัฒนาที่จะมากระตุ้นให้เยาวชนเกิดความรู้และความตระหนักในการออมให้มากขึ้นและเพื่อหารูปแบบการใช้สื่อเพื่อการพัฒนาพฤติกรรมการออมของเยาวชน และประเมินผลการพัฒนาพฤติกรรมการออมของเยาวชน ที่เกิดจากการใช้กระบวนการสื่อสารเพื่อพัฒนานั้น

ผลการศึกษาพบว่า ภาพรวมพฤติกรรมการออมของเยาวชนที่ศึกษาระดับอาชีวศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 438 คน มีรายได้และรายจ่ายไม่สูงมากนัก เพราะฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวไม่ดีนัก ส่วนเยาวชนที่ออมเงินไม่ได้เพราะการมีค่าใช้จ่ายมากจนใช้เงินเกินตัว รายรับมีไม่พอ กับค่าใช้จ่าย ซึ่งเหตุผลของการไม่มีเงินออม เกิดจากอิทธิพลทางสังคมที่ทำให้นักเรียนมีค่าใช้จ่ายสูงกว่ารายได้ทั้งสิ้น จึงเป็นที่มาของการเป็นหนี้ของเยาวชน ทางด้านความรู้ เจตคติ และค่านิยมด้านการออมของเยาวชน ส่วนใหญ่มีความรู้และเข้าใจเรื่องการออมสอดคล้องตามค่านิยมของสังคมไทยที่เป็นสังคมของการประหยัด อดออม เฉพาะความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเท่านั้น แต่การจัดการทางการเงินยังมีน้อย วิธีการวิจัยได้แยกกลุ่มเยาวชน ออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรก จำนวน 57 คน และกลุ่มที่ 2 จำนวน 60 คน ทั้งสองกลุ่มได้รับการทดสอบด้วยแบบสอบถาม พบว่า ทั้งสองกลุ่มไม่มีความแตกต่างกันในเรื่องความรู้ในการออมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ต่อมาเมื่อได้นำกลวิธีการสื่อสารเพื่อพัฒนากับกลุ่มเยาวชนกลุ่มแรก พบว่าเยาวชนกลุ่มแรกมีความรู้ ความเข้าใจ เจตคติเรื่องการออมและความตั้งใจที่จะใช้จ่ายและเก็บออมเงินของเยาวชนทั้งสองกลุ่ม แตกต่างจากกลุ่มที่สองที่ไม่ได้รับการพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ในทุกเรื่อง

4.2. นันทกา นันทวิสัย (2552) ศึกษา “การศึกษาเปรียบเทียบภาวะการฉ้อโกงของครัวเรือน ในภาคการเกษตรและนอกภาคการเกษตร” มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาเปรียบเทียบภาวะการฉ้อโกงของครัวเรือน ในภาคการเกษตรและนอกภาคการเกษตร เพื่อศึกษาปัจจัยกำหนดการฉ้อโกงครัวเรือนในภาค การเกษตรและนอกภาคการเกษตรและเพื่อศึกษาความยืดหยุ่นของการออมที่มีต่อรายได้ของภาคครัวเรือน ในภาคการเกษตรและนอกภาคการเกษตร โดยใช้ข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติ รายงานการสำรวจ ภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ.2547 เป็นฐานข้อมูลในการศึกษา และเป็นการสำรวจ ทั่วประเทศ มีกลุ่มตัวอย่าง 34,843 ครัวเรือน และอาศัยโปรแกรมสำเร็จรูปในการคำนวณหาค่าทางสถิติ ของความสัมพันธ์ต่างๆ โดยสมการถดถอยในรูปของลอการิทึมธรรมชาติ (Natural Logarithm)

ผลการศึกษา พบว่าการออมโดยเฉลี่ยของครัวเรือนในภาคเกษตร เท่ากับ 1,122 บาท ต่อเดือน และการออมโดยเฉลี่ยของครัวเรือนนอกภาคเกษตร เท่ากับ 2,875 บาท ต่อเดือน ส่วนปัจจัย กำหนดการออมครัวเรือนในภาคเกษตร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 มี 3 ปัจจัย ได้แก่ รายได้รวม ค่าใช้จ่ายในการบริโภค การออมทรัพย์กับสถาบันการเงิน ซึ่งปัจจัยที่มี ผลกระทบต่อการออมในเชิงบวก มี 2 ปัจจัย ได้แก่ รายได้รวม การออมทรัพย์กับสถาบันการเงิน ส่วน ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการออมในเชิงลบ มี 1 ปัจจัย ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการบริโภค ปัจจัยกำหนด การออมครัวเรือนนอกภาคเกษตร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 มี 6 ปัจจัย ได้แก่ รายได้รวม ค่าใช้จ่ายในการบริโภค การออมทรัพย์กับสถาบันการเงิน จำนวนหนี้สินต้องชำระคืน จำนวนสมาชิกที่อยู่ในวัยพึ่งพิงและการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน อุดมศึกษา ซึ่งปัจจัยที่มีผลกระทบ ต่อการออมในเชิงบวก มี 3 ปัจจัย ได้แก่ รายได้รวม การออมทรัพย์กับสถาบันการเงิน และการศึกษา ของหัวหน้าครัวเรือน อุดมศึกษา ส่วนปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการออมในเชิงลบ มี 3 ปัจจัย ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการบริโภค จำนวนหนี้สินที่ต้องชำระคืน และจำนวนสมาชิกที่อยู่ในวัยพึ่งพิง

ค่าความยืดหยุ่นของการออมที่มีต่อรายได้ของภาคครัวเรือนในภาคเกษตร และนอก ภาคเกษตร มีค่าสัมประสิทธิ์เป็นบวกเท่ากับ 1.399 ค่าความยืดหยุ่นของการออมที่มีต่อรายได้ของ ภาคครัวเรือนในภาคเกษตร มีค่าสัมประสิทธิ์เป็นบวกเท่ากับ 1.545 และค่าความยืดหยุ่นของการออม ที่มีต่อรายได้ของภาคครัวเรือนนอกภาคเกษตร มีค่าสัมประสิทธิ์เป็นบวกเท่ากับ 1.424

4.3. ศุภวรรณ มณีพันธุ์วงศ์ (2552) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจออมของพนักงาน ธนาคารในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผล ต่อการตัดสินใจออมของพนักงานธนาคาร และเพื่อศึกษาลักษณะทางประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกัน จะมีการตัดสินใจออมแตกต่างกัน

ผลการศึกษาพบว่า สมมติฐานปัจจัยด้านผลตอบแทน ด้านความมั่นคง ด้านแรงจูงใจในการออม ด้านเศรษฐกิจและสังคม ด้านรายได้ และด้านลักษณะการออมมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกต่อการตัดสินใจออมของพนักงานธนาคารในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า ปัจจัยด้านผลตอบแทน ด้านความมั่นคง ด้านแรงจูงใจในการออม ด้านเศรษฐกิจและสังคม ด้านรายได้ และด้านลักษณะของการออม มีความสำคัญเชิงบวกต่อการตัดสินใจออมของพนักงานธนาคาร โดยพบว่าปัจจัยด้านแรงจูงใจในการออมเป็นปัจจัยสำคัญสูงสุดที่มีผลต่อการตัดสินใจออม

ส่วนการศึกษาทางด้านลักษณะของประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกัน มีผลต่อการตัดสินใจออมที่แตกต่างกัน เช่น ด้านเพศ ด้านการศึกษา ด้านอายุงานและด้านรายได้ โดยการตัดสินใจออมที่มากขึ้นอยู่ที่ระดับของการศึกษา อายุงาน และรายได้เป็นสำคัญ เพราะประสบการณ์ ความรู้ และรายได้ที่เหมาะสมต่อการออมย่อมส่งผลให้คนตระหนักถึงความมั่นคงในชีวิต และมีการตัดสินใจออมมากขึ้น กล่าวคือปัจจัยที่มีความสำคัญที่สุดต่อโอกาสในการออมของครัวเรือน คือ รายได้ประจำต่อเดือน ครัวเรือนที่มีรายได้สูงย่อมมีโอกาสออมเงินมากกว่าครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำกว่า

4.4. จิตติพร อุ๋นใจ (2551) ศึกษาปัจจัยที่กำหนดการออมภาคครัวเรือน กรณีศึกษา จังหวัดพิษณุโลก โดยวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาถึงปัจจัยสำคัญทางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่กำหนดพฤติกรรมการออมภาคครัวเรือนในเขตเมือง เขตชลประทาน นอกเขตชลประทาน และเขตเทือกเขาในจังหวัดพิษณุโลก

ผลการศึกษาพบว่า ในเขตเมืองปัจจัยที่กำหนดการออมของครัวเรือน คือ รายได้ของครัวเรือน ทรัพย์สินของครัวเรือน อาชีพหลักของครัวเรือน การศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน และจำนวนผู้พึ่งพิง โดยที่รายได้ของครัวเรือนทรัพย์สินของครัวเรือน อาชีพหลักของครัวเรือน การศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน มีความสัมพันธ์กับการออมภาคครัวเรือนในทิศทางเดียวกัน ส่วนจำนวนผู้พึ่งพิงมีความสัมพันธ์กับการออมภาคครัวเรือนในทิศทางตรงกันข้าม

ในเขตชลประทาน ปัจจัยที่กำหนดการออมของครัวเรือน คือ รายได้ของครัวเรือน อาชีพหลักของครัวเรือนและจำนวนผู้พึ่งพิง โดยที่รายได้ของครัวเรือนและอาชีพหลักของครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับการออมภาคครัวเรือนในทิศทางเดียวกัน ส่วนจำนวนผู้พึ่งพิงมีความสัมพันธ์กับการออมภาคครัวเรือนในทิศทางตรงกันข้าม

นอกเขตชลประทาน ปัจจัยที่กำหนดการออมของครัวเรือน คือ รายได้ของครัวเรือน อาชีพหลักของครัวเรือน อาชีพเสริมของครัวเรือน และจำนวนผู้พึ่งพิง โดยที่รายได้ของครัวเรือน อาชีพหลักของครัวเรือน และอาชีพเสริมของครัวเรือน มีความสัมพันธ์กับการออมภาคครัวเรือนในทิศทางเดียวกัน ส่วนจำนวนผู้พึ่งพิงมีความสัมพันธ์กับการออมภาคครัวเรือนในทิศทางตรงกันข้าม

ในเขตเทือกเขา ปัจฉัยที่กำหนดการออมของครัวเรือน คือ รายได้ของครัวเรือน ทรัพย์สินของครัวเรือน อาชีพหลักของครัวเรือน อาชีพเสริมของครัวเรือนและจำนวนผู้พึ่งพิง โดยที่ รายได้ของครัวเรือน ทรัพย์สินของครัวเรือน อาชีพหลักของครัวเรือนและอาชีพเสริมของครัวเรือน มีความสัมพันธ์กับการออมภาคครัวเรือนในทิศทางเดียวกัน ส่วนจำนวนผู้พึ่งพิงมีความสัมพันธ์กับการออมภาคครัวเรือนในทิศทางตรงกันข้าม

4.5. พงศกร รัตนานกรณ์ (2551) ศึกษาพฤติกรรมการออมเงินของบุคลากรในมหาวิทยาลัย เชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อศึกษาพฤติกรรมการฝากเงินของบุคลากรและปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจออมเงินไว้ที่ธนาคารของบุคลากร รวมไปถึงศึกษาการเปลี่ยนแปลงความต้องการในการฝากเงินของบุคลากร รวมไปถึงศึกษาการเปลี่ยนแปลงความต้องการในการฝากเงินของบุคลากร เมื่อธนาคารมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการออมเงิน การบริการ และอัตราดอกเบี้ยเงินฝากที่มีแนวโน้มว่าจะลดต่ำลงจากภาวะเศรษฐกิจโลกที่ซบเซา จากกลุ่มตัวอย่าง 150 ตัวอย่าง

ผลการศึกษาพบว่า บุคลากรมีวิธีการแบ่งบัญชีเงินฝากออกจากรายได้ 3 วิธีหลัก ได้แก่ หักจากรายได้เป็นจำนวนคงที่ ส่วนที่เหลือจากค่าใช้จ่ายในแต่ละเดือนและการกำหนดเป็นจำนวนเงินที่ต้องการฝากทุกเดือน โดยลักษณะการออมเป็นการฝากในบัญชีเงินฝากเพียงบัญชีเดียว ปัจจัยเกี่ยวกับผู้ฝากเงินที่ส่งผลกระทบต่อผลการฝากเงินมากที่สุด คือ การเปลี่ยนแปลงรายได้ รองลงมา คือ ภาระหนี้สิน และสภาพคล่องของทรัพย์สินที่ถือครอง ส่วนปัจจัยทางด้านธนาคารที่ส่งผลกระทบต่อผลการฝากเงินของบุคลากรมากที่สุด คือ อัตราดอกเบี้ยที่เหมาะสม รองลงมา คือ ระยะเวลาฝากเงินที่เหมาะสมและการเอาใจใส่ดูแลลูกค้าของพนักงานและปัจจัยเกี่ยวกับนโยบายของรัฐ การเปลี่ยนแปลงอัตราภาษีเงิน และการรณรงค์ให้ใช้จ่ายอย่างประหยัดของรัฐบาลนั้นมีผลกระทบต่อผลการฝากเงิน โดยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผลการฝากเงินของบุคลากรมากที่สุด คือ ปัจจัยเกี่ยวกับตัวผู้ฝากเงิน รองลงมา คือ ปัจจัยเกี่ยวกับธนาคาร และปัจจัยเกี่ยวกับนโยบายของรัฐ ตามลำดับ

4.6. นิภาพร อมรภิตติเมธี (2551) ศึกษาปัจจัยกำหนดรูปแบบการออมของผู้มีรายได้ประจำ กรณีศึกษา เจ้าหน้าที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

ผลการวิจัยพบว่า เจ้าหน้าที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ไม่มีการวางแผนในการออม จะออมเงินเมื่อมีเงินเหลือในแต่ละเดือน สาเหตุอาจมาจากการมีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย หรือไม่เพียงพอกับค่าครองชีพที่สูงขึ้น ดังนั้น ระยะเวลาในการเลือกออมส่วนใหญ่เป็นการออมในระยะปานกลาง (ใช้เวลาประมาณ 1-5 ปี) โดยให้เหตุผลสำคัญกับการออมเพื่อไว้รักษาพยาบาลในเวลาเจ็บป่วย เนื่องจากเป็นค่าใช้จ่ายที่ไม่สามารถประมาณการล่วงหน้าได้

ผลการศึกษาที่มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย (2551) ที่พบว่า เหตุผลสำคัญของการออมที่สำคัญ คือ การเก็บไว้ใช้รักษาพยาบาลในยามฉุกเฉิน เหตุผลรอง คือ เพื่อเป็นหลักประกันในครอบครัว ส่วนรูปแบบการออมของเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่เป็นการฝากเงินไว้กับธนาคาร รองลงมา คือ การซื้อสลากออมสิน/สลากทวีสิน ซึ่งเป็นรูปแบบการออมพร้อมกับตรวจรางวัล และเรียกร้องให้องค์กรสนับสนุนการออมด้วยการจัดตั้งกองทุนสำรองเลี้ยงชีพเพื่อเป็นสวัสดิการให้กับเจ้าหน้าที่และเป็นหลักประกันที่มั่นคงในชีวิต และด้านปัจจัยที่ใช้ประกอบการตัดสินใจเลือกรูปแบบการออม ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับในปัจจัยต่างๆ ด้าน เริ่มตั้งแต่ปัจจัยด้านสภาพคล่อง ปัจจัยทางด้านเป้าหมายการออม ปัจจัยด้านผลตอบแทน ปัจจัยทางความเสี่ยง และปัจจัยด้านการโฆษณาและสิ่งจูงใจ ตามลำดับ

4.7. อิศรียา บุญญะศิริ (2551) ได้ศึกษา เรื่องแนวทางการส่งเสริมการออมของผู้มีงานทำของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พบว่ารายได้และค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคและการออม มีความสัมพันธ์กันตามทฤษฎี Life Cycle Theory of Consumption กล่าวคือระดับรายได้เฉลี่ยทั้งหมดต่อเดือนของผู้มีงานทำเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่อายุ 20 ปี และจะมีรายได้สูงสุดในช่วงอายุ 50-54 ปี โดยเฉลี่ยคิดเป็นระดับรายได้ 9,457 บาทต่อเดือน และหลังจากช่วงอายุนี้นี้ระดับรายได้เฉลี่ยของผู้มีงานทำจะลดลงอย่างต่อเนื่องและจะลดลงอย่างมีนัยสำคัญในช่วงอายุ 60 ปี โดยมีค่าลดลงจากระดับรายได้ 8,378 บาทต่อเดือน เป็น 5,654 บาทต่อเดือน

ทั้งนี้ ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมกรบริโภครายบุคคล พบว่า บุคคลแต่ละคนจะมีค่าใช้จ่ายในการบริโภคเปลี่ยนแปลงไม่มากนักตลอดช่วงชีวิต โดยค่อนข้างคงที่ในช่วงอายุ 20-40 ปี และหลังจากช่วงอายุ 40 ปี ผู้มีงานทำจะมีระดับค่าใช้จ่ายในการบริโภคลดลงเล็กน้อยจนถึงช่วงอายุ 64 ปี และจะมีค่าใช้จ่ายในการบริโภคเฉลี่ยต่อเดือนลดลงค่อนข้างมากในช่วงอายุมากกว่า 64 ปี

ในส่วนของผลต่างระหว่างรายได้และค่าใช้จ่ายในการบริโภค ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพการออมในความหมายแบบกว้าง พบว่า ระดับความสามารถในการออมตลอดช่วงชีวิตของผู้มีงานทำมีลักษณะการเปลี่ยนแปลงที่คล้ายคลึงกับการเปลี่ยนแปลงของระดับรายได้ คือ ในช่วงอายุ 20-40 ปี ผู้มีงานทำจะมีระดับความสามารถในการออมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และจะมีระดับการออมสูงสุดในช่วงอายุ 50 ปี หลังจากนั้นในช่วงอายุ 60 ปีขึ้นไป จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า ระดับความสามารถในการออมมีค่าลดลงอย่างมาก ซึ่งเป็นผลมาจากระดับรายได้ที่ลดต่ำลงอย่างมากหลังวัยเกษียณอายุ ดังนั้น สังคมผู้สูงอายุจะทำให้ระดับการออมในประเทศลดลงจากการออมครัวเรือนที่ลดลง เนื่องจากสัดส่วนจำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นและประชากรกลุ่มนี้มีอัตราการออมต่ำ นอกจากนี้ สังคมผู้สูงอายุยังส่งผลให้รายจ่ายภาครัฐในเรื่องสุขภาพเพิ่มขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อเนื่องให้การออมภาครัฐลดลงได้ จึงมี

ความจำเป็นอย่างย่งที่ประเทศไทยจะต้องขยายการลงทุนและส่งเสริมการออม โดยให้ความสำคัญทั้งในระดับภาพรวมของประเทศให้ระดับการออมเพิ่มขึ้นให้เพียงพอกับระดับการลงทุนและในระดับครัวเรือน ในการที่จะสร้างหลักประกันและความมั่นคงในชีวิต โดยที่มาตรการส่งเสริมการออมนั้นจะต้องพิจารณาอย่างครบวงจร ทั้งในเรื่อง การสร้างฐานรายได้สำหรับกลุ่มประชาชนที่รายได้น้อย การปรับพฤติกรรมการใช้จ่ายสำหรับประชาชนกลุ่มที่มีความสามารถในการออม และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการเงินรวมทั้งการเข้าถึงบริการทางการเงินเพื่อส่งเสริมการออม

4.8. ธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (2549) ได้สำรวจพฤติกรรมการออมของครัวเรือนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากการสำรวจพบว่า ครัวเรือนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีลักษณะที่เป็นประเด็นสำคัญ ดังนี้

การออมโดยทั่วไปของครัวเรือนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จะเป็นการออมเพื่อสำรองไว้ใช้จ่ายในระยะสั้น ด้วยจำนวนเงินไม่มากนัก ซึ่งเป็นการออมที่ต่ำสุดเมื่อเปรียบเทียบกับครัวเรือนในภูมิภาคอื่น โดยการออมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการกระจายตัวยังไม่ดีนัก ครัวเรือนส่วนใหญ่ที่มีเงินออมมากจะกระจุกตัวอยู่ในเขตเทศบาล และกลุ่มอาชีพบางประเภทเท่านั้น ครัวเรือนส่วนใหญ่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือออมเงินได้น้อยกว่าที่ตั้งใจไว้ เนื่องจากเงินมีไม่เพียงพอต่อการเก็บออมซึ่งได้รับผลกระทบจากค่าครองชีพที่สูงขึ้น รวมถึงปัญหานี้สินของครัวเรือนที่เพิ่มขึ้น

ปัจจัยสำคัญอื่นๆ ที่มีผลต่อการออมของครัวเรือนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ การที่รายได้เฉลี่ยของครัวเรือนที่ต่ำสุด ในขณะที่ค่าใช้จ่ายของครัวเรือนใกล้เคียงกับภาคอื่นๆ สินทรัพย์รวมและสินทรัพย์ทางการเงินน้อย โดยเฉพาะด้านสินทรัพย์ทางการเงิน เมื่อเปรียบเทียบกับครัวเรือนกรุงเทพมหานครซึ่งมีมากกว่าครัวเรือนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 9.1 เท่า รวมถึงการเข้าถึงบริการทางการเงินที่ไม่สะดวกเพราะต้องเดินทางไกล ค่าใช้จ่ายในการเดินทางและเวลาที่เสียไปไม่คุ้มค่ากับผลตอบแทนที่ได้รับในรูปดอกเบี้ยเงินฝากที่มีไม่มาก จากเหตุผลดังกล่าวทำให้ครัวเรือนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีเงินเหลือเก็บออมอยู่ในระดับต่ำที่สุดในประเทศและเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้เงินออมในปัจจุบันอาจไม่เพียงพอต่อการใช้จ่ายในยามชรา นอกจากนี้ สินทรัพย์รวมและสินทรัพย์ทางการเงินมีน้อย การเข้าถึงบริการทางการเงินของครัวเรือนยังไม่สะดวก รวมทั้งการที่ครัวเรือนมีความรู้ความเข้าใจทางการเงินอยู่ในระดับต่ำ และพบว่าครัวเรือนยังมีหนี้ต่อสินทรัพย์รวมของครัวเรือนในภาคอยู่ในระดับต่ำ สุดท้ายสำหรับความแตกต่างของการออมเมื่อจำแนกตามที่ตั้งของครัวเรือนพบว่า ครัวเรือนที่อยู่ในเขตเทศบาลมีการออมเฉลี่ยมากกว่าครัวเรือนที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาลเกือบ 4 เท่า เนื่องจากรายได้เฉลี่ยของครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลสูงกว่ารายได้เฉลี่ยของครัวเรือนที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล 2.3 เท่า และการเข้าถึงบริการทางการเงินครัวเรือนที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล

ไม่สะดวก ซึ่งอยู่ห่างไกลจากสถาบันการเงินมากเป็นผลให้ดอกเบี้ยเงินฝากที่ได้รับไม่คุ้มกับค่าใช้จ่าย และเวลาที่เสียไปในการเดินทาง

4.9. สมประวิณ มั่นประเสริฐ และวิฑูรย์ รุ่งเรืองสัมฤทธิ์ (2549) ศึกษา “การบริโภครถจักรยานยนต์ของชาวไทย ภายใต้แบบจำลองรายได้ถาวรในวงจรชีวิตและข้อจำกัดด้านสภาพคล่อง” มีวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อทดสอบทฤษฎีรายได้ถาวรในวงจรชีวิตและข้อจำกัดด้านสภาพคล่องว่ามีอิทธิพลต่อการกำหนดการบริโภคของรถจักรยานยนต์ในประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญหรือไม่ ซึ่งทดสอบจากสมการ Euler equation ที่คำนวณได้จากแบบจำลองตามทฤษฎี โดยปรับปรุงแบบจำลองการบริโภคจากงานศึกษาของ Zeldes (1989) โดยเพิ่มตัวแปรสินค้าคงทนไว้ในแบบจำลอง รวมทั้งปรับปรุงแบบจำลองเพื่อให้แบบจำลองมีความสมบูรณ์ในการอธิบายพฤติกรรมกรบริโภคของรถจักรยานยนต์ และสอดคล้องกับบริบทและข้อมูลของรถจักรยานยนต์ไทยมากที่สุด โดยการศึกษาแบ่งการทดสอบกับกลุ่มรถจักรยานยนต์ตัวอย่าง 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มรถจักรยานยนต์ที่มีแนวโน้มที่จะมีข้อจำกัดในการกู้ยืมและกลุ่มรถจักรยานยนต์ที่ไม่มีแนวโน้มที่จะมีข้อจำกัดในการกู้ยืม โดยพิจารณาจากความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบสถาบันการเงินของรถจักรยานยนต์

ผลการทดสอบแสดงให้เห็นว่า รถจักรยานยนต์ไทยมีการกำหนดพฤติกรรมกรบริโภคตามทฤษฎีรายได้ถาวรในวงจรชีวิต และมีข้อจำกัดด้านสภาพคล่อง เนื่องจากกลุ่มรถจักรยานยนต์ที่คาดว่า มีแนวโน้มที่จะมีข้อจำกัดในการกู้ยืม หรือกลุ่มรถจักรยานยนต์ที่มีรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อเดือนต่ำกว่าเกณฑ์การพิจารณาสินเชื่อบุคคลของสถาบันการเงินนั้น ระดับรายได้มีอิทธิพลต่อการกำหนดการเปลี่ยนแปลงระดับการบริโภคของกลุ่มรถจักรยานยนต์อย่างมีนัยสำคัญ ขณะที่ระดับรายได้ไม่ได้มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงระดับการบริโภคของกลุ่มรถจักรยานยนต์ที่มีรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อเดือนสูงกว่าเกณฑ์คุณสมบัติรายได้ขั้นต่ำในการขอสินเชื่อบุคคลจากสถาบันการเงิน

นอกจากนี้ ผลการทดสอบยังได้รับการยืนยันจากการพิจารณาการแบ่งกลุ่มตัวอย่างตามระดับขั้นของเส้นความยากจนในประเทศไทย กล่าวคือ กลุ่มรถจักรยานยนต์ที่มีข้อจำกัดด้านสภาพคล่องเมื่อได้เปลี่ยนวิธีการแบ่งรถจักรยานยนต์ตัวอย่างสำหรับการทดสอบตามเส้นความยากจนแล้ว พบว่า กลุ่มรถจักรยานยนต์ที่มีข้อจำกัดในการกู้ยืมได้แก่กลุ่มรถจักรยานยนต์ที่มีรายได้ต่ำกว่า 5 เท่าของเส้นความยากจนหรือคิดเป็นจำนวนรายได้ต่อคนต่อเดือนเท่ากับ 5,815 บาท ต่อคน ต่อเดือน ซึ่งใกล้เคียงกับเกณฑ์การพิจารณารายได้เฉลี่ยขั้นต่ำต่อเดือน สำหรับผู้กู้สินเชื่อบุคคลในระบบสถาบันการเงิน ซึ่งต้องมีรายได้ขั้นต่ำจำนวน 6,000 บาทต่อเดือน

จากการศึกษานี้สามารถนำมาสู่ข้อเสนอแนะนโยบายด้านการบริโภคจักรยานยนต์และระบบเศรษฐกิจมหภาคบางประการ ดังนี้

1. โดยปกติผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจน ในความหมายเชิงเศรษฐศาสตร์ได้กล่าวว่า กลุ่มเหล่านี้ คือ ผู้ที่มีรายได้ไม่เพียงพอต่อการจัดการบริโภคในระดับที่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ ผลการทดสอบ แสดงให้เห็นว่า กลุ่มครัวเรือนที่มีข้อจำกัดด้านสภาพคล่อง กลุ่มครัวเรือนที่ไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบสถาบันการเงินได้ ซึ่งมีระดับรายได้ต่ำกว่าเกณฑ์รายได้ขั้นต่ำสำหรับการพิจารณาสินเชื่อ ทั้งนี้ การมีข้อจำกัดด้านสภาพคล่อง หมายถึง การที่ครัวเรือนเหล่านี้ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายอรรถประโยชน์ตลอดช่วงชีวิตจากการบริโภคได้ แม้ว่ากลุ่มครัวเรือนจะมีรายได้สูงกว่าเส้นความยากจนถึง 5 เท่า ซึ่งควรจะมีรายได้ที่เพียงพอต่อการบริโภคเพื่อการยังชีพแล้วก็ตาม ฉะนั้น รัฐบาลควรคำนึงถึงสาเหตุที่แท้จริงในอุปสรรคทางการเงินของครัวเรือน ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่า กลุ่มครัวเรือนที่มีข้อจำกัดด้านสภาพคล่องส่วนหนึ่งขาดความสามารถเชิงพื้นฐานที่แท้จริงในการกู้ยืมเพื่อนำมาสนองตอบความต้องการในการบริโภค ในขณะที่ส่วนหนึ่งมีความสามารถและศักยภาพที่ควรได้รับสินเชื่อ แต่มีปัญหาด้านข้อมูลสารสนเทศจึงส่งผลให้กลุ่มครัวเรือนส่วนนี้ไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินกู้ได้ เพราะหากแยกประเด็นการพิจารณาระหว่างครัวเรือนที่มีศักยภาพและไม่มีศักยภาพในการได้รับสินเชื่อในกลุ่มครัวเรือนที่มีข้อจำกัดด้านสภาพคล่องแล้ว รัฐบาลควรจัดหาช่องทางหรือพัฒนาแหล่งเงินทุนให้แก่กลุ่มครัวเรือนที่มีข้อจำกัดด้านสภาพคล่อง แต่ยังมีศักยภาพในการกู้ยืมเพื่อให้สามารถบริโภคในระดับที่สร้างอรรถประโยชน์สูงสุดตลอดช่วงชีวิตได้ ในขณะเดียวกันรัฐควรจัดทำโครงการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพให้กับกลุ่มครัวเรือนที่ขาดความสามารถเชิงพื้นฐาน เช่น การให้การศึกษาและการพัฒนาฝีมือแรงงาน เพื่อเป็นการแก้ปัญหาดังกล่าวอย่างแท้จริง

2. ในระยะสั้น การใช้นโยบายทางเศรษฐกิจมีแนวโน้มที่จะส่งผลกระทบต่อกลุ่มครัวเรือนที่มีแนวโน้มที่มีข้อจำกัดด้านสภาพคล่องหรือกลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้ขั้นต่ำน้อยกว่าเกณฑ์ของสถาบันการเงินในการพิจารณาสินเชื่อบุคคล เนื่องจากผลการทดสอบแสดงให้เห็นว่า ระดับรายได้มีความสัมพันธ์ต่อการเปลี่ยนแปลงของระดับการบริโภคสำหรับครัวเรือนกลุ่มนี้ ดังนั้น การใช้นโยบายใดๆ อันมีผลทำให้ระดับรายได้ของครัวเรือนกลุ่มนี้เปลี่ยนแปลงก็จะส่งผลให้ระดับการบริโภคของครัวเรือนเปลี่ยนแปลงด้วยเช่นกัน เช่น นโยบายทางด้านภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา นโยบายการเพิ่มอัตราดอกเบี้ยเงินฝาก เป็นต้น

การศึกษาในครั้งนี้ได้แสดงให้เห็นว่า ข้อจำกัดด้านสภาพคล่องของครัวเรือนนั้นมีอิทธิพลต่อการกำหนดระดับการบริโภคของครัวเรือนไทย ดังนั้น การใช้นโยบายทางเศรษฐกิจต่างๆ ทั้งนโยบายการคลังและนโยบายการเงินจะให้ผลที่แตกต่างกันต่อครัวเรือนที่มีข้อจำกัดและไม่มีข้อจำกัดในการกู้ยืม

4.10. นยนา พัฒนะณรงค์เลิศ (2548) ศึกษาพฤติกรรมการออมของนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการออม การใช้จ่ายของนักศึกษาโดยส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการออมที่แตกต่างกัน โดยขึ้นอยู่กับแรงจูงใจที่ทำให้เกิดการออมหรือการใช้จ่าย โดยศึกษาจากรูปแบบการออมและศึกษาปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการออมของนักศึกษามหาวิทยาลัย

จากการศึกษาพบว่า ค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่มักจะเป็นการนำไปใช้กับสินค้าฟุ่มเฟือย ส่วนรูปแบบการออมที่มีผลต่อพฤติกรรมการออม ทั้งแบบการออมโดยจงใจ เช่น ความต้องการออมเพื่ออนาคต การต้องการนำเงินออมเก็บไว้ใช้ยามจำเป็นเพื่อซื้อสินค้าที่ต้องการ เป็นต้น และการออมแบบบังคับ เช่น การแนะนำโดยผู้ปกครอง โดยส่วนใหญ่เป็นการออมในรูปแบบจงใจมากกว่าการออมแบบบังคับ ซึ่งแต่ละรูปแบบขึ้นอยู่กับพฤติกรรมส่วนตัวของแต่ละคนในการออม ทั้งนี้ กลุ่มเป้าหมายเป็นนักศึกษาซึ่งอยู่ในวัยที่มีความเป็นอิสระสูง การออมที่มีรูปแบบบังคับ จึงมีอิทธิพลน้อยกว่าการออมแบบจงใจ

4.11. เสน่ห์ ชนะหาญ (2548) ศึกษาเรื่อง “พฤติกรรมการออมและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการออม เพื่อศึกษาถึงแนวโน้มการออมของพนักงานบริษัท ธนาคารกสิกรไทย มหาชน (จำกัด) ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล”

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย ตัวแปรอิสระต่างๆ ที่เป็นพฤติกรรมการออมและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการออมและตัวแปรตามที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจออม พบว่าอายุเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อการออม คือ เมื่ออายุมากขึ้นจะมีการออมเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีวัฏจักรชีวิตของ Ando Modigliani and Brumberg โดยพนักงานธนาคารกสิกรไทยในเขตกรุงเทพมหานครและเขตปริมณฑล ควรมีการรณรงค์ให้มีการส่งเสริมการออมเพิ่มมากขึ้น โดยเน้นพนักงานของธนาคารเพศชายให้มากและควรมีรูปแบบการออมหลากหลายเพื่อเป็นการจูงใจให้พนักงานสนใจเรื่องการออม เช่น การออมในรูปแบบทรัพย์สินทางการเงินที่ธนาคารหรือสถาบันทางการเงินอื่นๆ เบี้ยประกันตามกรมธรรม์ประกันชีวิตและเงินให้กู้ยืม การลงทุนเพื่ออนาคต เป็นต้น

4.12. ธาดา ชำรงอนันต์สกุล (2548) ศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการออมของประชาชนวัยกลางคน ศึกษาเฉพาะกรณี นักศึกษาภาคพิเศษ กรุงเทพมหานคร คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์”

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างกว่าครึ่งเป็นหญิง อายุระหว่าง 30-40 ปี เป็นข้าราชการ รัฐวิสาหกิจ มีการศึกษาระดับปริญญาตรี มีรายได้ต่อเดือนอยู่ระหว่าง 10,001-20,000 บาท สำหรับการออมของประชาชนวัยกลางคนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ออมในรูปแบบของทรัพย์สินทางการเงิน ปัจจัย

ที่มีผลต่อการออมของประชาชนวัยกลางคน ได้แก่ อายุ รายได้ อาชีพ บุคคลที่ต้องเลี้ยงดู ภาระหนี้สิน สิ่งจูงใจให้เกิดการออม ส่วนปัจจัยที่ไม่มีผลต่อการออมของประชาชนวัยกลางคน ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา ค่านิยมในการบริโภคสินค้าแบบสุขสบายเกินความจำเป็น

4.13. อดุลสาห์ แซ่มสุวรรณ (2544) ศึกษาเรื่อง “ปัจจัยกำหนดการออมของครัวเรือนในประเทศไทย พ.ศ. 2527-2541” โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อศึกษาปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดการออมของครัวเรือนในประเทศไทย และการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างมูลค่าของปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดการออมของครัวเรือนในประเทศไทยกับการออมของครัวเรือนในประเทศไทยช่วงเวลาต่างๆ ซึ่งใช้ข้อมูลทุติยภูมิจากหน่วยงานราชการต่างๆ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2527-2541 มาวิเคราะห์ปัจจัยกำหนดการออมของครัวเรือนในประเทศไทย โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลทางด้านรายได้เฉลี่ยต่อคน ค่าใช้จ่าย การบริโภค การออมของครัวเรือน อัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำประเภท 12 เดือน และอัตราเงินเฟ้อ ใช้วิธีสร้างสมการถดถอยด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด (ordinary least square) และศึกษาการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่กำหนดการออมของครัวเรือนกับการออมของครัวเรือนในประเทศไทย โดยใช้วิธีสหสัมพันธ์อย่างง่าย (coefficient of simple correlation) โดยเลื่อนไปตามเวลาที่ละปี

ผลการวิจัยปัจจัยกำหนดการออมของครัวเรือนในประเทศไทย พบว่า รายได้เฉลี่ยต่อคน ค่าใช้จ่ายในการบริโภคในปีที่ผ่านมาและอัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำที่แท้จริง เป็นปัจจัยที่กำหนด การออมของครัวเรือน โดยรายได้เฉลี่ยต่อคนมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับการออมของครัวเรือน ส่วนค่าใช้จ่ายในการบริโภคและอัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำที่แท้จริง มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับการออมของครัวเรือน และเมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยกำหนดการออมของครัวเรือนกับการออมของครัวเรือนในประเทศไทยในแต่ละช่วงเวลา พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยดังกล่าวกับการออมของครัวเรือนมีค่าเปลี่ยนแปลงไปในแต่ละช่วงเวลา

4.14. สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2541) จัดทำโครงการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน โดยมีจุดประสงค์การวิจัย เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้เงินและการออมของครัวเรือนและเปรียบเทียบกับผลที่ได้เคยสำรวจไว้ เมื่อปี พ.ศ. 2536 เพื่อนำผลการเปลี่ยนแปลงมาใช้ประกอบการพิจารณาวางแผนนโยบายและกำหนดมาตรการส่งเสริมการออมที่เหมาะสม โดยเฉพาะในช่วงของการเร่งดำเนินนโยบายสร้างเสถียรภาพให้แก่เศรษฐกิจด้วยการกระตุ้นการออมภาคครัวเรือนอย่างจริงจัง

ผลจากการศึกษา พบว่า ครัวเรือนที่จะมีการออมนั้นจะต้องมีรายได้ขั้นต่ำเดือนละ 9,000 บาทขึ้นไป ซึ่งมีสัดส่วนเพียงร้อยละ 43 ของครัวเรือนตัวอย่างที่สำรวจโดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญในการกำหนดการออมของครัวเรือน คือ การเก็บออมไว้ในยามเจ็บป่วยและยามชราเป็นการออม

เพื่อการศึกษา เป็นการออมเพื่อเป็นหลักประกันให้ครอบครัว เป็นการออมเพื่อเป็นทุนในการประกอบอาชีพและเพื่อต้องการผลตอบแทน มีแนวทางในการส่งเสริมการออม ได้แก่ การส่งเสริมให้ครอบครัวมีรายได้สูงขึ้น การรณรงค์ให้ประชาชนใช้จ่ายอย่างประหยัดและมีเหตุผลอันจะเป็นการช่วยลดรายจ่ายที่ฟุ่มเฟือย การพัฒนารูปแบบของการออมแบบผูกพันที่จะประกันแก่ผู้ออม เพื่อให้สามารถนำมาใช้ได้เมื่อยามเจ็บป่วยหรือยามชรา ทั้งในรูปแบบเงินฝากและกรรมสิทธิ์ประกันชีวิต การรณรงค์รูปแบบการออมเพื่อการศึกษาให้มีความหลากหลายขึ้น การมุ่งเน้นการออมรูปแบบเงินฝากเพื่อเป็นหลักประกันในการกู้ยืมไปประกอบอาชีพ ซึ่งจะเป็นการช่วยให้มีเงินออมมากขึ้น การพัฒนารูปแบบเงินฝากประจำให้มีความหลากหลายขึ้น และสามารถเบิกถอนหรือโอนเปลี่ยนมือได้สะดวกเพื่อจูงใจให้ผู้ฝากที่หวังผลตอบแทนมีทางเลือกมากขึ้น

4.15. ศุภชัย ธำรงกุลศิริ (2536) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการออม ศึกษากรณีของประเทศไทยในช่วงปี พ.ศ. 2513-2532 พบว่า อัตราการออมในประเทศไทยมีความสัมพันธ์โดยตรงกับรายได้ประชาชาติและอัตราดอกเบี้ย แบบจำลองที่ใช้มีความสอดคล้องกับวิธีการของแม็คคินเนอร์และฮอร์ คือ ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปร ได้แก่ รายได้ประชาชาติและอัตราดอกเบี้ยบวกกัน แสดงความโน้มเอียงในการออมโดยเฉลี่ยสูงขึ้นเมื่อรายได้และดอกเบี้ยสูงขึ้น แต่ความสัมพันธ์ดังกล่าวไม่เด่นชัดมากนัก สำหรับประเทศไทยมีระดับการออมที่ต่ำเมื่อเทียบกับประเทศที่พัฒนาแล้ว ดังนั้นรัฐบาลควรสนับสนุนให้การออมขยายตัวมากขึ้น โดยการพัฒนาสถาบันการเงินต่างๆ ให้มีส่วนร่วมในการชักจูงในการออมเพิ่มมากขึ้น

จากการศึกษาทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง สามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่า กรมศุลกากรเป็นหน่วยงานหนึ่งในระบบเศรษฐกิจเชิงมหภาค เนื่องจากเป็นหน่วยงานรัฐที่ทำหน้าที่จัดเก็บรายได้จากภาษีขาเข้าและขาออก แม้ว่าจะเป็นหน่วยงานของรัฐที่มีความมั่นคงและหลักประกันที่แน่นอนในชีวิตการทำงานของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร มีกฎหมายระเบียบข้อบังคับเรื่องการออมนับรอง แต่ก็ไม่เพียงพอต่อการดำเนินชีวิตหลังเกษียณอายุราชการ ดังนั้น การวางแผนทางการเงินที่ถูกต้องและเหมาะสม นับเป็นประโยชน์อย่างมากกับโครงสร้างสังคมไทยในปัจจุบันที่กำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ อันนำมาซึ่งประเด็นสำคัญในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้วิจัยมีความสนใจในการศึกษาการให้ความหมายรูปแบบ และกระบวนการออมของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร เพื่อจะได้แนวคิดและพฤติกรรมการออมในการสร้างความมั่นคงและหลักประกันที่แน่นอนในอนาคต จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในครั้งนี้ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษา เรียนรู้ และทำความเข้าใจกับปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการออม รวมไปถึงกระบวนการที่เจ้าหน้าที่กรมศุลกากร

ได้สร้างความหมายให้กับบริบทของคำว่า “การออม” ตามโลกทัศน์ต่างๆ ของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร รวมทั้งรูปแบบ และกระบวนการออมต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการวางแผนทางการเงินให้ตรงกับวัตถุประสงค์ความต้องการของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาการให้ความหมาย รูปแบบ และกระบวนการอ้อมของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) โดยนำเสนอในรูปแบบวิธีวิทยาทางเลือกเพื่อการสร้างทฤษฎีในการอธิบาย วิธีวิทยาดังกล่าวเรียกว่า “การสร้างทฤษฎีฐานราก (Grounded Theory study)” (พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว 2529) เป็นการศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมจากข้อมูลที่เป็นไปตามปรากฏการณ์จริงหรือปรากฏการณ์ย่อยของสังคมไปสู่การสร้างทฤษฎี อันจะก่อให้เกิดองค์ความรู้เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในกระบวนการต่างๆ ทางสังคม

การสร้างทฤษฎีฐานราก (Grounded Theory study) เป็นการวิจัยโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพที่ดีที่สุด การวิจัยโดยใช้วิธีวิทยาของทฤษฎีฐานราก ซึ่งเป็นแนวทางการศึกษาเชิงปรากฏการณ์นิยม (Phenomenology) ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากแนวคิดทฤษฎี ที่เรียกว่า ปฏิสัมพันธ์สัญลักษณ์ (Symbolic Interaction) ของ George H. Mead ซึ่งมีหลักการว่า การกระทำหรือพฤติกรรมของบุคคลอยู่บนพื้นฐานของสถานการณ์ต่างๆ ที่เรียดติดต่อสื่อสาร รวมทั้งการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นและการตีความ การสร้างความหมายซึ่งกันและกัน โดยการตีความในพฤติกรรมที่แสดงต่อกัน ทั้งคำพูด ลักษณะท่าทาง ในขณะเดียวกันบุคคลจะพัฒนาความเป็นตัวตน (Self concept) ผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น โดยมีอิทธิพลทางวัฒนธรรม และกระบวนการทางสังคม บรรทัดฐานทางสังคม โครงสร้างทางสังคม เป็นตัวควบคุม (George H. Mead อ้างถึงใน พิทักษ์ ศิริวงศ์ 2547)

วิธีวิทยาของการสร้างทฤษฎีฐานราก (Grounded Theory study) คือ ทฤษฎีที่ได้ทางสังคม โดยทฤษฎีจะถูกสร้าง (construct) และได้รับการตรวจสอบจากการศึกษาปรากฏการณ์ (Verify) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางสังคมอย่างเป็นระบบ เป็นวิธีวิทยารูปแบบหนึ่งของวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีแนวความคิดหลักว่า การศึกษาเพื่อเรียนรู้ และทำความเข้าใจในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของมนุษย์ และการอยู่ร่วมกันของมนุษย์จำเป็นที่เราต้องเข้าใจในกระบวนการที่บุคคลได้สร้างความหมายให้กับสิ่งต่างๆ ตามโลกทัศน์ของตนเอง (นภาพร หะวานนท์ 2543 อ้างถึงใน พิทักษ์ ศิริวงศ์ 2547)

ผู้วิจัยได้ศึกษาการให้ความหมาย รูปแบบ และกระบวนการอ้อมของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร โดยเลือกใช้เครื่องมือหรือวิธีวิทยาในการแสวงหาคำตอบ และสร้างองค์ความรู้ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับการดำเนินชีวิต

พื้นที่ศึกษาวิจัย (Study site)

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาโดยคัดเลือกพื้นที่แบบเจาะจง (Purposive Sampling) คือ กรมศุลกากร เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทและหน้าที่เป็นฝ่ายจัดเก็บภาษีอากรขาเข้าในและขาออกนอกราชอาณาจักรตามกฎหมายศุลกากร อันเป็นฐานทางเศรษฐกิจด้านรายได้ของประเทศ นอกจากนี้ยังมีกลุ่มเป้าหมายเป็นเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร ผู้ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่มีรายได้ประจำในระบบที่รัฐออกกฎหมายระเบียบบังคับ เรื่องการออมเงิน จึงเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมในการศึกษาการให้ความหมาย รูปแบบ และกระบวนการออม ซึ่งในหน่วยงานกรมศุลกากร มีการแบ่งส่วนราชการออกเป็น ส่วนงาน จำนวน 20 ส่วนงาน และด่านศุลกากร จำนวน 45 แห่ง มีอัตรากำลัง จำนวน 6,781 คน แบ่งเป็นอัตรากำลัง ข้าราชการ 4,739 คน ลูกจ้างประจำ 383 คน ลูกจ้างชั่วคราว จำนวน 796 คน และพนักงานราชการ จำนวน 863 คน

สำหรับในการศึกษาครั้งนี้ คัดเลือกส่วนงานในการศึกษา 2 ส่วนงาน ได้แก่ สำนักพิทักษ์อัตราศุลกากร และสำนักบริหารทรัพยากรบุคคล โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ เป็นส่วนงานที่มีกลุ่มเป้าหมายเพียงพอในการศึกษาและเป็นหน่วยงานที่ผู้วิจัยเชื่อมั่นว่าจะสามารถสร้างความสัมพันธ์และความไว้วางใจจากกลุ่มตัวอย่างเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริงได้ เนื่องจากผู้วิจัยได้เคยทำงานที่สำนักบริหารทรัพยากรบุคคล และปัจจุบันทำงานที่ สำนักพิทักษ์อัตราศุลกากร จึงมีความคุ้นเคยและใกล้ชิดกับกลุ่มตัวอย่างเป็นอย่างดี และประการสำคัญ คือ เป็นส่วนงานที่มีความสำคัญยิ่งต่อกรมศุลกากร ทั้งในด้านบุคลากรและงานหลักด้านภาษีอากร โดยเห็นว่า ส่วนงานทั้งสองสามารถสะท้อนความคิด ความเชื่อทางสังคม และวัฒนธรรมของกรมศุลกากรได้เป็นอย่างดี

วิธีการศึกษา

1. การศึกษาทางเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดและพฤติกรรม การออม เพื่อนำมาเป็นแนวคิดพื้นฐานในการดำเนินการวิจัย
2. สัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interviews) จากเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร ได้แก่ ข้าราชการ พนักงานราชการ ลูกจ้างประจำ และลูกจ้างชั่วคราว สำนักพิทักษ์อัตราศุลกากรและสำนักบริหารทรัพยากรบุคคล ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (informal interview) คือ การสัมภาษณ์โดยเปิดกว้างไม่จำกัดคำตอบ
3. จัดการสัมภาษณ์กลุ่ม (focus group discussion) โดยจัดเป็นกลุ่มสนทนา ประมาณ 5-6 คน เป็นการพูดคุยกันในลักษณะการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น กระบวนการคิดตอบรับบทการให้ความหมายของคำว่า “การออม” รูปแบบ และกระบวนการออม รวมไปถึงแนวคิดและพฤติกรรม การออม

ในการวิจัยนี้เครื่องมือหลักที่สำคัญที่สุด คือ ผู้วิจัย จึงได้เตรียมความพร้อมด้านความรู้เกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการออม โดยศึกษาค้นคว้าอย่างกว้างขวางและลึกซึ้ง เพื่อให้ตกผลึกความรู้ที่สามารถนำไปใช้แปลความและตีความให้เกิดความไวทางทฤษฎี ผู้วิจัยได้ศึกษาระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพตามแนวทางการสร้างทฤษฎีฐานราก (Grounded theory) ให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ถึงกระบวนการสร้างข้อสรุปเชิงทฤษฎีจากข้อมูลในปรากฏการณ์ทางสังคม นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้เตรียมและทดลองฝึกใช้เครื่องมือ อุปกรณ์ต่างๆ ที่จำเป็นช่วยในการเก็บข้อมูลภาคสนาม เช่น สมุดบันทึก เครื่องบันทึกเสียง และกล้องถ่ายรูป

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

สำหรับวิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีเลือกเชิงทฤษฎี (Theoretical sampling) (Strauss and Corbin 1998) ซึ่งเป็นวิธีที่ไม่ได้กำหนดลักษณะเฉพาะของผู้ให้ข้อมูลหลักไว้ล่วงหน้า เริ่มต้นจากการเข้าถึงปรากฏการณ์ด้วยการสัมภาษณ์ระดับลึกผู้ให้ข้อมูลหลักรายแรก ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์นั้นๆ การสัมภาษณ์ทำไปพร้อมๆ กับการสังเกตปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องด้วย ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นระหว่างกระบวนการเก็บข้อมูล เพื่อให้ได้มโนทัศน์ (concept) ในเรื่องที่ต้องการศึกษาแล้วจัดหมวดหมู่ (categorize) มโนทัศน์ต่างๆ ข้อสรุปเบื้องต้นเกี่ยวกับลักษณะปรากฏการณ์ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดขึ้นของปรากฏการณ์ทางสังคมที่นำมาใช้ ตลอดจนผลสืบเนื่องที่เกิดจากการเกิดปรากฏการณ์นั้น ซึ่งจะเป็นตัวกำหนดว่า ยังต้องการข้อมูลจากแหล่งใดหรือจากใครเพื่อนำมาใช้ในการปรับเปลี่ยนหรือยืนยันข้อสรุปที่ได้ในครั้งแรก จากนั้นผู้วิจัยจึงเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักเพื่อสัมภาษณ์เป็นรายต่อไป

โดยเชื่อว่าจะเป็นผู้ให้ข้อมูลที่แตกต่างไปจากมิติ (dimensions) และคุณสมบัติ (properties) ของกลุ่มมโนทัศน์จากการสัมภาษณ์ระดับลึกที่ผ่านมา (negative case) ส่วนการเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักเพื่อสัมภาษณ์ระดับลึกรายต่อไป ผู้วิจัยเลือกโดยคำนึงถึงความแตกต่างของความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มมโนทัศน์ การเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักในลักษณะเช่นนี้ดำเนินการต่อไปเรื่อยๆ เมื่อผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลแล้วและมีความมั่นใจว่าแบบแผนต่างๆ ของกลุ่มมโนทัศน์ที่เกิดขึ้นซ้ำๆ กัน จนเป็นแบบแผนที่แน่นอน แม้ว่าจะสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักรายอื่นๆ ต่อไปก็ไม่ได้ข้อมูลเพิ่มเติมอีก (theoretical saturation) ผู้วิจัยจึงหยุดศึกษาข้อมูลการสัมภาษณ์ระดับลึก สำหรับผู้ให้ข้อมูลหลักนั้น ผู้วิจัยได้กำหนดลักษณะของผู้ให้ข้อมูลตามหลักของการสัมภาษณ์ผู้ที่สามารถให้ข้อมูลได้ดีและลึกที่สุด ตามที่ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตไว้ ซึ่งผู้ให้ข้อมูลเหล่านี้ ได้แก่ เจ้าหน้าที่สำนักพิทักษ์อัตราสุทธการ และสำนักบริหารทรัพยากรบุคคล กรมศุลกากร เรียกว่า ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความเกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ทางการวิจัยครั้งนี้ โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มข้าราชการ พนักงานราชการ ลูกจ้างประจำ และลูกจ้างชั่วคราว สำนักพิทักษ์ตรา
สุลการ และสำนักบริหารทรัพยากรบุคคล กรมสุลการ ที่มีอายุตั้งแต่ 22-60 ปี ที่มีการออมเงินกับ
สหกรณ์กรมสุลการ โดยคัดเลือกตัวอย่างกลุ่มนี้ จากการสอบถามเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารงานทั่วไปของ
สำนักพิทักษ์ตราสุลการ และสำนักบริหารทรัพยากรบุคคล ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันในเรื่อง อายุ
ตำแหน่ง และฐานะทางเศรษฐกิจ

กลุ่มที่ 1 เจ้าหน้าที่สำนักพิทักษ์ตราสุลการและสำนักบริหารทรัพยากรบุคคล กรมสุลการ
ที่ใช้บริการฝากเงินประเภทออมทรัพย์กับสหกรณ์กรมสุลการ จำนวน 10 คน

กลุ่มที่ 2 เจ้าหน้าที่สำนักพิทักษ์ตราสุลการและสำนักบริหารทรัพยากรบุคคล กรมสุลการ
ที่ไม่ได้ใช้บริการฝากเงินกับสหกรณ์กรมสุลการ จำนวน 10 คน

ผู้วิจัยจับประเด็นในการตอบสนทนาเพื่อนำมาจัดบันทึกคำสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่
ครบถ้วนหลังจากการเก็บข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาเรียบเรียงและจัดหมวดหมู่ของคำสัมภาษณ์
ในลักษณะเดียวกัน เพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์และนำเสนอผลการดำเนินการศึกษาต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาการให้ความหมาย รูปแบบ และกระบวนการออมของเจ้าหน้าที่กรมสุลการ
ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอนรายละเอียด ดังนี้

1. เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
เพื่อนำมาเป็นพื้นฐานในการดำเนินการศึกษา โดยใช้การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาถึงการให้
ความหมาย รูปแบบ และกระบวนการออมของเจ้าหน้าที่กรมสุลการ โดยข้อมูลที่ต้องการ

1.1 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการออม

1.2 ข้อมูลทั่วไปของกรมสุลการ

1.3 แนวคิดและพฤติกรรมกรรมการออม

2. สัมภาษณ์โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ระดับลึก (In-depth Interviews) กับกลุ่มตัวอย่าง
เชิงทฤษฎี คือ เจ้าหน้าที่กรมสุลการ เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร ได้แก่ ข้าราชการ พนักงาน
ราชการ ลูกจ้างประจำ และลูกจ้างชั่วคราว สำนักพิทักษ์ตราสุลการ และสำนักบริหารทรัพยากรบุคคล
โดยมีลักษณะของการสัมภาษณ์เบื้องต้นในเรื่อง ดังต่อไปนี้

2.1 เรื่อง แนวความคิดต่อการให้ความหมายของคำว่า “การออม”

2.2 เรื่อง รูปแบบของการออมเงินของเจ้าหน้าที่กรมสุลการ

2.3 เรื่อง กระบวนการออมเงินของเจ้าหน้าที่กรมสุลการ

หลังจากการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะถอดเทปบทสัมภาษณ์นำข้อมูลมาตีความ ศึกษาและวิเคราะห์ เพื่อกำหนดมโนทัศน์ และผ่านกระบวนการเชื่อมโยง ในลักษณะเป็นข้อสรุปเชิงทฤษฎี (Theoretical Generalization) และทำหน้าที่เป็นสมมติฐานชั่วคราว (Temporary Hypothesis) เพื่อใช้เป็นแนวทาง ในการเลือกสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) ในการวิจัยต่อไป

3. การจัดการสัมภาษณ์กลุ่ม (focus group discussion) โดยอาศัยแนวคำถามที่กำหนดขึ้น จากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้คำถามในลักษณะ “ตะล่อม” (Probe) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความละเอียดถี่ถ้วน ครอบคลุมประเด็นในการวิจัยนี้ หลังจากนั้น จึงนำคำตอบที่ได้มาศึกษาความเหมือนและความแตกต่างของข้อมูลว่าเป็นมโนทัศน์ใด และกำหนด มโนทัศน์ที่พบขึ้นมาใหม่จนกว่าจะยุติการสัมภาษณ์

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เกณฑ์คำตอบของผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นสิ่งที่กำหนด ถ้าคำตอบที่ ได้พบว่าเป็นคำตอบมีความแตกต่างกันจากข้อมูลเดิมที่ได้สัมภาษณ์มาก่อน ผู้วิจัยสัมภาษณ์เพื่อค้นหา กรณีศึกษาที่แตกต่างกันออกไป (Negative Case) และสัมภาษณ์จนกระทั่งได้รับคำตอบตามแนวคำถาม ที่ซ้ำๆ กัน ก็จะหยุดสัมภาษณ์ ทั้งนี้ การกำหนด การสร้าง และการเชื่อมโยงมโนทัศน์จะดำเนินการ จนผู้วิจัยมั่นใจว่าจะได้ข้อมูลเพิ่มขึ้นก็ไม่ทำให้ข้อสรุปเปลี่ยนแปลง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าคำตอบที่ได้ ครอบคลุมปรากฏการณ์และกระบวนการที่ต้องการศึกษา เป็นการศึกษาตามวิธีวิทยาของการสร้าง ทฤษฎีฐานราก เรียกว่า ทฤษฎีชนพदानหรือทฤษฎีถึงจุดอิ่มตัว (Theoretical Saturation) (Glaser and Strauss 1967 อ้างถึงใน พิทักษ์ ศิริวงศ์ 2547)

ดังนั้น การเก็บรวบรวมข้อมูลการศึกษา “การให้ความหมาย รูปแบบและกระบวนการออม ของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร” จึงมีอาจกำหนดด้วยจำนวนผู้ให้ข้อมูลหลัก และจำนวนกรณีศึกษาที่ศึกษาได้ หากแต่กำหนดด้วยข้อมูลที่มีความสมบูรณ์จึงทำให้การสร้างทฤษฎี ถึงจุดอิ่มตัว แล้วจึงหยุดสัมภาษณ์ หลังจากนั้น ผู้วิจัยจึงนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาวิเคราะห์ และ สรุปผลการศึกษาต่อไป

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล เนื่องจากงานศึกษานี้ ผู้วิจัยเห็นว่า ข้อมูลที่จะใช้นั้นต้อง เป็นข้อมูลที่เป็นเรื่องของทัศนคติและแนวคิด ซึ่งมีรายละเอียดและความละเอียดอ่อน และซับซ้อน ในแต่ละคน แม้จะเป็นประเด็นที่ผู้วิจัยสนใจแต่ก็เป็นประเด็นใหม่สำหรับการทำความเข้าใจของผู้วิจัย ฉะนั้น ผู้วิจัยจึงเลือกใช้วิธีการพูดคุยกันกับผู้ให้ข้อมูลหลักในการศึกษาครั้งนี้ ในลักษณะที่ไม่ต้อง มีความเป็นทางการมาก และเน้นให้ผู้ให้ข้อมูลหลักได้เล่าเรื่อง (Narrative Approach) ของตัวเองใน การเก็บรวบรวมข้อมูล

ก่อนการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะบอกถึงวัตถุประสงค์ของการศึกษาครั้งนี้ว่า ต้องการทราบถึง การให้ความหมาย รูปแบบ และกระบวนการของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร เพื่อนำเสนอแนวทางการ ออมที่เหมาะสมต่อการดำรงชีวิตก่อนถึงวัยเกษียณอายุราชการ

1. การจดบันทึก เป็นสมุดบันทึกประจำวันที่บันทึกความคิดและสถานการณ์ต่างๆ ที่สังเกต เพื่อเป็นการป้องกันการลืม และช่วยให้เข้าใจข้อมูลหลังจากการเก็บข้อมูลการศึกษา มีประโยชน์ต่อ การนำข้อมูลมาใช้ในการวิเคราะห์ต่อไป

2. แนวคำถามหรือแนวการสัมภาษณ์ เป็นเครื่องมือที่สำคัญสำหรับการทำวิจัยเชิงคุณภาพ ที่ต้องเตรียมไว้ เพื่อให้ตรงกับจุดประสงค์และประเด็นการศึกษาที่ตั้งไว้ โดยนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา ก่อนที่จะนำไปสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ละเอียด ลึกซึ้ง และครอบคลุมมากที่สุด

3. เครื่องบันทึกเสียงใช้สำหรับการสัมภาษณ์บางกรณี ที่คิดว่าการจดบันทึกอย่างเดียว อาจ ไม่สามารถได้รายละเอียดเพียงพอ ในการสัมภาษณ์ระดับลึก (In depth Interview) จะมีข้อมูลที่สำคัญ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาจึงจำเป็นต้องบันทึกรายละเอียดให้ได้มากที่สุด

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบ ข้อมูลสามเส้า (Triangulation technique) (Denzin and Lincoln 1994 อ้างถึงใน อนุชิต สว่างแจ้ง 2546) เพื่อความถูกต้อง ครบถ้วน และมีความน่าเชื่อถือของข้อมูลมากขึ้น โดยแบ่งการตรวจสอบข้อมูล ออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1. การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (data triangulation) จะเน้นการตรวจสอบข้อมูล ที่ได้จากแหล่งต่างๆ นั้น มีความเหมือนกันหรือไม่ ซึ่งถ้าทุกแหล่งข้อมูลพบว่า ได้ข้อค้นพบมา เหมือนกัน แสดงว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มามีความถูกต้อง

2. การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย (investigator triangulation) จะเน้นการตรวจสอบจาก ผู้วิจัยหรือผู้เก็บข้อมูลต่างคนกันว่าได้ค้นพบที่เหมือนกันหรือแตกต่างกันอย่างไร ซึ่งถ้าผู้วิจัยหรือ ผู้เก็บข้อมูลทุกคนพบว่าข้อค้นพบที่ได้มามีความเหมือนกัน แสดงว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มามีความถูกต้อง

3. การตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี (theory triangulation) จะเน้นการตรวจสอบว่า ถ้ามี การใช้ทฤษฎีที่หลากหลายแล้ว ข้อมูลที่ได้มาเป็นไปในทิศทางเดียวกันหรือไม่ ถ้าผู้วิจัยพบว่า ไม่ว่าจะนำทฤษฎีใดมาใช้ ได้ข้อค้นพบที่เหมือนกัน แสดงว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มามีความถูกต้อง

โดยการศึกษาการในครั้งนี้ ได้สรุปวิธีการตรวจสอบความตรง และความน่าเชื่อถือของ ข้อมูลได้ใน 2 วิธีหลัก ดังนี้ คือ

1. ตรวจสอบด้วยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลหลายวิธี (Methodology triangulation) โดยการใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลหลายวิธี ได้แก่ การสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง (In-dept Interview) ในกลุ่มเจ้าหน้าที่กรมศุลกากรที่ใช้บริการฝากเงินอย่างต่อเนื่องกับสหกรณ์กรมศุลกากร และกลุ่มเจ้าหน้าที่กรมศุลกากรที่ไม่ได้ใช้บริการฝากเงินกับสหกรณ์กรมศุลกากร และเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เจ้าหน้าที่กรมศุลกากร สำนักพิทักษ์อัตราศุลกากร และสำนักบริหารทรัพยากรบุคคล รวมถึงวิธีการสัมภาษณ์ พร้อมทั้งตรวจสอบข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างที่สัมภาษณ์แบบเจาะลึกโดยการสอบถามในบางประเด็นจากเพื่อนร่วมงานของกลุ่มตัวอย่างนี้

2. ตรวจสอบข้อมูลที่ได้ (Data triangulation)

2.1. เก็บข้อมูลในประเด็นคำถามเดียวกันจากผู้ให้ข้อมูลเพียงคนเดียว แต่จำนวนหลายครั้ง (Multiple visits) เช่น พฤติกรรมทางด้านการออม ความคิดและความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบและกระบวนการออม รวมถึงการให้ความหมายในเรื่องการออม เพื่อให้โอกาสกับผู้ให้ข้อมูลตอบคำถามได้หลายครั้ง และเป็นการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ได้รับจากการบอกเล่าของผู้ให้ข้อมูล

2.2 การตรวจสอบข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลจากแหล่งอื่นๆ ที่ยินดีให้ข้อมูล เช่น เพื่อนร่วมงานของผู้ให้ข้อมูลที่มีประวัติการออมที่น่าสนใจ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในส่วนขั้นตอนของการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น ใช้หลักของการวิเคราะห์และการตีความข้อมูลที่เกี่ยวข้องปรากฏการณ์ทางสังคมอย่างเป็นระบบ โดยผู้วิจัยจะต้องมีความไวต่อทฤษฎี (Theoretical Sensitivity) เพื่อการเชื่อมโยงข้อมูล และการคิดและจัดการข้อมูลในลักษณะที่จะนำไปสู่การสร้างมโนทัศน์และทฤษฎี ดังนั้น จึงถือว่าเป็นคุณสมบัติที่มีความสำคัญที่สุดในทุกขั้นตอนของการวิจัย หลังจากการจัดกลุ่มมโนทัศน์ (concept) สร้างและพัฒนาหมวดหมู่มโนทัศน์ให้มีรายละเอียดและมีความเป็นนามธรรมสูง โดยใช้คุณสมบัติและคุณลักษณะของข้อมูลที่สามารถแปรผันได้ เพื่อวิเคราะห์เชื่อมโยงข้อมูลในรูปของเงื่อนไขต่างๆ หมวดหมู่ของมโนทัศน์จะกลายเป็นเงื่อนไข และพัฒนามโนทัศน์ให้เป็นข้อสรุปเชิงทฤษฎี ซึ่งข้อสรุปเชิงทฤษฎีที่ได้มานั้นจะนำเสนอในรูปของแบบแผน (Pattern) ที่เรียกว่า ทฤษฎีฐานราก (พิทักษ์ ศิริวงศ์ 2547)

ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษา “การให้ความหมาย รูปแบบ และกระบวนการออมของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร” ผู้วิจัยได้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) ด้วยวิธีวิทยาการวิจัยเพื่อสร้างทฤษฎีฐานราก จากการเก็บรวบรวมมโนทัศน์ต่างๆ ที่ได้จากความคิดเกี่ยวกับกระบวนการตีความและการให้ความหมาย นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ว่า แต่ละแนวคิด

ความรู้และความเข้าใจของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากรต่อการให้ความหมายของคำว่าการออม รูปแบบ และกระบวนการออม เพื่อนำมาเป็นแนวทางพื้นฐานในการวิเคราะห์ตามวิธีวิทยาการสร้างทฤษฎีฐานราก (Grounded Theory study)

การนำเสนอผลการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาการให้ความหมาย รูปแบบ และกระบวนการออมของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร โดยศึกษาทางเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการศึกษาภาคสนามมาวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ ตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพในรูปแบบการวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย (Analytic Inductive) และการจำแนกชนิดของข้อมูล (Typological Analysis) โดยนำข้อมูลที่ได้มานำเสนอผลการวิจัยในลักษณะเชิงพรรณนา

บทที่ 1 บทนำ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาการให้ความหมาย รูปแบบ และกระบวนการออม วัตถุประสงค์ของการวิจัย และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

บทที่ 2 แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 วิธีวิจัยและการดำเนินการวิจัย

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

ระยะเวลาการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้เวลาในการดำเนินการวิจัย ประมาณ 3 เดือน ตั้งแต่ เดือนกันยายน ถึง เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2554 เพื่อดำเนินการในส่วนของกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ดังนี้

1. เตรียมการเพื่อเก็บข้อมูล โดยการสร้างแนวคำถาม (Guideline) ที่ใช้สัมภาษณ์ระดับลึก สำหรับผู้ให้ข้อมูลหลักได้กำหนดกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องไว้ 2 กลุ่ม คือ เจ้าหน้าที่กลุ่มที่ใช้บริการฝากเงินประเภทออมทรัพย์กับสหกรณ์กรมศุลกากร และเจ้าหน้าที่กลุ่มที่ไม่ได้ใช้บริการฝากเงินกับสหกรณ์กรมศุลกากร และสร้างแนวคำถามที่จะใช้ในการจัดกลุ่มสนทนา โดยจะนำไปทดลองใช้และปรับปรุงจนกว่าจะได้แนวคำถามที่เหมาะสม นอกจากนี้ ผู้วิจัยจะได้ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ที่ใช้ศึกษาให้เรียบร้อย จึงจะออกไปศึกษาข้อมูลจากพื้นที่ที่กำหนด

2. ศึกษาข้อมูลในพื้นที่ที่กำหนด โดยวิธีการหลัก ได้แก่ การสัมภาษณ์ระดับลึก การจัดกลุ่มสนทนา การวิเคราะห์เอกสาร การสังเกตและจดบันทึก และประมวลผลข้อมูลขั้นต้น ตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ.2554 และเก็บข้อมูลเพิ่มเติมตามความจำเป็นจนถึงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2554

3. วิเคราะห์ข้อมูลในรูปของเงื่อนไขต่างๆ หมวดหมู่ของมโนทัศน์กลายเป็นเงื่อนไข และพัฒนามโนทัศน์ให้เป็นข้อสรุปเชิงทฤษฎี และนำเสนอผลการศึกษา ในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2554

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาการให้ความหมาย รูปแบบ และกระบวนการออมของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร ในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อสร้างทฤษฎีฐานราก จากปรากฏการณ์ในพื้นที่ที่ศึกษา ผู้วิจัยได้ทำความเข้าใจในการกระทำหรือพฤติกรรมการสร้าง ความหมายของคำว่า “การออม” จาก มุมมองและทัศนคติ ความเชื่อทางสังคมและวัฒนธรรมของกรมศุลกากร โดยการตีความในพฤติกรรม ที่แสดงออก ทั้งคำพูด ลักษณะท่าทาง และแนวคิดของผู้ที่อยู่ในปรากฏการณ์และผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยใช้ วิธีการศึกษาหลายรูปแบบ คือ การสัมภาษณ์ระดับลึก การสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์เอกสาร การสังเกต และจดบันทึก จากนั้นจึงได้นำปรากฏการณ์ที่ศึกษาจากเจ้าหน้าที่กรมศุลกากรมาวิเคราะห์และตีความ เพื่ออธิบายลักษณะการให้ความหมาย รูปแบบ และกระบวนการออมของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร เขต คลองเตย กรุงเทพมหานคร เนื่องจากเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร ผู้เป็นกลุ่มคนที่มีรายได้ประจำในระบบ ราชการ มีศักยภาพในการออม เนื่องจากมีความมั่นคงในรายได้และมีรายได้ที่เพิ่มมากขึ้นในแต่ละปี และนับเป็นปัจจัยที่มีผลทางด้านเศรษฐกิจในระดับจุลภาคที่สำคัญยิ่ง ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงต้องการทราบ ถึงการให้ความหมาย รูปแบบ และกระบวนการออม โดยมองผ่านหน่วยงานสำนักพิทักษ์อัตราศุลกากร และสำนักบริหารทรัพยากรบุคคลที่มีความสำคัญต่องานหลักด้านภาษีอากรและบุคลากรของกรม ศุลกากรที่เป็นพื้นที่ศึกษา นำไปสู่การตอบคำถามการวิจัย คือ

1. การให้ความหมายของคำว่า “การออม” ว่าหมายความว่าอย่างไร มีที่มาของความหมาย อย่างไร ทำไมจึงคิดเช่นนั้น มีความสำคัญหรือไม่ อย่างไร รวมถึงทัศนคติที่มีต่อการออมของเจ้าหน้าที่ กรมศุลกากร เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร

2. รูปแบบการออม จากแนวคิดและวิธีการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร รวมไปถึง ปัจจัยหรือเหตุผลที่เลือกรูปแบบการออมแต่ละแบบคืออะไร

3. กระบวนการออม ตั้งแต่เริ่มต้นความคิดในการออม การจัดสรรเงินรายได้ในแต่ละ เดือน วัตถุประสงค์และความสม่ำเสมอในการออม ผู้ขึ้นตอนและผลลัพธ์ที่ได้รับจากการออม รวมไปถึงปัญหาอุปสรรคและวิธีการแก้ปัญหาในการออมของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร ซึ่งมีรายละเอียด ตามประเด็นดังต่อไปนี้

การให้ความหมายของ คำว่า “การออม”

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่สำนักพิทักษ์ตราสกุลการ และสำนักบริหารทรัพยากรบุคคล กรมสกุลการ เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร ได้แก่ ข้าราชการ ลูกจ้างประจำ พนักงานราชการ และ ลูกจ้างชั่วคราว ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งการสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลัก เป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ที่ให้บริการฝากเงินประเภทออมทรัพย์กับสหกรณ์กรมสกุลการ และกลุ่มผู้ไม่ได้ให้บริการฝากเงินประเภทออมทรัพย์กับสหกรณ์กรมสกุลการ จากการสอบถามข้อมูลเบื้องต้นจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารงานทั่วไป ของทั้ง 2 กลุ่ม แล้วคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีความใกล้เคียงกันตามเพศ อายุ การศึกษา สถานภาพ และตำแหน่งหน้าที่การทำงาน

การทำความเข้าใจเกี่ยวกับการให้ความหมายของคำว่า “การออม” ของเจ้าหน้าที่กรมสกุลการนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาโดยใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และสังเกตพฤติกรรมการออมของเจ้าหน้าที่กรมสกุลการอย่างใกล้ชิด เพื่อนำมาวิเคราะห์และตีความในการอธิบายความหมายของคำว่า “การออม” ในประเด็นคำถามนี้ผู้วิจัยได้เปิดโอกาสให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ สามารถตอบคำถามตามคำนิยามของตนเอง ซึ่งคำตอบที่ได้รับมีความแตกต่างกันตามวัตถุประสงค์การออมของแต่ละบุคคล ทั้งนี้ มีผลมาจากการปลูกฝังของแต่ละครอบครัว เพศ อายุ การศึกษา สถานภาพ ตำแหน่งหน้าที่การทำงาน และฐานะทางเศรษฐกิจ สิ่งเหล่านี้ส่งผลต่อทัศนคติและความคิดเห็นต่อการให้ความหมายของบริบท คำว่า “การออม” โดยแบ่งการสัมภาษณ์ออกเป็นประเด็น ดังต่อไปนี้

1. การให้ความหมายของคำว่า “การออม” ของเจ้าหน้าที่กรมสกุลการ เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กรมสกุลการ ได้แก่ ข้าราชการ ลูกจ้างประจำ พนักงานราชการ และลูกจ้างชั่วคราว ในประเด็นการให้ความหมายต่อบริบทของคำว่า “การออม” ผู้วิจัยได้เริ่มสัมภาษณ์ในเรื่องของมุมมอง ความคิด และทัศนคติต่อการให้คำนิยามของกลุ่มเจ้าหน้าที่กรมสกุลการที่มีพฤติกรรมออมเงินที่แตกต่างกัน คือ กลุ่มเจ้าหน้าที่ที่ใช้บริการฝากเงินกับสหกรณ์กรมสกุลการ และกลุ่มเจ้าหน้าที่ที่ไม่ใช้บริการฝากเงินกับสหกรณ์ของกรมสกุลการ พบว่า การให้ความหมายต่อคำว่า “การออม” มีความแตกต่างกันตามวัตถุประสงค์ทางการออมและสถานภาพตามปัจจัยทางสังคม ดังนั้น มุมมอง ความคิด ทัศนคติต่อการออมของเจ้าหน้าที่กรมสกุลการ จึงมีความแตกต่างกัน อันเกิดจากพื้นฐานการเลี้ยงดูของครอบครัว ความมั่นคงทางการเงินหรือการมีเอกภาพทางการเงิน หรือแม้แต่การลงทุน รวมไปถึงการป้องกันความไม่แน่นอนในอนาคตของตัวเองและครอบครัว ซึ่งเจ้าหน้าที่กรมสกุลการได้ให้นิยามของคำว่า “การออม” ไว้หลากหลายมุมมองจากการสะท้อนความคิด ความเชื่อทางสังคม และวัฒนธรรมของกรมสกุลการ โดยผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

มาวิเคราะห์และสรุปผล การให้ความหมายของคำว่า “การออม” ของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร ได้ 5 ความหมาย ดังนี้

ความหมายแรก “การออม” คือ การวางแผนการเก็บเงิน เพื่อการใช้จ่ายในอนาคตจากนิสัยที่ได้รับการปลูกฝังจากครอบครัว

จากพื้นฐานความรู้ความเข้าใจต่อการให้ความหมาย คำว่า “การออม” ของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร เกิดจากการได้รับการปลูกฝังด้านการออมเงินจากการเลี้ยงดูของครอบครัว ทั้งทางด้านการเก็บออม การใช้จ่ายเงิน หรือการลอกเลียนแบบการกระทำด้านพฤติกรรมและนิสัยทางการเงินจากพ่อแม่ ส่งผลให้เป็นคนมีวินัยทางการเงิน รู้จักการใช้จ่ายเงินเหมือนเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันทางการเงินที่ดีตั้งแต่เด็กและส่งผลต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน แม้ว่าปัจจัยทางสังคมและสิ่งแวดล้อมจะเปลี่ยนแปลง รวมทั้งอายุและตำแหน่งหน้าที่การทำงานยิ่งสูงขึ้น การใช้จ่ายก็ยิ่งเพิ่มมากขึ้นเช่นกัน แต่เมื่อได้รับการปลูกฝังวินัยทางการเงินการออมจนเป็นนิสัยและตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการออม ย่อมส่งผลให้บุคคลนั้นมีศักยภาพและความมั่นคงทางการเงินเป็นอย่างดี

นิสัยที่ได้รับการปลูกฝังจากครอบครัวในเรื่องการออมของเจ้าหน้าที่ศุลกากร เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร นั้น คือ การสร้างวินัยการออมให้กับตัวเองอย่างสม่ำเสมอด้วยการวางแผนการใช้จ่าย และการเก็บออมเงินเป็นส่วนๆ เพื่อที่จะได้รู้ว่าจะเก็บออมเพื่ออะไร ออมเงินเป็นจำนวนเท่าไร ใช้เวลาแค่ไหน และกำหนดเป้าหมายในการออมให้สอดคล้องกับเป้าหมายชีวิต ซึ่งเป้าหมายการออมของแต่ละคนนั้น ย่อมแตกต่างกันไป แล้วแต่ความเหมาะสม ความจำเป็น และความต้องการของแต่ละคน เช่น บางคนออมเพื่อการใช้จ่าย ออมเพื่อการท่องเที่ยว ออมเพื่อซื้อทรัพย์สิน ออมเพื่อการลงทุน ออมเพื่อใช้ยามเกษียณ เป็นต้น โดยเริ่มจากการกำหนดเป้าหมายหลักทางการเงินแต่ละปีเป็นอันดับแรก ตัวอย่างเช่น เงินเก็บปีละ 100,000 บาท เก็บออมเงินสำหรับเป็นเงินมัดจำบ้านหรือเงินมัดจำรถ เป็นต้น จากนั้นจึงกำหนดขั้นตอนย่อยในแต่ละเดือนเพื่อความสำเร็จในการบรรลุเป้าหมายหลักยังตั้งเป้าหมายไว้สูงเท่าไร ก็ยิ่งต้องเพิ่มการควบคุม และความสม่ำเสมอในการออมมากขึ้น ดังนั้น การตั้งเป้าหมายถือเป็นสิ่งจูงใจให้มีความพยายามที่จะเก็บออมเงินเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ได้

ที่คิดว่า “การออม” คือ การเก็บเงิน เป็นส่วนที่ตั้งใจจะเก็บไว้ใช้จ่ายในอนาคต ที่คิดแบบนี้อาจเพราะได้รับการปลูกฝังมาตั้งแต่เด็ก แม่สอนให้ออมเงินใส่กระปุก โทมาท์ที่ยังเก็บเงินแบบนี้ เมื่อก่อนตอนเรียนมหาวิทยาลัยห่างจากบ้าน เงินค่ารถที่ก็จะเก็บเหรียญ 10 ไว้เป็นค่ารถกลับบ้าน พอเก็บได้ก็เริ่มเก็บเป็นค่าอย่างอื่นไปเรื่อยๆ ตอนเข้าปี 2 ที่ก็เลยลองเก็บเงินเป็นค่าเทอม ค่าหอ เพราะเราก็ไม่ได้ใช้อะไรฟุ่มเฟือย มหาวิทยาลัยของรัฐ ค่าเทอมไม่แพง อยู่ต่างจังหวัด ไม่มีอะไรต้องใช้จ่าย ได้ช่วยพ่อแม่ด้วยไม่ต้องจ่ายเงินให้เราหลายอย่าง จ่ายให้แต่

ค่าใช้จ่ายรายเดือน ที่เหลือที่รับผิตชอบเองไม่ขอเพิ่ม ทำแบบนี้จนเรียนจบ ตอนนี้อายุไป เทียวหรือซื้อของที่อยากได้ก็จะเก็บแบงค์ 50 เก็บได้ค่อยไปเที่ยวหรือซื้อของ แล้วก็มีการเก็บ เงินยาวๆ แบบฝากประจำรายเดือนกับธนาคาร 2 ปี ได้ดอกเบี้ยด้วยได้เงินก้อนด้วย พอครบ 2 ปี ก็เก็บต่อไปเรื่อยๆ อย่างปีแรกพี่ก็ฝาก 1,000 บาท พอครบ อีก 2 ปีต่อไปก็เอาเงินก้อนนี้เป็น ต้นทุนในการฝากต่อเงินออมเราก็เพิ่มขึ้น แล้วก็มีการฝากเงินกับสหกรณ์ก็เหมือนกันเหมือน เป็นการฝากออม เพราะกว่าจะได้ใช้ก็เกษียณอายุหรือลาออก พี่ก็ให้กรมฯ หักเงินเดือนพี่ทุกเดือน ถึงแม้จะไม่มาก แต่กว่าจะได้ใช้เราคงได้เงินก้อนใหญ่ มีเงินปันผลด้วย ก็ถึงเป็นดอกเบี้ยเล็กๆ น้อยๆ (ไก่อ นามสมมุติ 2554)

การออมไม่ใช่เรื่องยาก แต่ก็ไม่ได้ง่ายเสมอไป โดยเฉพาะการต่อสู้กับความต้องการหรือ ความอยากได้อะไรของตัวเอง หากไม่มีวินัย ไม่มีความสม่ำเสมอ ไม่มีการเตรียมพร้อม หรือการ วางแผนในการออมเงิน และไม่มีนิสัยรักการออมที่ได้รับการปลูกฝังมาตั้งแต่เด็ก ย่อมส่งผลให้การ ออมไม่ประสบความสำเร็จตามที่วางแผนและตั้งเป้าหมายไว้

การออม คือ การเก็บเงิน เก็บสมบัติที่มีค่าในอนาคต ที่เราคิดแบบนี้เพราะเห็น พ่อกับแม่ทำ เก็บเงิน ออมเงิน ซื้อทรัพย์สิน แล้วเราก็เห็นว่าการเก็บเงินเป็นการออมแบบหนึ่ง ที่เราสามารถทำได้อย่างสม่ำเสมอ ในตอนนี้ มีกำลังที่จะออมได้ ออมเพื่อการใช้จ่าย ส่วนการ ออมเพื่อการเก็บสมบัติหรือสิ่งของมีค่าเป็นสิ่งจำเป็นที่เราจะต้องมีเก็บนี้คือ สิ่งที่เราตั้งใจและ วางแผนไว้ว่าจะต้องออมเงินให้มากขึ้นเพื่อนำไปใช้ซื้อที่ดิน บ้าน ไว้เป็นทรัพย์สินสมบัติใน อนาคต (ไก่อ นามสมมุติ 2554)

ความหมายที่ 2 “การออม” คือ การเก็บออมเงินเมื่อยามเกษียณ เพื่อความเป็นเอกภาพ ทางการเงินของตัวเองเป็นหลัก

จากเดิม ข้าราชการเมื่อเกษียณอายุ “บำเหน็จบำนาญ” ตามพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญ ข้าราชการ พ.ศ. 2494 ถือได้ว่าเป็นสิทธิประโยชน์อย่างหนึ่งที่ทางราชการให้แก่ข้าราชการเมื่อออก จาการาชการ ซึ่งจะทำให้เกิดความมั่นคง และเป็นหลักประกันในชีวิตของการรับราชการ ปัจจุบันมี การเปลี่ยนแปลงเป็นกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ ตามพระราชบัญญัติกองทุนบำเหน็จบำนาญ ข้าราชการ พ.ศ.2539 แม้ว่าสิทธิของพระราชบัญญัติทั้ง 2 ฉบับจะเหมือนกัน แต่หลักการคำนวณ บำเหน็จบำนาญ มีความแตกต่างกันในเรื่องของการคำนวณเงินบำนาญ และกองทุนบำเหน็จบำนาญ ข้าราชการ เป็นหน่วยงานของรัฐที่มีฐานะเป็นนิติบุคคลที่ไม่ใช่ส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจ แต่เป็น

กองทุนนิติบุคคลบริหารงานในลักษณะองค์การมหาชนภายใต้การกำกับดูแลของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง

เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นและเกิดข้อจำกัดในสิทธิประโยชน์ที่ลดน้อยลง รวมทั้งความรู้ความเข้าใจด้านการบริหารจัดการกองทุนของ กบข. ยังมีความไม่ชัดเจน ส่งผลให้ข้าราชการกรมศุลกากรเกิดความไม่มีความเชื่อมั่นในการบริหารงานของ กบข. ประกอบกับ เมื่อปี พ.ศ.2551 ผลการดำเนินงานของ กบข. ขาดทุน และยอดเงินสมทบของข้าราชการลดลง อันเนื่องมาจากภาวะเศรษฐกิจวิกฤตและซบเซาอย่างมาก กรณีเดียวกันกับลูกจ้างประจำในกองทุนสำรองเลี้ยงชีพสำหรับลูกจ้างประจำส่วนราชการ (กสจ.) และพนักงานราชการและลูกจ้างชั่วคราวในระบบประกันสังคม กรณีราชการ ที่ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจและความเชื่อมั่นต่อการให้และได้รับสิทธิประโยชน์หลังเกษียณ ทำให้เจ้าหน้าที่บุคลากรพิจารณาการเก็บออมในรูปแบบอื่นเพื่อการเกษียณอายุราชการมากขึ้น ถือเป็นการเตรียมพร้อมเพื่อความเป็นเอกภาพทางการเงิน ความไม่ประมาท และเกษียณอายุราชการ

การออม คือ การเก็บเงินไว้เพื่อความมั่นคงในยามฉุกเฉิน ในยามที่ต้องใช้เงิน ในยามเกษียณอายุ ที่คิดแบบนี้เพราะเราได้เงินเดือนทุกเดือนเป็นจำนวนที่แน่นอน แต่รายจ่ายกลับไม่แน่นอนมีแต่จะเพิ่มขึ้น ยิ่งโตก็ยิ่งเพิ่มขึ้น ภาษีสังคม หรือไม่ถ้าไม่สบายแล้วเบิกเงินค่ารักษาพยาบาลไม่ได้ อยากซื้อของชิ้นใหญ่ เกิดสถานการณ์ฉุกเฉินที่ไม่คาดคิด เราก็ต้องใช้เงิน จึงต้องมีเงินออมเก็บไว้ เพื่อความไม่ประมาท รวมไปถึงมีการวางแผนการออมเงินเมื่อเกษียณอายุว่าจะใช้เท่าไรต่อเดือน เป็นการวางแผนเพื่อความมั่นคงการใช้ชีวิต ทำอย่างไรเราถึงจะเป็นคนแก่ที่ไม่ลำบาก ไม่เป็นภาระของลูกหลาน ไม่อยากเป็นคนแก่ที่น่าสงสาร (อนุ นามสมมุติ 2554)

การออม คือ การเก็บหอมรอมริบและการจัดสรรปันส่วนเงินให้เพียงพอกับอนาคตหลังเกษียณ ถ้าไม่ออมก็จะไม่มีเงินเก็บ ไม่มีความมั่นคงในชีวิต ที่ออมเพราะอยากรวย อยากสร้างเนื้อสร้างตัว และมีอนาคตที่สุขสบาย ไม่อย่างเป็นคนแก่ที่ต้องพึ่งพาลูกหลาน (เกด นามสมมุติ 2554)

สิ่งจำเป็นสำหรับการออมเงินของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากรเพื่อวัยเกษียณอายุ คือ การคำนวณเงินที่ต้องใช้หลังจากที่ไม่มีรายได้ มีแต่รายจ่าย ในเวลานั้นต้องการเงินใช้ในแต่ละเดือนเท่าไร และมากน้อยเพียงใดจึงจะไม่ขาดสน และมีบริหารเงินออมด้วยตัวเองในรูปแบบของการออมหรือการลงทุนระยะยาวเพื่อเก็บสะสมเป็นหลักประกันในยามเกษียณ ดังนั้น เจ้าหน้าที่กรมศุลกากร จึงต้องมี

การวางแผนอย่างเป็นรูปธรรม มีความรอบคอบ และมีวินัยทางการเงิน เพื่อรักษามาตรฐานการครองชีพที่ดีหลังวัยเกษียณอายุ

การออมสำหรับผมคือ การจัดสรรเงินส่วนหนึ่งที่เรามาเพื่ออนาคตในวันข้างหน้า เมื่อยามเกษียณอายุราชการ เพราะรู้สึว่าการเก็บออมและการจัดสรรเงินเพื่ออนาคตเป็นสิ่งจำเป็น เราอยู่กับความไม่แน่นอน มีก็ต้องรู้จักเก็บออมไว้ แก่ตัวไปจะได้ไม่ลำบาก ต้องคิดเผื่อระยะยาวว่า ถ้าเราทำงานไม่ได้แล้วเราจะอยู่ได้อย่างไร มีแต่รายจ่ายไม่มีรายได้ เราจะต้องสำรองเงินในส่วนนี้เท่าไรเราจึงจะอยู่ได้ (โด้ง นามสมมุติ 2554)

ความหมายที่ 3 “การออม” คือ การแบ่งปันรายได้เพื่อเก็บเป็นเงินสำรอง เพื่อป้องกันความไม่แน่นอนในชีวิต

จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายในและภายนอกประเทศ เช่น วิกฤติเศรษฐกิจโลก การเมืองภายในประเทศ ภัยธรรมชาติ เป็นต้น ความไม่แน่นอนจากเหตุการณ์เหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่ไม่อาจคาดการณ์ล่วงหน้าได้หรือไม่สามารถควบคุมได้

การออม คือ การแบ่งส่วนรายได้ที่ได้มาหลังหักค่าใช้จ่ายเก็บไว้ใช้ในยามจำเป็น เพื่ออนาคต เพราะถ้าไม่ใช้เงินที่เหลือจากค่าใช้จ่ายก็ไม่ใช้การออม ไม่ใช้การแบ่งส่วนหรือการกันเงินไว้เพื่อใช้ในอนาคต เป็นเงินสำรองเพื่อการใช้จ่ายในอนาคต อุ่นใจ และปลอดภัย (นุช นามสมมุติ 2554)

ดังนั้น เจ้าหน้าที่ศุลกากรจึงมีการแบ่งปันรายได้ส่วนหนึ่งเพื่อใช้เก็บเป็นเงินออมสำหรับเป็นทุนสำรองในการป้องกันความไม่แน่นอน เป็นขั้นตอนหนึ่งที่สำคัญในการเตรียมพร้อมรับมือกับความเสี่ยงจากความไม่แน่นอนที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้เป็นอย่างดี

การออม คือ การจัดสรรและเก็บเงินที่ได้รับไว้เพื่อการออมและเพื่อการใช้จ่าย และหากเหลืออีกเท่าไรก็จะเก็บเพิ่มอีก ซึ่งส่วนนี้เหลือมากเก็บมาก เหลือน้อยก็เก็บได้น้อย แต่ส่วนใหญ่ก็จะเก็บได้มาก เนื่องจากไม่ค่อยมีค่าใช้จ่าย อยู่กับพ่อกับแม่ ที่คิดแบบนี้เพราะ ถ้าไม่เก็บ ก็จะไม่มียอดเงินออมไว้ใช้ในอนาคต เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นด้วย และเพื่อเหตุการณ์ที่ไม่แน่นอนในอนาคตด้วย จะได้ใช้ชีวิตแบบสบายๆ ไม่ลำบาก (ไหม่ นามสมมุติ 2554)

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กรมศุลกากร เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร พบว่า “การออม” คือ การแบ่งปันรายได้ เพื่อเป็นทุนสำรองในยามฉุกเฉินหรือในยามที่เกิดความไม่แน่นอนในชีวิต เช่น ค่ารักษาพยาบาล ค่าซ่อมแซมบ้าน ค่าซ่อมแซมรถ อุบัติเหตุ น้ำท่วม วางงาน พักงาน เป็นต้น เจ้าหน้าที่กรมศุลกากรมีการเตรียมความพร้อมทางการเงินกับเหตุการณ์เช่นนี้ ทำให้สามารถรับมือ และแก้ปัญหาเกี่ยวกับสิ่งที่เกิดขึ้นได้ดีกว่าผู้ที่ไม่มีการเตรียมการทางการเงินไว้ล่วงหน้า ซึ่งจุดประสงค์หลักของการแบ่งเงินส่วนหนึ่งเพื่อเป็นทุนสำรองนั้น ก็เพื่อให้มีผลกระทบต่อการออม เพื่อจุดประสงค์อื่นให้น้อยที่สุด

การแบ่งปันรายได้ส่วนหนึ่งมาเก็บไว้ เพื่อการลงทุนหรือใช้จ่ายในอนาคต กรณีมีเหตุการณ์ที่จำเป็นต้องใช้เงินจำนวนมาก เราก็จะมีเงินสำรองไว้ เหตุการณ์ในอนาคตเป็นสิ่งที่ไม่แน่นอน และการมีรายได้ในปัจจุบันมิใช่การยืนยันว่าเราจะมี เราจะได้แบบนี้ตลอดไป ถ้ามีเหตุการณ์ที่เราคาดไม่ถึงเกิดขึ้น อย่างอุบัติเหตุ เศรษฐกิจตกสะเก็ด ต้องลดเงินเดือน ข้าราชการ หรืออย่างเมื่อปีก่อน ที่มีข่าวเรื่องงบประมาณการจ่ายเงินเดือนเจ้าหน้าที่ข้าราชการที่ไม่เพียงพอ อาจมีการเลิกจ้าง แม้แต่ภัยธรรมชาติ อย่างน้ำท่วมที่ผ่านมาเหตุการณ์แบบนี้จำเป็นต้องมีทุนสำรองไว้ เพื่อความปลอดภัยในการดำเนินชีวิตของเรา (หน้อย นามสมมุติ 2554)

จากเหตุการณ์ความไม่แน่นอนเมื่อครั้งเหตุการณ์น้ำท่วมที่ผ่านมา ส่งผลให้เจ้าหน้าที่กรมศุลกากรเริ่มแบ่งปันรายได้ส่วนหนึ่งเพื่อออมเป็นทุนสำรองป้องกันความไม่แน่นอนมากขึ้น การออมแบบนี้เป็นจุดเริ่มต้นการออมที่ดีก่อให้เกิดความสม่ำเสมอในการออม เมื่อเริ่มต้นออมจึงมีเงินทุนสำรองสำหรับป้องกันความไม่แน่นอนที่เกิดขึ้น และเป็นการบริหารการใช้เงินในอนาคตได้อย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพ เพื่อเตรียมพร้อมกับเหตุการณ์ที่ไม่แน่นอน ถ้าไม่เริ่มต้นออมก่อนรอให้เกิดเหตุการณ์ที่ไม่แน่นอนเกิดขึ้นก่อน ย่อมทำให้เกิดความยุ่งยากและลำบากในการใช้จ่ายและการดำเนินชีวิต

การออมสำหรับพี่ พี่คิดว่าคือ การสร้างเนื้อสร้างตัว จัดสรรปันส่วนเงินส่วนหนึ่งที่รับมาในแต่ละเดือนเพื่ออนาคต ที่คิดแบบนี้เพราะพี่ไม่รู้ว่าจะไปอนาคต แก่ตัวไปจะเป็นยังไง พี่ไม่อยากลำบาก ไม่อยากเป็นภาระของใคร ถ้ามีก็ต้องเก็บออมไว้ แถมพี่ยังไม่สบาย มีโรคประจำตัวหลายโรค ทั้งโรคเบาหวาน ความดันสูง คลอเลสเทอรอลสูง เดือนๆ หนึ่งไปหาหมอก็หลายครั้งอยู่ พี่ก็ต้องเก็บเงินไว้รักษาตัวเองด้วย เพราะยาบางอย่างก็เบิกไม่ได้ สิทธิรักษาพยาบาลก็เบิกได้ไม่หมดเหมือนก่อน จึงเตรียมพร้อมไว้ก่อน และอย่างตอนน้ำท่วม บ้านพี่น้ำท่วมหมดเลยอยู่ไม่ได้ ต้องไปหาหอพักอยู่ มีแต่รายจ่าย เพราะเราไม่ได้เอาอะไรออกมาด้วย พอน้ำลดก็ต้องใช้เงินซ่อมแซมบ้าน มีแต่เรื่องที่ต้องใช้เงิน การออมจึงเป็นเหมือนทุน

สำรองในยามที่เราจำเป็นต้องใช้ เพื่อเป็นการป้องกันความไม่แน่นอนให้กับชีวิตของพี่ (ด้อย นามสมมุติ 2554)

ความหมายที่ 4 “การออม” คือ การลงทุนและการวางแผนในอนาคต เพื่อผลตอบแทน และเป็นการเพิ่มมูลค่าของเงินหรือทรัพย์สิน

เจ้าหน้าที่กรมศุลกากร เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร ให้ความเห็นว่า การออมนั้น นอกจากการประหยัด ลดภาระ และค่าใช้จ่ายต่างๆ แล้ว “การเพิ่มรายได้” ถือว่าเป็นส่วนสำคัญในการวางแผนการออม เช่น ผลตอบแทนที่ได้รับจากการลงทุนนั้น ไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบของดอกเบี้ยเงินปันผล หรือกำไรที่ได้จากการลงทุน เป็นการเพิ่มมูลค่าของเงินหรือทรัพย์สินให้ทันกับภาวะเงินเฟ้อที่เกิดขึ้นในระบบเศรษฐกิจ เนื่องจากมูลค่าของเงินและทรัพย์สินในปัจจุบันนี้ ย่อมมีมูลค่าลดลงในอนาคต แต่การลงทุนย่อมมีความเสี่ยง อาจส่งผลให้เงินออมเพิ่มขึ้นหรือลดลงก็ได้

การออมสำหรับพี่ คือการเตรียมเงินไว้ในอนาคต การเตรียมไว้ในยามที่จำเป็น และการออมเหมือนกับการลงทุน เพราะเราจะได้มีเงินไว้ใช้ในอนาคต และออมให้ได้มูลค่าของเงินที่เพิ่มขึ้นจากดอกเบี้ยหรือเงินปันผล ที่จะออมโดยคิดถึงผลตอบแทนที่เกิดขึ้นด้วย คือ ถ้าเราเก็บเงินไว้อย่างเดียวค่าเงินมีแต่จะลดลงเรื่อยๆ ดังนั้น การออมจึงเหมือนกับการลงทุน (ศักดิ์ นามสมมุติ 2554)

ดังนั้น การออมเพื่อการลงทุนของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร ส่วนใหญ่เลือกลงทุนในรูปแบบที่มีความเสี่ยงน้อยที่สุดหรือเป็นความเสี่ยงที่อยู่ในระดับที่ยอมรับได้ เช่น พันธบัตรรัฐบาล สลากออมสิน กองทุน RMF การลงทุนเพิ่มกับ กบข. การลงทุนในอสังหาริมทรัพย์ บ้าน ที่ดิน หรือแม้แต่การประกอบธุรกิจขนาดเล็ก เป็นต้น โดยการแบ่งเงินส่วนหนึ่งจากเงินออมเป็นเงินที่ใช้สำหรับลงทุน เพื่อเป็นการป้องกันความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นจากการลงทุน เนื่องจากการลงทุนนั้น มีความเสี่ยงสูงกว่าการฝากเงิน เจ้าหน้าที่กรมศุลกากร จึงศึกษาและวางแผนการลงทุนให้มีความเหมาะสมและไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อการเก็บออมในส่วนอื่น

การออม คือ การเก็บเงินเพื่อสร้างความมั่นคงในอนาคต ที่คิดแบบนี้เพราะอนาคตเป็นสิ่งไม่แน่นอน เราไม่รู้ว่าจะมีอะไรเกิดขึ้นในชีวิตเรา เราก็เลยต้องเตรียมพร้อมไว้ก่อน หากเงินได้ก็ต้องเก็บ จะได้ไม่ลำบากในวันข้างหน้า มีแบบส่วนหนึ่งของการออมเพื่อนำไปลงทุน อย่างกองทุน LTF พันธบัตรรัฐบาล สลากออมสิน (แอน นามสมมุติ 2554)

ตัวอย่างเช่น “การประกอบธุรกิจของตัวเอง” เป็นช่องทางการสร้างรายได้ให้เพิ่มมากขึ้น โดยเลือกลงทุนในธุรกิจที่เหมาะสมกับความรู้ความสามารถ ความชอบส่วนตัว ซึ่งจะต้องไม่ขัดแย้งต่อจรรยาบรรณของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร

การออม คือ การเก็บเงินไว้ใช้ในยามจำเป็นที่ต้องใช้เงิน ในยามฉุกเฉิน ในยามที่ต้องการซื้อของ หรือลงทุนทำธุรกิจ ที่คิดแบบนี้พี่ไม่รู้ว่าจะได้มีเงินสำรองกันไว้ในยามฉุกเฉิน เจ็บป่วย ซื้อบ้านซื้อรถ หรือมีโอกาสลงทุนอะไรบ้าง อย่างตอนนี้พี่ก็เปิดร้านเสื้อผ้า (ตุ๊ก นามสมมุติ 2554)

ความหมายที่ 5 “การออม” คือ การเก็บออมเงินเพื่อเป็นหลักประกันให้กับตัวเองและครอบครัว หรือเก็บเพื่อเป็นมรดก

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กรมศุลกากร เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร พบว่า การออมเป็นการเก็บสะสมไว้เพื่อเป็นหลักประกันความมั่นคงให้กับตัวเองและครอบครัว หรือเก็บเพื่อเป็นมรดกให้กับลูกหลาน เช่น การทำประกันชีวิตของตนเองและคนในครอบครัว การทำประกันแบบสะสมทรัพย์ การทำประกันเพื่อเป็นทุนการศึกษาให้กับบุตรหลาน เป็นต้น

“การออม” สำหรับพี่หมายถึง เงินส่วนที่เก็บหอมรอมริบไว้ใช้ในอนาคต ยามเกษียณอายุ เพราะอนาคตไม่แน่นอน เกิดวันหนึ่งทำงานไม่ได้ ไม่มีรายได้จะทำอย่างไร เก็บออมไว้ให้ลูกให้ครอบครัวจะได้ไม่ลำบาก เก็บเป็นเงินประกันอนาคตค่าเล่าเรียนลูก เก็บเป็นเงินประกันชีวิตให้พ่อแม่แล้วก็ตัวเอง (พร นามสมมุติ 2554)

การเก็บออมเพื่อมอบเป็นทรัพย์สินหรือมรดกก่อนใหญ่ให้กับบุตรหรือคนในครอบครัว ถือว่า เป็นการออมที่เปรียบเหมือนกับค่าใช้จ่ายหรือภาระที่ต้องรับผิดชอบ คือ จะต้องกันเงินส่วนหนึ่งไว้เพื่อส่งเบี้ยประกันให้ครบกำหนดระยะเวลาที่ซื้อประกันไว้ เพื่อจะได้ผลตอบแทนตามทุนประกันคุ้มครองที่ซื้อไว้ หรือเพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายหรือสิทธิประโยชน์สูงสุดของการทำประกันประเภทนั้นๆ

การออม คือ การเก็บเงินเพื่อใช้ในวันปลายชีวิต และเป็นการออมเพื่อเป็นหลักประกันให้กับลูก เป็นมรดกให้ลูก เพราะถ้าไม่คิดแบบนี้ ก็จะไม่เงินเพียงพอไว้ในยามฉุกเฉิน ยามจำเป็นต้องใช้เงิน (อ้น นามสมมุติ 2554)

การสร้างวินัยการออมอย่างสม่ำเสมอด้วยตัวเองและเป็นการออมในระยะเวลายาว โดยไม่สามารถนำเงินออมประเภทนี้ออกมาใช้ก่อนได้ หากนำเงินมาใช้ก่อน ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับในอนาคตก็เท่ากับศูนย์ หรือแม้แต่เป็นเงินออมตลอดชีพ ผู้ได้รับผลประโยชน์จากการออมนั้น คือ ผู้ออม ลูก หลาน และครอบครัว การออมเพื่อเป็นมรดกทั้งในรูปแบบเงินประกัน ผลประโยชน์ หรืออสังหาริมทรัพย์ ประเภทบ้าน หรือที่ดิน เป็นต้น

การออม คือ การเก็บออมหลักประกันเพื่ออนาคต ที่คิดแบบนี้เพราะว่าจำเป็นต้องสร้างหลักประกันที่ดีให้กับตัวเองและครอบครัวในอนาคต เก็บวันนี้ก็เพื่ออนาคตในวันข้างหน้า (อิง นามสมมุติ 2554)

2. การตระหนักรู้ของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร ต่อความสำคัญของการออม

จากการสอบถามเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร พบว่า “การออม” เป็นสิ่งที่มีความสำคัญกับการดำเนินชีวิตในอนาคตได้อย่างมั่นคง และปลอดภัย เนื่องจากการออมเป็นเหมือนปัจจัยสู่เป้าหมายซึ่งกำหนดไว้ในอนาคต เช่น การกำหนดเป้าหมายการซื้อบ้าน ซื้อรถ ซื้อที่ดิน เก็บเงิน เก็บทอง หรือปัจจัยอื่นๆ ว่าเป็นทรัพย์สินของตนเอง แตกต่างกันตามวัตถุประสงค์ทางการเงินที่ตั้งไว้ นอกจากนี้ การออมยังใช้เพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนทางการเงินที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตได้ และสิ่งสำคัญในการออมของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร คือ การตระหนักรู้ว่า “การออม” นั้นไม่ใช่สิ่งที่จะกระทำได้ หากไม่เห็นความสำคัญและความจำเป็นในการออม

การออมเป็นสิ่งสำคัญ คนเราหาเงินได้ก็ต้องรู้จักเก็บ รู้จักออม ตอนนี้เราหาเงินได้เราก็ต้องรู้จักเก็บออมไว้เพื่อว่ายามที่เราไม่สามารถทำงานหาเงินได้ เราก็ไม่ลำบาก เกษียณจะได้มีเงินใช้ ไม่ขาดสน และเป็นหลักประกันความไม่แน่นอนในอนาคตได้ การออมไม่ใช่เพียงแค่เราคนเดียว แต่รวมถึงครอบครัวของเราด้วย การออมเพื่อความมั่นคงในชีวิต ออมไว้ใช้ในยามฉุกเฉิน ออมไว้ใช้จ่ายในยามจำเป็น ทำให้เรารู้ว่าเรามีเงินที่จะสำรองไว้ใช้ในอนาคที่มีแต่ความไม่แน่นอน การออมเป็นเหมือนหลัก มีเงินมีทองเก็บไว้ ชีวิตเราก็มั่นคง ปลอดภัย (โด่ง นามสมมุติ 2554)

เจ้าหน้าที่กรมศุลกากร เห็นว่า การออมนั้น นับว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญในการกำหนดฐานะและความมั่นคงทางการเงินในอนาคต จึงเป็นสิ่งที่เจ้าหน้าที่กรมศุลกากรทุกคน ควรปฏิบัติอย่างต่อเนื่องและมีความสม่ำเสมอ เพราะการมีทุนสะสมในอนาคต ย่อมส่งผลให้สถานภาพการดำเนิน

ชีวิตของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากรเป็นไปในทางที่ดีและมีส่วนช่วยให้สามารถเลือกรูปแบบการใช้ชีวิตได้อย่างมั่นคงและปลอดภัยขึ้นในระดับหนึ่ง เนื่องจาก ไม่มีเหตุการณ์หรือปัญหาทางการเงินหรือเศรษฐกิจเข้ามากระทบและส่งผลที่ทำให้รูปแบบการใช้ชีวิตของเจ้าหน้าที่เปลี่ยนแปลงไปในเชิงลบ

มีความสำคัญ เพราะเป็นการกันหรือแบ่งไว้เป็นทุนในอนาคต โดยเฉพาะการออมเงิน ไม่มีใครรู้ว่าอนาคต จะมีเหตุการณ์ที่ทำให้ต้องใช้เงินเพิ่มขึ้นจากการใช้จ่ายปกติหรือไม่ ถ้ามีเงินออม ก็จะทำให้มีเงินที่จะนำมาใช้จ่ายกับค่าใช้จ่ายที่ไม่คาดหวังในอนาคตได้ เป็นการวางแผนอนาคตที่ดีให้กับเรา เป็นเป้าหมายที่ดีในชีวิต ออมมากตอนแก่มาจะได้ไม่ลำบาก มีกินมีใช้ไม่ขาดแคลน (อ้อม นามสมมุติ 2554)

การออมจึงเป็นเหตุผลสำคัญในการป้องกันปัญหาทางการเงินที่อาจจะเกิดขึ้นได้ดีที่สุด เป็นการวางแผนอนาคตของตัวเองและครอบครัว และเป็นการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้แก่ตนเองและครอบครัว เมื่อเศรษฐกิจภายในครอบครัวดีขึ้นย่อมส่งผลต่อการดำรงชีวิตของคนในครอบครัวที่ดีขึ้น เมื่อมาตรฐานการดำรงชีวิตของคนดีขึ้น สังคม และประเทศ ก็ย่อมดีขึ้นเช่นกัน ดังนั้น การออมจึงเป็นดัชนีชี้วัดการเติบโตทางเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ กล่าวคือ ประเทศที่มีปริมาณเงินออมสูงจะมีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว เพราะสามารถนำเงินออมที่มีในระบบมาเป็นทุนในการพัฒนาประเทศ สร้างสาธารณูปโภคพื้นฐาน มีการจ้างงาน ประชาชนมีรายได้ และมีมาตรฐานการดำรงชีวิตที่ดี

การออมสำคัญมาก มีออมไว้ มีสำรองไว้ในอนาคตที่ไม่แน่นอน สร้างความพร้อม และความมั่นคงในอนาคตได้เป็นอย่างดี เป็นการกระจายความเสี่ยงกับเรื่องที่จะเกิดขึ้นในอนาคต แต่คนเรามักจะไม่ใส่ใจกับการออม เหมือนว่าการออมเป็นเรื่องไกลตัวจะทำเมื่อไรก็ได้ จึงไม่เห็นถึงความสำคัญ แต่สำหรับพี่แล้วการออมเป็นสิ่งที่สำคัญมาก เป็นการวางแผนเป้าหมายและหลักประกันที่ดีให้กับชีวิตและอนาคตของตัวเองและครอบครัว รวมไปถึงสังคมและประเทศด้วย (อ้อม นามสมมุติ 2554)

3. ทักษะที่มีต่อ “การออม” ของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กรมศุลกากร เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร ในเรื่องทักษะและมุมมองของเจ้าหน้าที่ต่อ “การออม” พบว่า การออมนั้นเป็นสิ่งที่ดีและมีความจำเป็นอย่างมากต่อการสร้างฐานะทางเศรษฐกิจ เป็นการสร้างนิสัยและวินัยการใช้จ่ายและเก็บออมเงินที่ดี

การออม มีส่วนสร้างนิสัยให้เรารู้จักใช้ รู้จักออม รู้จักยับยั้งชั่งใจในการใช้จ่าย ไม่ประมาท มีสติในการใช้เงิน ไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับตัวเองและครอบครัว ไม่เป็นภาระของใคร แต่สามารถช่วยเหลือคนในครอบครัวได้ด้วย (โด่ง นามสมมุติ 2554)

การออม นับว่าเป็นสิ่งสำคัญที่ควรได้รับการปลูกฝังจากครอบครัวตั้งแต่เด็ก เพื่อส่งผลให้เกิดกระบวนการสร้างการตระหนักรู้และวินัยทางการเงินที่ดีเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ เพราะการใช้จ่ายเงินตามความพอใจย่อมก่อให้เกิดความสุขให้แก่ตนเองได้ง่ายกว่าการประหยัดเงินเพื่อให้เหลือเงินไว้เก็บออม ดังนั้น การมีวินัยทางการเงินจึงเป็นสิ่งที่ควรปรับให้มีความเหมาะสมกับรูปแบบการใช้ชีวิตแต่ละบุคคล เมื่อคนมีวินัยทางการเงินที่ดี เศรษฐกิจในระบบจุลภาคย่อมดีขึ้น และนำไปสู่ฐานทางการเงินหรือเศรษฐกิจในระดับประเทศ เมื่อเศรษฐกิจดีย่อมส่งผลไปยังสังคมทำให้ความ เป็นอยู่ของคนในสังคมดีขึ้น ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมลดน้อยลงตามลำดับ

การออมเป็นเรื่องที่ดี ต้องทำให้เป็นนิสัย สม่ำเสมอ และเป็นกิจวัตรประจำวัน การออมเป็นสิ่งที่เราควรปลูกฝังไว้ตั้งแต่เด็ก และเป็นสิ่งที่ดีและมีประโยชน์แต่ทำได้ยาก คงเหมือนกับความคิดเป็นสิ่งที่ควรทำ แต่ก็ทำได้ยาก ทำได้บ้างทำไม่ได้บ้าง การออมเป็นสิ่งจำเป็นที่เราต้องตั้งใจและพยายามทำอย่างมีเป้าหมาย เพื่อเป็นหลักประกันชีวิตที่ดีและมั่นคง (อุ้น นามสมมุติ 2554)

รวมทั้งการวางแผนและการกำหนดเป้าหมายทางการเงินเพื่อให้บุคคลบรรลุเป้าหมายชีวิตที่ตั้งใจไว้ เช่น เพื่อความมั่นคงทางการเงิน เพื่อยามเกษียณอายุราชการ เพื่อการลงทุนและประกอบธุรกิจ เป็นต้น ดังนั้น การกำหนดเป้าหมายทางการเงินให้สอดคล้องกับชีวิตเป็นเหมือนแรงเสริมซึ่งกันและกัน อันนำไปสู่ความสำเร็จที่ดีในการดำรงชีวิต

การออมเป็นเรื่องที่ดีและมีความจำเป็นอย่างมากที่เราทุกคนควรทำ การออมแต่ละครั้ง คือการสร้างวินัยในการออมเพื่อการเตรียมพร้อมและการตั้งเป้าหมายในการทำให้เรามีฐานะที่ดีขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการซื้อบ้าน ซื้อรถ ซื้อที่ดิน ทองคำ ซื้อทรัพย์สินมีค่า เพื่อสร้างความมั่นคงในชีวิตตั้งแต่เนิ่นๆ (ไฉ่ นามสมมุติ 2554)

การวางแผนและกำหนดเป้าหมายการออมนั้น ควรกำหนดให้แน่ชัดว่า จำนวนเงินได้หรือรายรับในแต่ละเดือนเป็นจำนวนเท่าไร และมีขั้นตอนการจัดสรรหรือการบริหารเงินที่เหลืออย่างไร ให้เพียงพอกับการใช้จ่ายได้อย่างไร ทั้งนี้ปริมาณการออม จึงไม่สามารถกำหนดเป็น

ขั้นตอนหรือสูตรตายตัวได้ หากแต่ควรกำหนดตามวัตถุประสงค์ ความสามารถ และความเหมาะสมของแต่ละบุคคล ซึ่งการออมเงินจะประสบความสำเร็จได้หรือไม่ขึ้น เจ้าหน้าทีกรมศุลกากร เห็นว่า สิ่งสำคัญของความสำเร็จในการออม คือ การมีวินัยในตนเอง และออมได้สำเร็จจะถือเป็นการสร้างความภูมิใจและมีกำลังใจในการออมต่อไป

การออมเป็นสิ่งที่ดี ช่วยให้รู้จักวางแผนทางการเงิน เป็นการสร้างรากฐานที่ดีในอนาคต โดยออมให้ได้อย่างน้อย ประมาณ 10 % ของรายได้ ยิ่งออมมากยิ่งดี และต้องมีการวางแผนเพื่อจัดสรร การใช้จ่ายเงิน เก็บออม และลงทุนอย่างเป็นระเบียบแบบแผน โดยต้องไม่กระทบต่อเป้าหมายการออมและการใช้จ่าย การออมเราต้องมีวินัย และทำแบบสม่ำเสมอ (ศักดิ์ นามสมมุติ 2554)

4. ทักษะของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร ระหว่าง “การออม” กับ “การออมเงิน”

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กรมศุลกากร เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร ในประเด็นเรื่อง ทักษะต่อคำว่า “การออม” และ “การออมเงิน” พบว่า มุมมองของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากรต่อคำว่า “การออม” และ “การออมเงิน” นั้น ต่างหมายถึง การเก็บหอมรอบริบ ความตั้งใจเก็บรายได้หรือทรัพย์สินบางส่วนเพื่ออนาคต มีขั้นตอนและวิธีการที่ใกล้เคียง อาจมีความแตกต่างกันที่รูปแบบของทรัพย์สินที่เก็บออมเท่านั้น

ไม่แตกต่างกันนะ การออมกับการออมเงินก็คือการออมเหมือนกัน คือ การเก็บสะสม การเก็บรักษา มีรูปแบบและวิธีการที่ไม่แตกต่างกัน แต่อาจแตกต่างกันที่รูปแบบของสิ่งที่ได้รับ คือ การออมเงิน สิ่งที่ได้รับคือเงิน ส่วนการออม สิ่งที่ได้รับไม่ใช่แค่เพียงเงินเท่านั้น แต่รวมถึงทรัพย์สินอื่น พวกทองคำ ที่ดิน (เด็ย นามสมมุติ 2554)

กล่าวคือ การออมเงินนั้น สิ่งที่ออมคือ เงิน แต่การออม สิ่งที่ออมนั้นคือ ทรัพย์สินในรูปแบบต่างๆ ที่ไม่ใช่แค่เงิน เช่น ทอง บ้าน ที่ดิน อสังหาริมทรัพย์อื่นๆ ดังนั้น การออมจึงไม่ใช่เพียงแค่การเก็บออมเงินเพียงอย่างเดียว แต่รวมไปถึงการเก็บออมทรัพย์สินในรูปแบบอื่นๆ ในทรัพย์สินที่จะเพิ่มมูลค่าและความมั่นคงให้กับชีวิต

การออมกับการออมเงิน ไม่ต่างกัน การออมก็เป็นการออมทรัพย์สินมีค่าที่ไม่ใช่แค่การออมเงิน ส่วนการออมเงินก็คือการออมแค่เพียงเงินเท่านั้น เป้าหมายของการออมและ

การออมเงินมีเป้าหมายและปลายทางที่เหมือนกัน คือ การเก็บสะสม แต่การออมจะมีความกว้างกว่า การออมคู่กับการลงทุน เงินเก็บเพียงอย่างเดียวไม่สามารถเติบโตได้ทันเงินเฟ้อ ซึ่งการออมในรูปการลงทุน ไม่ว่าจะเป็นการซื้อสังหาริมทรัพย์ ซื้อทอง ทำให้เงินเพิ่มมูลค่าขึ้นได้ทัน แต่การออมเงินหรือการเก็บเงินไว้กับธนาคาร เพื่อดอกเบี้ยเพียงเล็กน้อยไม่สามารถทำให้เงินเพิ่มค่าได้ทันเงินเฟ้อ (อ่าน นามสมมุติ 2554)

ดังนั้น การออมเงินจึงเปรียบเสมือนกับส่วนประกอบหรือส่วนผสมหนึ่งของการออม คือ “การออม” ประกอบด้วย การออมเงิน การออมทอง การออมที่ดิน การออมบ้าน การออมเพื่อการลงทุน และการออมรูปแบบอื่นๆ

ไม่แตกต่างกัน เรียกว่าเหมือนกันเลยก็ว่าได้คือ การออมก็คือการออมเงิน เป็นเหมือนกับซัปดาห์กัน การออมเงินเป็นซัปดาห์ของการออม การออมหรือการออมเงินคือ การเก็บสะสม หรือ Saving การออมไม่ใช่การลงทุน ถ้าหวังถึงผลตอบแทนจำนวนมากและมีความเสี่ยงไม่ใช่การออม (ไก่อ นามสมมุติ 2554)

ใกล้เคียงกัน ตามความคิดของพี่การออมเงินเป็นการเก็บรักษารายได้ในรูปแบบของกระเงินสด จะโดยการฝากธนาคาร ซื้อพันธบัตร ตราสารหนี้ หุ้นกู้ ฯลฯ ที่มีความคล่องตัวสูงแปรเป็นเงินสดเพื่อนำไปใช้จ่ายได้ทันทีและมีความเสี่ยงต่ำ ส่วนการออม เป็นการนำเงินไปลงทุนในธุรกรรมจำพวกอสังหาริมทรัพย์ มีสภาพคล่องต่ำ ต้องใช้เวลาในการขายที่นานกว่า (หน้อย นามสมมุติ 2554)

รูปแบบการออมของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กรมศุลกากร เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร ได้แก่ ข้าราชการ ลูกจ้างประจำ พนักงานราชการ และลูกจ้างชั่วคราว ในประเด็นรูปแบบการออมของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร ผู้วิจัยได้เริ่มสัมภาษณ์ในเรื่องการรับรู้ การตัดสินใจ และการเลือกรูปแบบการออมของกลุ่มเจ้าหน้าที่กรมศุลกากรที่มีพฤติกรรมการออมเงินที่แตกต่าง คือ กลุ่มที่ใช้บริการฝากเงินกับสหกรณ์กรมศุลกากร และกลุ่มที่ไม่ใช้บริการฝากเงินกับสหกรณ์ของกรมศุลกากร พบว่า

รูปแบบการออมของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร มีความแตกต่างกันตามการรับรู้ สถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ ภาระเบี้ยบ่าข้อบังคับทางกฎหมาย และเป้าหมายการออมที่วางแผนหรือกำหนดไว้

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กรมศุลกากร เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร โดยเริ่มต้นจากการสัมภาษณ์ในเรื่องของการรับรู้รูปแบบการออมจากแนวคิดและวิธีการปฏิบัติทางการเงิน ปัจจัยหรือเหตุผลที่เลือกรูปแบบการออมแต่ละแบบ รวมทั้งรูปแบบการออมระยะสั้นและรูปแบบการออมระยะยาว เพื่อให้ทราบถึงรูปแบบการออมของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร

1. การรับรู้รูปแบบการออมของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กรมศุลกากร เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร ในประเด็นเรื่อง รูปแบบการออมของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร โดยเริ่มต้นจากการรับรู้รูปแบบการออมว่ามีกี่รูปแบบ อะไรบ้าง เพื่อจะได้ทราบการรับรู้และแนวคิดของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากรต่อการนำไปสู่ขั้นตอนการเลือกรูปแบบการออมต่อไป จากการสัมภาษณ์ พบว่า

รูปแบบการออมตามการรับรู้ของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร มี 2 รูปแบบ คือ

1.1. การออมตามความสมัครใจ

เป็นรูปแบบการออมที่ผู้ออมเลือกออมด้วยความเต็มใจ โดยเลือกรูปแบบตามความเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ในการออม รายได้และรายจ่าย รวมไปถึงผลตอบแทนที่ได้รับจากการออม เช่น การออมในรูปแบบเงินฝากประจำกับธนาคาร เงินฝากประจำแบบปลอดภาษี ประกันชีวิต ประกันแบบสะสมทรัพย์ กองทุนต่างๆ หุ้นกู้ พันธบัตรรัฐบาล สลากออมสิน ธกส. หรือในรูปแบบของทรัพย์สินและอสังหาริมทรัพย์ เช่น ทองคำ ทรัพย์สินมีค่า บ้าน อาคารพาณิชย์ อาคารห้องชุด ที่ดิน เป็นต้น

การออม มี 2 รูปแบบ คือ 1. การออมด้วยตัวเอง และ 2. การออมแบบถูกบังคับ ซึ่งการออมแบบแรกเป็นการออมที่เราเลือกที่จะออมเอง คล้ายว่าเป็นความเต็มใจของเราที่จะเลือกออมแบบนี้ เช่น การออมโดยฝากธนาคาร สหกรณ์ กองทุน อะไรแบบนี้ ส่วนการออมแบบที่สอง เป็นที่เราไม่ได้เลือก แต่ถูกบังคับว่าต้องออม เหมือนที่เราไม่ได้เต็มใจ แต่ก็มี ความจำเป็นที่ต้องออมในส่วนนี้ อย่าง กบข. ประกันสังคม (ใหม่ นามสมมุติ 2554)

1.2. การออมแบบถูกบังคับ

เป็นรูปแบบการออมที่ผู้ออมถูกบังคับให้ออมตามกฎหมาย หรือกฎระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ คือ การออมที่เกิดขึ้นจากการหักเงินรายได้เข้ากองทุนต่างๆ ก่อนการจ่ายเงินเดือน เจ้าหน้าที่กรมศุลกากร เช่น กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ กองทุนสำรองเลี้ยงชีพสำหรับ ลูกจ้างประจำของส่วนราชการ และกองทุนชราภาพในระบบประกันสังคม เป็นต้น

มีหลายรูปแบบ เช่น ออมเป็นเงินสด ออมโดยฝากธนาคาร ออมโดยการ ลงทุนในธนบัตร/ ตราสารหนี้/ กองทุน/ ทอง/ หุ้น/ กรมธรรม์ประกันชีวิต/ ซื้อสลากออมสิน/ สหกรณ์ออมทรัพย์ (อ้อม นามสมมุติ 2554)

รูปแบบการออมตามการรับรู้รูปแบบการออมของเจ้าหน้าที่ศุลกากร มีหลากหลาย รูปแบบแตกต่างกันไปตามความสามารถในการออม สถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ และ วัตถุประสงค์ในการออมของแต่ละบุคคล เช่น ออมในรูปแบบทรัพย์สิน อสังหาริมทรัพย์ การลงทุน ประกันชีวิต เป็นต้น

การออม มีหลายรูปแบบ เช่น การออมทรัพย์สินและอสังหาริมทรัพย์ ที่ดิน ทองคำ แล้วก็การออมเพื่อแบ่งไว้สำหรับลงทุน ซื้อหน่วยลงทุน กองทุน พันธบัตรรัฐบาล ตรา สารหนี้ การออมเป็นหลักประกัน การออมเพื่อการใช้จ่าย (อ้น นามสมมุติ 2554)

2. รูปแบบการออมของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กรมศุลกากร เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร พบว่า รูปแบบ การออมของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร ที่เลือกเก็บออมในปัจจุบันนี้ มี 2 รูปแบบ ดังนี้

2.1. การออมแบบถูกบังคับจากหน่วยงานของรัฐ เนื่องจากกรมศุลกากรเป็นหน่วยงานหนึ่งของกระทรวงการคลัง ซึ่งเป็นหน่วยงานภาครัฐ จึงมีกฎหมายและระเบียบข้อบังคับในการออมเงิน โดยให้ข้าราชการมีการออมเพื่อเป็นหลักประกันในยามชรา ทั้งกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ กองทุนสำรองเลี้ยงชีพสำหรับลูกจ้างประจำของส่วนราชการ และกองทุนชราภาพของระบบประกันสังคม สำหรับพนักงานราชการและลูกจ้างชั่วคราว เป็นการออมเงินในรูปแบบหนึ่งที่หน่วยงานต้นสังกัดหักเงินรายได้ส่วนนี้ออกไปก่อนจะได้รับเงินเดือนเข้าบัญชีเงินเดือน

รูปแบบการออมที่ทำอยู่ตอนนี้ก็มีรูปแบบเดียว คือ การออมเงินและทรัพย์สิน ก็มีการฝากธนาคาร ทั้งฝากประจำ และออมทรัพย์ ซื้อสลากออมสิน ซื้อกองทุนสะสมทรัพย์ ซื้อหุ้นและฝากเงินในสหกรณ์กรมฯ กบข. ประกันชีวิตแบบสะสมทรัพย์ ซึ่งในอนาคตอาจจะออมเพื่อการลงทุนด้วย ลงทุนในอสังหาริมทรัพย์ อย่างอาคารชุด บ้าน ที่ดิน ลงทุนเปิดร้านทำธุรกิจ แต่ตอนนี้ยังไม่พร้อม (อุ้น นามสมมุติ 2554)

รูปแบบการออมของพี่ก็จะมีการออมโดยการซื้อสลากออมสิน ซื้อกรมธรรม์ประกันชีวิตและแบบสะสมทรัพย์ ซื้อหุ้นสหกรณ์ออมทรัพย์กรมศุลกากร หักเงินเข้า กบข. และซื้อทอง (อ้อม นามสมมุติ 2554)

การออมของเราที่ทำอยู่ตอนนี้ก็มีการออมในรูปแบบสะสมด้วยตัวเอง ไม่ว่าจะเป็นการเก็บเงินฝากธนาคาร ฝากประจำบ้าง ฝากสหกรณ์ แล้วก็ กบข. ส่วนการออมที่ได้รับมรดกจากพ่อแม่ฉัน ยังไม่ได้ทำอะไรกับมัน ไม่ได้นำมาลงทุนทำอะไร ได้แต่เก็บไว้เฉยๆ แต่ในอนาคตก็อยากจะทำเพื่อสร้างความมั่นคงให้เพิ่มขึ้น (ปุ่น นามสมมุติ 2554)

2.2. การออมแบบเลือกออมตามความต้องการ เป็นรูปแบบการออมอีกรูปแบบหนึ่งที่เจ้าหน้าที่กรมศุลกากร เลือกออมตามวัตถุประสงค์ตามความสามารถและความเหมาะสมของฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจของแต่ละบุคคล จากการศึกษาพบว่า การออมแบบเลือกรูปแบบการออมตามความต้องการ แบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ คือ

รูปแบบที่ 1 การออมในรูปแบบเงินสด

โดยส่วนใหญ่เจ้าหน้าที่กรมศุลกากรนิยมใช้การเก็บออมในรูปแบบนี้ เนื่องจากเป็นรูปแบบที่มีความเหมาะสม ง่าย และสะดวกต่อการบริหารจัดการเงินออมของตัวเอง กล่าวคือ เมื่อได้รับเงินเดือนมาฉันจะมีการวางแผนทางการเงิน โดยนำเงินเดือนที่ได้รับมาจัดสรรเป็นส่วนๆ ทั้งส่วนที่ใช้สำหรับเก็บออมและส่วนที่ใช้เพื่อการใช้จ่าย

วิธีการออมในรูปแบบเงินสดของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากรมีหลายวิธี เช่น การออมเงินด้วยวิธีการหยอดกระปุก วิธีการฝากธนาคารหรือสหกรณ์กรมศุลกากร เป็นต้น

1. วิธีการหยอดกระปุก เป็นวิธีการที่เก็บออมจากเงินส่วนที่แบ่งไว้เพื่อการใช้จ่ายในแต่ละวัน เหลือเท่าไรก็หยอดกระปุกไว้ทั้งหมด ซึ่งเงินส่วนนี้เมื่อเก็บรวมกันได้เต็มกระปุกก็จะนำไปฝากธนาคาร ฝากสหกรณ์ สลากออมสิน เป็นต้น หรือเป็นการเก็บเงินสดให้ครบตามวัตถุประสงค์ต่างๆ เช่น เก็บออมเพื่อการท่องเที่ยว เพื่อใช้จ่ายซื้อสิ่งของต่างๆ หรือแม้แต่เก็บไว้เป็นเงินฝากประจำรายเดือน เป็นต้น

รูปแบบการออมที่หนูทำอยู่ก็มีเก็บเงินใส่กระปุก ฝากเงินในธนาคาร ฝากประจำ ซื้อทอง โดยการหยอดกระปุกแต่ละครั้งจะหยอดเงินที่เหลือจากเงินที่แบ่งไว้ใช้จ่ายแต่ละวัน โดยจะเลือกเก็บเฉพาะแบงค์ ส่วนเหรียญจะเก็บไว้ใช้ในวันถัดไป ไว้เป็นค่ารถเมล์บ้าง ค่าทางด่วนบ้าง แล้วแต่วันนั้นจะเดินทางอย่างไร เงินที่ได้จากการหยอดกระปุกหนูก็จะเก็บไว้เป็นเงินสำหรับใช้จ่ายบ้าง ไว้เที่ยวบ้าง แต่ถ้าไม่ได้ใช้อะไรก็จะเอาไปฝากแบงค์บ้าง ซื้อทองบ้าง ก็แล้วแต่จังหวะ อย่างตอนนี้ก็เก็บเงินฝากประจำอย่างเดียว เพราะว่าทองแพงซื้อไม่ไหว (เดี๋ยว นามสมมุติ 2554)

2. วิธีการฝากธนาคารหรือสหกรณ์กรมศุลกากร เป็นวิธีการเก็บออมเงินเดือนในส่วนของเงินออมที่แบ่งไว้สำหรับเพื่อการออมโดยเฉพาะ โดยจะแบ่งเงินเดือนที่จะได้รับออกไปก่อน คือ เป็นการหักเงินเดือนในแต่ละเดือนเข้าสหกรณ์กรมศุลกากรก่อน และแบ่งเงินที่เหลือจากส่วนที่ออมฝากไว้กับธนาคาร โดยจะเลือกฝากตามแต่วัตถุประสงค์ในการเก็บออม เช่น ฝากกับธนาคารในประเภทที่ได้อัตราดอกเบี้ยสูง ในประเภทที่ได้อัตราดอกเบี้ยการหักภาษีเงินฝาก ฝากเพื่อใช้จ่ายจำนวนมากๆ เช่น ท่องเที่ยวต่างประเทศ ซื้อสิ่งของที่มีราคาสูง เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายที่ต้องการใช้เงินจำนวนมาก เช่น ค่าเล่าเรียน ส่งเบี้ยประกันชีวิต รวมไปถึงเพื่อเป็นการเก็บออมเพื่อใช้สำหรับอนาคต เพื่อการลงทุน และประกอบธุรกิจ เป็นต้น

รูปแบบการออมไม่ได้มีรูปแบบที่ตายตัวอะไรทำได้ตามกำลังที่สามารถทำได้ แต่หลักๆ ที่พี่ทำอยู่ก็จะมีออมเพื่อการเก็บสะสม ฝากไว้กับสหกรณ์โดยให้กรมฯ หักเงินเดือนเข้าสหกรณ์เลย พี่ฝาก 2,000 บาททุกเดือน ส่วนที่เหลือก็จะแบ่งออม เป็นเงินฝากประจำบ้าง สลากออมสิน ประกันชีวิตแบบสะสมทรัพย์ เล่นแชร์ หรือแม้แต่เพื่อการใช้จ่าย ซื้อของชิ้นใหญ่ ท่องเที่ยว แล้วก็เก็บออมไว้ซื้อที่อยู่อาศัยด้วย (ไอ้ นามสมมุติ 2554)

รูปแบบที่ 2 การออมในรูปแบบทรัพย์สินหรืออสังหาริมทรัพย์

เป็นรูปแบบการเก็บออมที่วางแผนหรือกำหนดเป้าหมายไว้ เป็นความตั้งใจจะเพื่อเก็บออมไว้ เป็นสมบัติหรือหลักประกันในอนาคตให้กับตัวเองและครอบครัว เช่น การเก็บออมในรูปแบบของทรัพย์สิน เช่น ทองคำ หรือสินทรัพย์มีค่า เช่น เครื่องประดับ นาฬิกา เพชร พลอยต่างๆ เป็นต้น และการเก็บออมในรูปแบบของอสังหาริมทรัพย์ เช่น ที่ดิน บ้าน อาคารชุด อาคารพาณิชย์ เป็นต้น

1. การออมในรูปแบบของทรัพย์สิน เจ้าหน้าที่กรมศุลกากร มีการเก็บออมในรูปแบบของทรัพย์สิน เช่น ทองคำ จากการเก็บสะสมเงินออมให้ได้จำนวนหนึ่งแล้วนำไปซื้อทองคำเก็บไว้ ทั้งแบบการเก็บออมเงินสดไว้ในธนาคารให้ได้จำนวนทองคำที่จะซื้อ หรือการซื้อเป็นเงินผ่อนโดยผ่อนชำระกับบุคคลในครอบครัว เช่น พ่อ แม่ เป็นต้น

รูปแบบการออมมีทั้งแบบเก็บออมเงินโดยฝากธนาคาร ออมทรัพย์จากเงินเดือน ฝากประจำโดยให้แบงก์หักเดือนให้เท่ากันทุกเดือน พันธบัตรรัฐบาล ธกส. และสลากออมสิน จะซื้อปีละครั้ง โดยเลือกซื้ออย่างใดอย่างหนึ่งจำนวนเงินขึ้นอยู่กับเงินออมแต่ละปีแต่ไม่เกิน 30,000 บาท เพราะต้องแบ่งไปซื้อพวกกองทุนหุ้นกู้ไว้ลดหย่อนภาษี ซื้อทองด้วยนะจะให้แม่เป็นคนซื้อให้แล้วก็ผ่อนให้แม่จนครบ เพราะบางทีไม่มีเงินก้อนเงินไม่พอเวลาซื้อจะซื้อทองแท่งไม่ซื้อทองรูปพรรณเพราะถูกกว่า เก็บทองก็จะได้ไม่ต้องใช้ ขายได้ราคา (นุช นามสมมุติ 2554)

จากการสัมภาษณ์พบว่า เจ้าหน้าที่กรมศุลกากร มักนิยมเก็บออมทรัพย์สินในรูปแบบของทองแท่งมากกว่าทองคำรูปพรรณ โดยเก็บไว้เป็นทรัพย์สินแทนเงินสด เนื่องจากเห็นว่า ทองคำนั้น มีมูลค่าเพิ่มขึ้นมากกว่าการฝากเงินในธนาคารและมีสภาพคล่องที่น้อยกว่าเงินสด จึงทำให้สามารถเก็บออมได้นานกว่าเงินสด

2. การออมในรูปแบบของอสังหาริมทรัพย์ เจ้าหน้าที่กรมศุลกากรมีการเก็บออมในรูปแบบของอสังหาริมทรัพย์ เช่น ที่ดิน บ้าน อาคารพาณิชย์ อาคารชุด จากการเก็บสะสมเงินออมให้มีจำนวนมากพอกับเงินมัดจำงวดแรกของที่ดิน บ้าน อาคารพาณิชย์ และอาคารชุดที่จะซื้อ เป็นต้น

เจ้าหน้าที่กรมศุลกากร มีการเก็บออมในรูปแบบของอสังหาริมทรัพย์ 2 แบบ คือ แบบที่แรก คือ การซื้อเพื่ออยู่อาศัยจะผ่อนชำระกับธนาคาร หรือยืมเงินก้อนจากพ่อแม่ก่อนขึ้นอยู่ด้วยจำนวนเงินว่าน้อยมากเพียงใด และแบบที่ 2 คือ การซื้อเพื่อเก็งกำไรจะมีลักษณะการซื้อขายไปจองหรือขายเงินมัดจำงวดแรกก่อนการโอนกรรมสิทธิ์

รูปแบบการออมของพี่ต๋อนนี่ที่ทำอยู่ก็จะมี 2 รูปแบบ แบบแรกเป็นการเก็บออมทรัพย์สิน ฝากเงิน ฝากประจำ พันธบัตรรัฐบาล สลากออมสิน ธกส. ซื้อกองทุนหุ้นกู้ ซื้อทอง ซื้อที่ดิน เล่นแชร์ แบบที่สองเป็นแบบออมเพื่อการลงทุน ต่อยอดธุรกิจของตัวเอง ต๋อนนี่ทำธุรกิจรับซื้อข้าวเปลือกจากชาวบ้านแล้วเอาไปขายต่อ กับซื้อที่ดินไว้ให้ชาวบ้านมาเช่าปลูกข้าว ทำนา (อัน นามสมมุติ 2554)

ปัจจุบันเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร มีการออมในรูปแบบของอสังหาริมทรัพย์มากยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการซื้อที่อยู่อาศัย เช่น บ้าน ที่ดิน อาคารชุด อาคารพาณิชย์ ซึ่งมีทั้งแบบซื้อเพื่ออยู่อาศัย และการซื้อเพื่อเก็งกำไรในอนาคต ไม่ว่าจะขายหรือให้เช่า เนื่องจากเห็นว่าการเก็บออมหรือลงทุนในรูปแบบอสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัย ปัจจุบันมีการเติบโตค่อนข้างมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังวิกฤตน้ำท่วม ในปี 2554 ทำให้ความต้องการซื้อบ้านและคอนโดเพิ่มมากขึ้น และได้รับกำไรจากการซื้อขายอสังหาริมทรัพย์ค่อนข้างมาก

รูปแบบการออมที่ผมทำอยู่ก็จะมีทั้งแบบออมตามที่รัฐกำหนด อย่าง กบข. กับออมตามกำลัง มีทั้งการฝากเงินในธนาคาร ซื้อทองบ้าง คาว์นคอนโด ทั้งแบบคาว์นเงินก้อนหรือคาว์นแบบเป็นเงินผ่อน ส่วนใหญ่จะผ่อนประมาณ 2 ปี มาขายต่อบ้างอนาคตถ้ามีทุนเยอะก็อาจจะซื้อที่ดินให้คนเช่า (โด้ง นามสมมุติ 2554)

รูปแบบที่ 3 การออมในรูปแบบของหน่วยลงทุนและประกันชีวิต

เป็นรูปแบบการออมที่เจ้าหน้าที่กรมศุลกากร เลือกออมเพื่อลดหย่อนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาช่วงสิ้นปี การออมเพื่อผลตอบแทนในรูปของเงินปันผล และการออมเพื่อเป็นหลักประกันอนาคตของตัวเองและครอบครัว เช่น การซื้อหน่วยลงทุนในกองทุนต่างๆ การซื้อหุ้นในสหกรณ์ออมทรัพย์ การซื้อกรมธรรม์ประกันชีวิตต่างๆ

การออมในหน่วยลงทุนในกองทุนต่างๆ เช่น การออมกับกองทุนรวมหุ้นระยะยาว (Long Term Equity Fund - LTF) กับสถาบันการเงินต่างๆ ในช่วงสิ้นปี และการออมกับกองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพ (Retirement Mutual Fund - RMF) เช่น กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ หรือ กบข. เป็นส่วนที่เกินกว่า 3% ของเงินเดือน ตามที่รัฐบาลกำหนด ซึ่งสามารถเลือกออมเพิ่มได้สูงสุด 15% ของเงินเดือน ซึ่งการออมในหน่วยลงทุนของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากรนั้น เพื่อประโยชน์ทางภาษีเป็นหลัก สามารถนำมาใช้ลดหย่อนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา หรือเป็นเครดิตภาษีได้

รูปแบบการออมของพี่ที่ทำอยู่ตอนนี้มี 5 อย่าง คือ ฝากธนาคาร ซื้อประกันชีวิต ฝากเงินเพิ่มกับ กบข. จาก 3% เป็น 15% ซื้อหน่วยลงทุน LTF ตอนสิ้นปี ไว้ลดหย่อนภาษี และซื้อหุ้นสหกรณ์ออมทรัพย์และฝากเงินออมทรัพย์กับสหกรณ์ด้วย (หน่วย นามสมมุติ 2554)

การออมในหุ้นสหกรณ์ออมทรัพย์กรมศุลกากร เจ้าหน้าที่กรมศุลกากรส่วนใหญ่จะออมเงินโดยการซื้อหุ้นสหกรณ์กรมศุลกากร เนื่องจากได้ผลตอบแทนที่มากกว่าดอกเบี้ยธนาคาร มีความสะดวกและความมั่นคง รวมไปถึงสามารถใช้สิทธิกู้ยืมเงินในอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำกว่าธนาคารพาณิชย์ทั่วไป โดยหุ้นสหกรณ์จะเปิดให้มีการซื้อขายเพิ่มเติมได้ปีละครั้ง เจ้าหน้าที่กรมศุลกากรจึงต้องมีการวางแผนการออมเงินเพื่อนำเงินออมที่ได้มาแบ่งซื้อหุ้นสหกรณ์

การออมของพี่มีทั้งการออมแบบตั้งใจออมเพื่ออนาคตและการออมแบบถูกบังคับให้ออม อย่างการออมที่ตั้งใจออมไว้ก็จะมี ประกันชีวิต เงินฝากประจำในธนาคาร ส่วนการออมที่ถูกบังคับเป็นการออมที่ถูกหักไปก่อนที่จะได้ใช้ อย่าง กบข. สหกรณ์กรมฯ (ยัง นามสมมุติ 2554)

รูปแบบการออมของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร จึงเปรียบเหมือนกับเครื่องมือชนิดหนึ่งในการออม ซึ่งแต่ละรูปแบบมีวิธีการและมีความเหมาะสมกับแต่ละบุคคลแตกต่างกันไป เจ้าหน้าที่กรมศุลกากรผู้ซึ่งเป็นกลุ่มผู้มีรายได้ประจำ จึงเลือกการออมโดยการเปิดบัญชีฝากประจำ กองทุนซื้อประกัน ซื้อทรัพย์สิน หรืออสังหาริมทรัพย์ โดยเลือกให้เหมาะสมกับรายได้และรายจ่าย สถานภาพทางเศรษฐกิจและวัตถุประสงค์การออมของแต่ละบุคคล ดังนั้น รูปแบบการออมของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร จึงมีความหลากหลายรูปแบบตามแต่ละความต้องการของเจ้าหน้าที่แต่ละคน

3. ปัจจัยหรือเหตุผลในการเลือกรูปแบบการออมของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กรมศุลกากร เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร เกี่ยวกับปัจจัยหรือเหตุผลในการเลือกรูปแบบการออม พบว่า ปัจจัยสำคัญในการเลือกรูปแบบการออมแต่ละรูปแบบขึ้นอยู่กับปัจจัยทางด้านเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการออม กับปัจจัยทางด้านผลตอบแทนที่ได้รับจากการออม

3.1. ปัจจัยทางด้านเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการออม เป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญที่ส่งผลให้เกิดรูปแบบการออมของเจ้าหน้าที่กรมสุทธาการมีความแตกต่างกัน และต้องคำนึงถึงปัจจัยทางการเงินของแต่ละคนให้มีความเหมาะสม เช่น มีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ในการออมเพื่อการใช้จ่าย เพื่อการท่องเที่ยว เพื่อการลงทุน และเพื่อเป็นหลักประกันความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน เป็นต้น

ก็มีหลายเหตุผลแล้วแต่รูปแบบการออม แล้วแต่ความต้องการหรือเป้าหมายที่ตั้งไว้กับการออมแต่ละครั้ง อย่างออมเงินในธนาคารก็เพราะดอกเบี้ย ฝากประจำก็อยากได้เงินก้อน เล่นแชร์ก็เหมือนกันดอกเบี้ยดีกว่าธนาคารอีก แต่ก็เสี่ยงต้องเล่นกับคนที่เราไว้วางใจนะถ้าท้าวหนี่ก็แย่เลย ส่วนประกันชีวิตแบบสะสมทรัพย์ ได้ดอกเบี้ยสูง มีเงินก้อนไว้ใช้ในอนาคต แถมได้ความคุ้มครองกับลดหย่อนภาษีได้ด้วย เป็นเหมือนหน้าที่และความรับผิดชอบที่เราจะต้องส่งเงินให้ครบ การสร้างนิสัยการออมที่ดีให้เราด้วยนะ สุดท้ายก็การออมสำหรับใช้จ่ายก็แล้วแต่เป้าหมายที่ตั้งไว้ อย่างเช่น อยากได้ของกระเป๋า เสื้อผ้า เครื่องสำอาง ของใช้ต่างๆ หรือแม้แต่ถ้าอยากไปเที่ยว อะไรแบบนี้ เราก็ต้องเตรียมพร้อม ต้องมีเงินออมไว้ก่อนจะได้ไม่เป็นหนี้ ต้องมีสติในการใช้เงิน (ตุ๊ก นามสมมุติ 2554)

3.2. ปัจจัยด้านผลตอบแทนที่ได้รับจากการออม เป็นปัจจัยเพื่อเพิ่มมูลค่าของเงินออมให้สูงขึ้นให้ทันกับภาวะเงินเฟ้อในปัจจุบัน เช่น ดอกเบี้ย เงินปันผล กำไรที่ได้รับ และผลตอบแทนในรูปแบบอื่นๆ เช่น สิทธิการรักษาพยาบาล สิทธิลดหย่อนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา และเครดิตภาษีในช่วงสิ้นปี รวมทั้งเป็นการกระจายความเสี่ยงผลตอบแทนที่จะได้รับจากการลงทุนในรูปแบบต่างๆ ซึ่งจะมากหรือน้อยนั้น ขึ้นอยู่กับความเสี่ยงในการลงทุน

เหตุผลหลักของพี่ก็คือ อยากมีเงินเก็บ มีเงินเพิ่ม พี่ฝากเงินทั้งฝากประจำ ซื้อมันฉบับรัฐบาล หุ้นกู้ กองทุนหรือสหกรณ์ พี่จะพิจารณาดอกเบี้ยเป็นหลัก แบ่งส่วนกันตามความเสี่ยง เสี่ยงมากก็ลงน้อยหน่อย ไม่กล้าเสี่ยงเสียดาบ พี่ไหนให้ดอกเบี้ยสูงก็ฝากที่นั่น ซื้อมอง ซื้อมือถือ ซื้อมือถือที่เพิ่มมูลค่าได้ในอนาคต แล้วก็จะออมเก็บไว้ทำธุรกิจด้วย กำไรที่ได้มาก็ได้ออมต่อ หรือเอาไปลงทุนเพิ่มได้ (อัน นามสมมุติ 2554)

ปัจจัยการออมแต่ละแบบที่ทำก็แตกต่างกันไปนะ อย่างฝากธนาคาร ก็เพราะสะดวก fix เงินได้ ปลดล็อกได้ดอกเบี้ยแม้จะไม่มาก แต่ก็มีความคล่องตัวสูงในการนำมาใช้ซื้อกองทุนเพื่อกระจายความเสี่ยง ซื้อมือถือ เพราะได้สิทธิจากประกัน มีเงินปันผลมากกว่า

ดอกเบี้ยวเบงก์ กระจายเงินไม่ให้กระจุกตัว โดยไม่เลือกออมในรูปแบบที่มีความเสี่ยงสูง (อนุ
นามสมมุติ 2554)

โดยปัจจัยด้านผลตอบแทนที่ได้รับจากการออมนั้น ส่งผลให้เกิดความหลากหลาย
ในรูปแบบการออมของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร เช่น การฝากเงินกับธนาคารเพื่อดอกเบี้ยว การซื้อ
สลากออมสินหรือสลากทวีสิน เพื่อผลตอบแทนในรูปแบบของดอกเบี้ยวและเงินรางวัล การลงทุนในหุ้น
หรือกองทุนต่างๆ เพื่อผลตอบแทนในรูปแบบของเงินปันผล และการทำธุรกิจเพื่อหวังผลกำไรตอบแทน
 เป็นต้น

แบบแรก ที่จะฝากเงินกับธนาคาร เป็นการออมเงินที่สามารถถอนเงินสดออกมา
ใช้ได้ อย่างง่าย และสะดวกที่สุด แบบที่สอง เป็นส่วนของการซื้อประกัน เป็นการออมระยะ
ยาวจะได้เงินคืน เมื่อสิ้นสุดสัญญาตามกรมธรรม์ และได้รับความคุ้มครองตามอายุกรมธรรม์
ซึ่งช่วยประหยัดค่ารักษาพยาบาลได้ และแบบสุดท้ายการฝากเงินเพิ่มกับ กบข. ก็เป็นการออม
ระยะยาวตามที่รัฐบาลบังคับให้ข้าราชการเป็นสมาชิก โดยหักขั้นต่ำ 3% ของเงินเดือน แต่ที่ก็
ฝากเพิ่มจาก 3% เพิ่มเป็น 5% ปีต่อมาก็ 10% ปัจจุบันนี้ที่หักให้ กบข. หักสูงสุดเลย 15% ของ
เงินเดือน เพื่อเงินไว้ตอนเกษียณ นอกนั้นก็เป็นการซื้อหน่วยลงทุน LTF ไว้ลดหย่อนภาษีตอน
ปลายปี (หน่วย นามสมมุติ 2554)

ขอแยกเป็นประเภทตามที่พออมนะ

1. สลากออมสิน พันธบัตรรัฐบาล เพราะได้ดอกเบี้ยวและได้ลุ้นรางวัล
2. กรมธรรม์ประกันชีวิต ได้ทำประกันอุบัติเหตุและไว้ลดหย่อนภาษี
3. สินทรัพย์ พวาทอง เพราะใช้เป็นเครื่องประดับได้ ขายได้ มีสภาพคล่องดี
4. หุ้นสหกรณ์กรมฯ เพราะมีเงินปันผล กบข. (อ้อม นามสมมุติ 2554)

4. รูปแบบการออมเงินระยะสั้นของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร

จากการสัมภาษณ์การออมของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร
ในเรื่องของรูปแบบการออมเงินระยะสั้น ว่าเจ้าหน้าที่กรมศุลกากรมีการออมระยะสั้นหรือไม่
อย่างไร และเพราะเหตุใดจึงเลือกออมในรูปแบบนี้ พบว่า

รูปแบบการออมเงินระยะสั้นของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร มี 2 รูปแบบ คือ

4.1. รูปแบบการออมเงินระยะสั้น โดยเก็บเงินด้วยตัวเอง จากการหยอดกระปุกออมสิน ซึ่งเป็นการออมเพื่อการใช้จ่าย และการท่องเที่ยวเป็นหลัก โดยจะตั้งเป้าหมายจำนวนเงินที่จะเก็บออมไว้ก่อน แล้วหยอดกระปุกให้ครบจำนวนที่ต้องการ หรืออาจเลือกเก็บเหรียญหรือธนบัตร เป็นการเก็บเงินจำนวนตั้งแต่หลักร้อยถึงหลักพัน จะเก็บเหรียญ 10 บาท หรือธนบัตรฉบับละ 20 บาท 50 บาท หรือ 100 บาท ขึ้นอยู่กับเป้าหมายที่ตั้งไว้

มีกะ ส่วนใหญ่การออมระยะสั้นของหนู จะเกิดจากการออมเพื่อการไปเที่ยว อยากได้ของ โดยออมใส่กระปุกไว้ เหลือเงินจากทำงานเท่าไร ก็หยอดกระปุกไว้ เก็บเหรียญ 10 บ้าง แบงค์ 20 แบงค์ 50 แบงค์ 100 แล้วแต่ พอครบตามจำนวนที่ต้องการจึงจะซื้อของนั้น โดยจะต้องมีการวางแผนก่อนเสมอ จะไม่ซื้อหรือจ่ายเงินไปเลย ต้องคิดให้ดีกว่าก่อน เวลาที่กำลังเก็บก็จะคิดได้เหมือนกันว่าจำเป็นกับเราแค่ไหน ก็คิดนะหนูว่า ทำงานได้เงินเดือนเองก็มีสติในการใช้เงิน อยากได้ก็ต้องเก็บ ขอแม่ไม่ได้แล้ว (เดิ๋ว นามสมมุติ 2554)

4.2. รูปแบบการออมเงินระยะสั้น โดยเก็บเงินไว้กับธนาคาร

4.2.1. เลือกออมระยะสั้นแบบออมทรัพย์

โดยเป็นการออมโดยการแบ่งแยกบัญชีเงินฝากเป็นบัญชีระยะสั้นที่มีสภาพคล่องในการใช้จ่ายโดยเฉพาะ เป็นการเก็บออมไว้กับธนาคาร เพื่อการใช้จ่าย เพื่อการท่องเที่ยว หรือไว้เพื่อใช้ยามฉุกเฉินหรือยามจำเป็น

มีการออมระยะสั้นโดยฝากธนาคารไว้ส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งจะเก็บไว้ในกระปุกออมสิน การเก็บแบบนี้สำหรับจะนำมาใช้ในยามที่ต้องการใช้เงินเร่งด่วน (แอร์ นามสมมุติ 2554)

มีการออมระยะสั้น อย่าง ฝากเงินไว้กับธนาคาร เพราะสามารถถอนเงินสดออกมาใช้ได้อย่างสะดวก ง่าย และมีความคล่องตัวสูง จะเบิกเงินออกมาใช้ก็สะดวกด้วยการทำบัตรเอทีเอ็ม (หน้อย นามสมมุติ 2554)

โดยเจ้าหน้าที่กรมศุลกากรจะเก็บออมเงินส่วนนี้จากเงินออมในส่วนที่แบ่งแยกไว้สำหรับออมโดยเฉพาะ แบ่งมาส่วนหนึ่งไว้ในบัญชีออมทรัพย์ที่ไม่ใช่บัญชีเงินเดือน แยกไว้เป็นเงินออมสำรองในยามฉุกเฉิน หรือออมเพื่อซื้อของที่มีราคาสูง ไปเที่ยวต่างประเทศ

ค่าลงทะเบียนเรียน เก็บเป็นเงินก้อนสำหรับนำไปฝากประจำที่ได้ดอกเบี้ยสูง และเก็บไว้จ่ายเบี้ยประกันชีวิต เป็นต้น

มีบ้าง จะใช้การออมระยะสั้นๆ กับการซื้อของที่อยากได้แต่เงินไม่พอ ถ้าเป็นของชิ้นใหญ่มากๆ ก็จะออมโดยฝากออมทรัพย์กับธนาคารไว้โดยเปิดบัญชีแยกไว้ใช้สำหรับการออมเพื่อการซื้อของโดยเฉพาะ แบบนี้ดีมาก ๆ ทำให้เราเก็บเงินได้ แต่บัญชีนั้นต้องไม่ทำบัตรเอทีเอ็มนะ ป้องกันการถอนออกมาใช้ก่อน พอครบก็ไปถอนมาซื้อของที่อยากได้ หรือไปเที่ยวต่างประเทศ (อุ้น นามสมมุติ 2554)

4.2.2 เลือกออมระยะสั้น แบบฝากประจำ การออมระยะสั้นในรูปแบบต่างๆ ทั้งฝากประจำรายเดือน หรือการฝากประจำแบบมีเงื่อนไข โดยมีข้อกำหนดระยะเวลาการไถ่ถอนเงิน เพื่อผลตอบแทนที่ได้รับ เช่น ดอกเบี้ยเงินฝากที่สูงกว่าปกติ การได้รับสิทธิไม่เสียภาษีเงินฝากประจำ เป็นต้น

4.2.2.1. การออมระยะสั้นแบบฝากประจำรายเดือน 24 เดือน ได้รับการยกเว้นภาษีเงินฝากประจำ 15% เจ้าหน้าที่กรมศุลกากรนิยมให้ธนาคารตัดเงินเดือนโดยฝากได้ตั้งแต่ 1,000-25,000 บาท เป็นวิธีการที่ง่าย สะดวก และไม่ต้องกังวลเรื่องเงื่อนไขเวลาการฝากเงิน เมื่อฝากครบทางธนาคารจะโอนเงินเข้าบัญชีเงินเดือน

4.2.2.2. การออมระยะสั้นแบบฝากประจำตามเงื่อนไขที่ธนาคารกำหนดไว้ การฝากออมลักษณะนี้เป็นการฝากเงินก้อน ขั้นต่ำ 10,000 บาท 50,000 บาท หรือ 100,000 บาท โดยธนาคารจะกำหนดเงื่อนไขการฝากเงินระยะสั้นๆ แต่ได้รับดอกเบี้ยมากกว่าเงินฝากประจำปกติ เช่น 4 เดือน ดอกเบี้ย 3.2% ซึ่งการออมเงินแบบนี้ เจ้าหน้าที่กรมศุลกากรจะนำเงินในส่วนที่เก็บออมระยะสั้นแบบออมทรัพย์มาฝาก

มี ทั้งแบบออมเงินด้วยตัวเอง เก็บเงินใส่กล่องไว้ใช้จ่าย ซื้อของที่อยากได้ เก็บไว้ไปเที่ยว โดยอาจเลือกเก็บเฉพาะเบงค์ 20 บ้าง เบงค์ 50 บ้าง แล้วแต่ว่าเงินมากหรือน้อย กับออมเงินกับเบงค์ระยะสั้นๆ 7 เดือน 9 เดือน 12 เดือน หรือไม่ก็ 2 ปี ฝากแบบนี้ก็คืนดอกเบี้ยสูงดี ยิ่งแบบ 2 ปี นะส่วนใหญ่จะปลอดภาษี ฝากเท่าๆ กัน ทุกเดือน พอครบ 2 ปี ก็ได้เงินก้อน แถมดอกเบี้ย (ไก่อ นามสมมุติ 2554)

5. รูปแบบการออมเงินตามที่รัฐกำหนดเพื่อยามเกษียณอายุราชการของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กรมศุลกากร เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร ในประเด็นเรื่องรูปแบบการออมเงินตามที่รัฐกำหนดเพื่อยามเกษียณอายุราชการพอเพียงต่อท่านหรือไม่ อย่างไร หากไม่พอเพียงท่านมีวิธีหรือรูปแบบการออมเพิ่มอย่างไรบ้าง นั้น

เจ้าหน้าที่กรมศุลกากร แบ่งออกเป็นข้าราชการ ลูกจ้างประจำ พนักงานราชการ และลูกจ้างชั่วคราว มีรูปแบบการออมเงินที่รัฐกำหนดไว้มีความแตกต่างกัน คือ ข้าราชการ มีการออมเงินในรูปแบบกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (กบข.) ลูกจ้างประจำ มีการออมเงินในรูปแบบกองทุนสำรองเลี้ยงชีพสำหรับลูกจ้างประจำของส่วนราชการ (กสจ.) ส่วนพนักงานราชการและลูกจ้างชั่วคราว มีการออมเงินในรูปแบบเงินประกันสังคมกรณีชราภาพ พบว่า

รูปแบบการออมตามที่รัฐกำหนดเพื่อยามเกษียณอายุราชการ เจ้าหน้าที่กรมศุลกากรเห็นว่า ยังไม่เพียงพอต่อภาวะเงินเฟ้อที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เนื่องจากไม่อาจทราบได้ถึงเหตุและปัจจัยที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ความจำเป็นในการใช้จ่าย การเจ็บป่วย รวมไปถึงความไม่มั่นคงในรูปแบบของสิทธิประโยชน์ที่จะได้รับว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ หรือลดน้อยลงอย่างไร เช่น การจำกัดสิทธิในการเบิกค่ารักษาพยาบาลที่มีเพิ่มมากขึ้น ผลตอบแทนที่ลดลง เป็นต้น

ที่ว่า ไม่เพียงพอนะ ด้วยสภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาทำให้บางครั้งไม่สามารถคาดเดาอะไรได้ ส่งผลกระทบต่อการออมของที่เป็นอย่างมาก เงิน ณ วันที่เราคิดว่าเพียงพอ แต่อนาคตคงไม่เพียงพอ เหมือนกับเงิน 100 บาท เมื่อ 10 ปีที่แล้ว กับเงิน 100 บาท ณ วันนี้ มันไม่เท่ากันเลย เราจึงต้องเตรียมพร้อม และมีเงินมากพอกับการที่เราไม่ได้ทำงานแล้ว ชีวิตหลังจากนี้มีแต่รายได้ทั้งนั้น (อิง นามสมมุติ 2554)

ดังนั้น เจ้าหน้าที่กรมศุลกากรจึงมีการออมเงินเพิ่มกับกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ หรือ RMF เพื่อเพิ่มความมั่นคงทางการเงินเมื่อยามเกษียณอายุราชการ การออมเงินกับ กบข. เป็นการออมเงินตามที่รัฐบาลกำหนดโดยจะหักจากเงินเดือนก่อนการจ่ายเงินเดือน ซึ่งข้าราชการนิยมเลือกออมเงินเพิ่มกับ กบข. จากออมขั้นต่ำ 3 % ของเงินเดือน เปลี่ยนเป็น 5% ของเงินเดือนบ้าง แล้วค่อยเพิ่มเป็น 10% และสูงสุดได้ถึง 15% ของเงินเดือน เพื่อเป็นการเพิ่มเงินออมในอนาคตหลังวัยเกษียณตามความต้องการและความเหมาะสมของแต่ละบุคคล ซึ่งจะต้องยื่นเรื่องขอส่งเงินเพิ่มกับ กบข. ในช่วงเดือนธันวาคมของทุกปี เพื่อให้ กบข. ส่งเรื่องการหักเงินเดือนเพิ่มไปยังกระทรวงการคลังและกรมศุลกากรได้อย่างถูกต้อง และสามารถนำเงินส่วนนี้ไปลดหย่อนภาษีเงินได้นิติบุคคลธรรมดาได้อีกด้วย

ไม่เพียงพอนะ หักเงินเดือนแค่ 3 % เอง ต้องหักเงินเดือนส่ง กบข. เพิ่ม สูงสุดหักได้ 15% แต่ก็ยังไม่พอนะ ต้องเก็บเงินเพิ่ม ออมเพิ่ม หรือนำเงินไปลงทุนเพิ่ม ให้เงินทำงาน แต่จะเลือกลงทุนที่ไม่เสี่ยงมากจนเกินไป ซื้อประกันชีวิต เตรียมเงินไว้สำหรับอนาคต เก็บเงินไว้หลายๆ ทางสำรองไว้ตามแต่กำลังที่สามารถทำได้ (อุ๋น นามสมมุติ 2554)

และเจ้าหน้าที่กรมศุลกากรอาจเลือกการออมในรูปแบบอื่นๆ เช่น กรมธรรม์ประกันชีวิต โดยส่งเบี้ยประกันชีวิตเป็นเวลายาวๆ ประมาณ 20 -30 ปี ส่งเบี้ยประกันชีวิตหมดก็เกษียณอายุราชการพอดี ซึ่งจะได้รับเงินปันผลและเงินก้อนไว้ใช้ในยามเกษียณหรือเก็บไว้เป็นมรดกให้กับลูก หลาน และครอบครัว

ไม่เพียงพอนะ เพราะรัฐจะหักเงินเดือนเข้า กบข. ประมาณ 3% พี่เลยยื่นเรื่องฝากเงินออมเพิ่มจาก 3% เป็น 15% แทน เพื่อให้มีเงินมากพอสำหรับเมื่อตอนเกษียณ รวมไปถึงซื้อประกันชีวิตในระยะยาว เพื่อเป็นการออมเพื่ออนาคต (หน้อย นามสมมุติ 2554)

กระบวนการออมของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กรมศุลกากร เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร ในประเด็นเรื่อง กระบวนการออมของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร พบว่า กระบวนการออมของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากรมีขั้นตอนที่แตกต่างกันตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการออมของแต่ละบุคคล กระบวนการออมเจ้าหน้าที่กรมศุลกากรจะมีขั้นตอนการเริ่มต้นที่เหมือนกัน คือ การออมเงินก่อนได้รับเงินเดือน เป็นการออมแบบถูกบังคับและถูกหักเงินไปก่อนจะได้รับเงินเข้าบัญชี หลังจากนั้นก็จะไปเป็นขั้นตอนของการออมที่แตกต่างกัน

1. การเริ่มต้นการออมของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กรมศุลกากร เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร พบว่า จุดเริ่มต้นการออมของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร มีการเริ่มต้นที่แตกต่างกันตามการปลูกฝังของครอบครัวและวัตถุประสงค์ในการออม ดังนี้

1.1. การได้รับการปลูกฝังให้เกิดการออมตั้งแต่เด็ก เป็นจุดเริ่มต้นของการออมของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร เมื่อได้รับการปลูกฝังส่งเสริมให้รู้จักออมตั้งแต่ ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ในการออมเพิ่มมากขึ้นจนเป็นนิสัยและวินัยในการออม ซึ่งการปลูกฝังนิสัยรักการออมจะได้รับการปลูกฝังตั้งแต่เด็ก โดยพ่อแม่จะฝึกให้รู้จักใช้เงิน รู้จักประหยัด อดออมเงินด้วยการหยอดเงินใส่กระปุก โดยจะซื้อกระปุกให้เด็กเก็บออม เมื่อเก็บเงินเต็มกระปุกก็จะพาเด็กไปธนาคารให้รู้จักการฝากเงินกับธนาคาร ฝากเงินกับธนาคารก็จะได้ออกเบี้ยได้เงินเพิ่ม หรือแม้แต่ของขวัญเล็กๆ น้อยๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งธนาคารออมสินที่มีการณรงค์ส่งเสริมการออมโดยจะแจกกระปุกให้เด็กทุกคนที่นำเงินมาฝากในวันเด็ก เป็นกิจกรรมที่ดีที่เจ้าหน้าที่กรมศุลกากรหลายคนมักจะพูดถึงเมื่อสัมภาษณ์ และบางครอบครัวมีพี่น้องหลายคน พ่อแม่ก็จะให้แข่งกันเก็บออมเงินในกระปุก ใครได้เต็มก่อนจะได้รับรางวัลเป็นเงินที่พ่อแม่จะฝากเพิ่มให้เหมือนเป็นขวัญกำลังใจให้เด็ก ให้เด็กรู้จักประหยัด และตระหนักรู้ถึงคุณค่าของเงิน จึงนับว่าเป็นรากฐานสำคัญในการออมที่ส่งผลให้เกิดการเก็บออมมาจนถึงทุกวันนี้

ออมตั้งแต่เด็ก ตั้งแต่อนุบาลหรือประถมไม่แน่นอนนะ แม่ซื้อกระปุกมาให้หยอดก็แข่งกับพี่ๆ ใครเก็บได้เต็มก่อน แม่ก็จะเอาเงินไปฝากธนาคารออมสินให้แถมเพิ่มเงินให้อีก 100 บาท ได้กระปุกด้วย พี่ก็ทำแบบนี้มาตลอด พอเข้ามหาวิทยาลัยก็เก็บค่ารถกลับบ้าน เก็บเหรียญสิบบาท พอครบก็ซื้อตัวรถกลับบ้าน เก็บแล้วก็รู้สึกดี รู้สึกภูมิใจไม่ต้องรบกวนพ่อแม่ ตอนนี้

ที่ทำงานออกไปเที่ยวก็เก็บเบงก์ห้าสิบ ให้ได้ครบตามเป้าหมาย พอครบก็เที่ยวได้ การออมทุกครั้งของพี่จึงเป็นการออมที่มีเป้าหมาย เพื่ออะไรที่ตั้งใจไว้ (ไก่อ นามสมมุติ 2554)

เริ่มคิดที่จะออมมาตั้งแต่เด็ก แต่ที่ออมแบบจริงๆ จังๆ ก็ตอนเริ่มทำงานหลังเรียนจบ เก็บเงินที่ได้จากเงินเดือนแต่ละเดือน เหมือนว่าเริ่มรู้สึกว่าจะเงินหายาก ต้องเก็บต้องออมไว้บ้างเพื่ออนาคต ก็อย่างที่บอกว่าการออมเป็นรากฐานที่ดีให้กับอนาคตของตัวเอง (ไก่อ นามสมมุติ 2554)

1.2. การวางแผนในอนาคต เป็นจุดเริ่มต้นการออมของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร โดยคิดที่จะออมตั้งแต่เริ่มทำงานและมีการวางแผนเพื่อความมั่นคงในการดำเนินชีวิตของตัวเองและครอบครัว การทำสิ่งใดก็ตามหากมีการตั้งเป้าหมายและวางแผนไว้ ความสำเร็จย่อมเกิดขึ้นได้ เหมือนกับการกำหนดแผนที่จุดหมายปลายทางให้กับสิ่งนั้นๆ การออมก็เช่นเดียวกัน หากกำหนดเป้าหมายการเงินเพื่อความมั่นคงในการดำรงชีวิตและวางแผนการใช้จ่ายและเก็บออมไว้เพื่อเป็นเส้นทางหรือแผนที่ซึ่งจะนำเราไปสู่เป้าหมายที่ตั้งใจไว้ได้สำเร็จ

เริ่มออมตั้งแต่ทำงาน จะได้เงินเดือนมากหรือน้อยก็ต้องมีเก็บไว้ตามแต่กำลังของเรา มีมากเก็บมาก มีน้อยเก็บน้อย ให้เหมาะสมกับเราโดยไม่ลำบากมากจนเกินไป ที่เริ่มออมเพราะอยากสร้างความมั่นคงให้กับตัวเองและครอบครัวในอนาคต มีเงินแล้วรู้สึกไม่ลำบาก ไม่เป็นภาระของใคร ดูแลคนอื่นได้ (เกด นามสมมุติ 2554)

การวางแผนการออมเงินของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร เป็นการวางแผนออมเพื่อการดำรงชีวิตในอนาคต โดยประมาณการเงินออกเป็นหลายๆ ส่วน ส่วนที่ออมจะแบ่งเป็นหลายๆ บัญชี ได้แก่ บัญชีสำหรับออมเพื่อการใช้จ่าย เพื่อการลงทุน เพื่อยามเกษียณ เป็นต้น กับเงินส่วนที่ใช้จ่ายแบ่งเป็นเงินที่ใช้ในแต่ละวัน สามารถใช้ได้เท่าไร ค่าใช้จ่ายประจำที่ต้องจ่าย เช่น ค่าโทรศัพท์ ค่าเดินทาง เป็นต้น

การวางแผนชีวิตและการวางแผนทางการเงินจะต้องมีความสอดคล้องกัน มีการกำหนดเป้าหมายใหญ่ในชีวิตไว้ว่า อีก 10 ปีข้างหน้า อยากเป็นอะไร อยากทำอะไร อยากมีเงินออมเท่าไร จากนั้นกำหนดแผนย่อยเป็นรายปีว่าปีนี้จะทำอะไร จะเก็บเงินเท่าไร จึงจะได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

เริ่มจริงๆ จังๆ ก็ตอนทำงาน ออมแบบมีการวางแผนจัดสรรเงินแต่ละเดือน ตอนเรียนออมเพื่อซื้อของ ออมแล้วใช้หมด ตอนเด็กที่บ้านจะให้เงินพอใช้ไม่มีเหลือเก็บ ที่เริ่มเก็บจริงๆ จังๆ เพราะไม่อยากเครียด เวลาจำเป็นต้องใช้เงินจะได้มีสำรองไว้ เก็บไว้ใช้ตอนเกษียณด้วย ไม่อยากเป็นคนแก่ไม่มีตังค์ ต้องอาศัยลูกหลาน จึงต้องเตรียมพร้อมวางแผนไว้ อย่างเมื่อ 6 ปีก่อนอยากเก็บเงินให้ได้ 300,000 บาท ก็จะคิดว่าเป็น Plan year เลยนะว่าต้องเก็บปีละ 50,000 บาท เดือนหนึ่งต้องเก็บให้ได้ 4,100-4,200 บาท เขียนเป้าหมายไว้ อาจไม่ได้ถึงขั้นทำบัญชีแต่ก็จะกำหนดเองเลยว่าเดือนนี้เก็บด้วยวิธีไหน ทั้งเก็บเงินจากเงินเดือน ซื้อของมาขาย ขายของทาง Internet ลงทุนบ้าง ฝากประจำที่ได้ดอกเบี้ยสูงๆ ถ้าเดือนนี้ไม่ได้ตามเป้าหมาย เดือนหน้าก็ต้องเก็บเพิ่มขึ้น ทำแบบนี้จนเก็บได้ (อุณ นามสมมุติ 2554)

การวางแผนเพื่อบุคลิกของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร จะเริ่มมีความชัดเจนขึ้นเมื่อเข้าสู่วัยทำงาน จะให้ความสำคัญกับการเก็บเงินเพื่อใช้สร้างอนาคต สร้างครอบครัว และเตรียมพร้อมสำหรับการเกษียณอายุราชการ

แต่ก่อนไม่เห็นความสำคัญของการออม เนื่องจากอยู่กับพ่อแม่ จึงยังไม่รู้ถึงความจำเป็นในการเก็บออม มีรายจ่ายน้อย อยากได้อะไรก็ซื้อ แต่พอต้องมาอยู่ด้วยตัวเอง ก็ไม่รู้สึกไม่อยากเป็นภาระใคร ไม่อยากสร้างความเดือดร้อนให้กับคนอื่น จึงเริ่มให้ความสำคัญกับการออมมากขึ้น โดยเริ่มออมอยากจริงจังเมื่อเริ่มทำงานที่กรุงเทพ เมื่อปี 2553 (ปุ่น นามสมมุติ 2554)

1.3. ความจำเป็นและความต้องการใช้จ่าย เป็นจุดเริ่มต้นการออมของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร เนื่องจากมีความต้องการใช้จ่ายเงินในจำนวนที่มากกว่าปกติ โดยอาจเริ่มต้นออมตั้งแต่วัยเรียน ทั้งในระดับชั้น ปวช. หรือมหาวิทยาลัย และความจำเป็นในการพึ่งพาตัวเอง หรือการเริ่มต้องสร้างครอบครัว เป็นต้น

การออมที่เกิดขึ้นจากความต้องการการใช้จ่ายมากกว่าเงินที่ได้รับในแต่ละวันจากพ่อแม่ หรือจากเงินเดือนที่ได้รับในแต่ละเดือน ทำให้เกิดการเก็บออมนั้น เป็นการสร้างเป้าหมายเล็กๆ ในการออมให้เกิดขึ้น เมื่อสามารถทำได้สำเร็จก็จะเกิดความภาคภูมิใจในตัวเอง มีความมั่นใจ และเรียนรู้วิธีการออมที่ถูกและผิดเพื่อนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับตัวเองและเป้าหมายในการออมแต่ละครั้ง และนำไปสู่การสร้างเป้าหมายการออมที่ใหญ่ขึ้นได้ในอนาคต

เริ่มออมตั้งแต่มหาวิทยาลัย เพราะรู้สึกว่ายิ่งโตขึ้นก็ใช้เงินมากขึ้น อยากรวย อยากมีอนาคตที่ดี เราไม่รู้ว่าจะอนาคตจะเป็นอย่างไร “ออมไว้ก่อน ก็ไม่เสียหาย” เพราะเราไม่ทราบแน่ชัดว่า อนาคตจะเป็นอย่างไร คาดเดาอะไรไม่ได้เลย จึงต้องเตรียมพร้อมไว้แต่เนิ่นๆ (ตุ๊ก นามสมมุติ 2554)

เริ่มต้นออมตั้งแต่ ปวช. ที่ออมเพราะอยากได้ของโน้นนี่ เป็นของฟุ่มเฟือย แม่บอกว่าถ้าอยากได้ก็ต้องเก็บเงินซื้อเอง เป็นจุดเริ่มต้นให้หนูเริ่มที่ออมเงิน หลังจากนั้นเวลาอยากจะได้อะไร อยากจะซื้ออะไรก็จะเก็บเงินซื้อเอง (เดี๋ย นามสมมุติ 2554)

และการเริ่มต้นออมของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากรจากความจำเป็นในเรื่องการสร้าง ความมั่นคงให้กับครอบครัว จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กรมศุลกากรจะเริ่มออมอย่างจริงจัง เมื่อเริ่ม สร้างเนื้อสร้างตัวและสร้างครอบครัว เมื่อแต่งงานและมีลูก การออมจึงเริ่มมีความสม่ำเสมอและ ชัดเจนมากยิ่งขึ้นจนเป็นระบบ

คิดจะออมมานานมาก แต่ไม่มีโอกาส เนื่องจากการงานไม่มั่นคง แต่เริ่ม จริงจังประมาณ 5 ปีที่แล้ว เนื่องจากอายุที่เพิ่มมากขึ้น มีครอบครัว มีลูก เลยอยากเก็บเงินไว้ ให้ลูก แล้วก็ให้ตัวเองตอนเกษียณ (ศักดิ์ นามสมมุติ 2554)

2. เจ้าหน้าที่กรมศุลกากร มีการจัดสรรเงินในแต่ละเดือนเพื่อการออม

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กรมศุลกากร เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร ในประเด็นเรื่อง การจัดสรรเงินในแต่ละเดือนเพื่อการออม พบว่า การจัดสรรเงินออมในแต่ละเดือนของเจ้าหน้าที่ กรมศุลกากรมีการจัดสรรเงินให้เหมาะสมกับตัวเอง ซึ่งวิธีการจัดสรรเงินในแต่ละเดือนเพื่อการออม นั้นมีหลายวิธี เช่น การจัดสรรปันส่วนเงินที่ได้รับในแต่ละเดือน โดยแบ่งส่วนของรายได้ออกเป็น ส่วนๆ ส่วนที่ออมเป็นบัญชีเงินฝากเพื่อการใช้จ่าย เก็บออมเพื่ออนาคตในยามฉุกเฉินและเพื่อการ ลงทุน

เจ้าหน้าที่กรมศุลกากร มีขั้นตอนการจัดสรรเงิน ดังนี้

1. เมื่อได้รับเงินรายได้ในแต่ละเดือน เจ้าหน้าที่กรมศุลกากรจะแบ่งเงินออมเข้ากองทุน บำเหน็จบำนาญข้าราชการ กองทุนสำรองเลี้ยงชีพสำหรับลูกจ้างประจำ หรือประกันสังคม และ สหกรณ์กรมศุลกากร จำนวนเงินตามความเหมาะสมแต่ละบุคคล โดยให้ทางฝ่ายการเงิน สำนัก บริหารกลาง กรมศุลกากร เป็นผู้ตัดเงินเดือนเข้ากองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ ประมาณ 3% ถึง 15% ของเงินเดือน และตัดเป็นเงินสะสมเข้าสหกรณ์กรมศุลกากร เป็นจำนวนเงินเท่ากันทุกเดือน

เริ่มต้นที่ 500 บาท ซึ่งเงินทั้ง 2 ส่วนนี้เจ้าหน้าที่จะต้องมีการวางแผนทางการเงินที่ดี เนื่องจากไม่สามารถถอนเงินออกมาใช้ได้ จะถอนเงินได้ก็ต่อเมื่อเกษียณอายุราชการหรือลาออกจากราชการ

เงินเดือนที่พี่ได้จะถูกหักเข้า กบข. แล้วก็สหกรณ์กรมฯ ก่อนเลย ที่เหลือจะแบ่งเป็นเงินสำหรับออม ทั้งฝากประจำ ส่งประกัน อีกส่วนสำหรับเป็นค่าใช้จ่าย ถ้ามีเหลือก็จะออมเก็บไว้ยามฉุกเฉิน (ด้อย นามสมมุติ 2554)

เงินออมของเราจะถูกจัดสรรเข้า กบข. ที่เหลือ หลังหักค่าใช้จ่าย จะแบ่งฝากเงินแม่ไว้ซื้อทอง เก็บไว้ท่องเที่ยว เก็บไว้ซื้อของ โดยส่วนใหญ่ของค่าใช้จ่ายคือการซื้อสินทรัพย์ อย่างรถ อาคารชุด การผ่อนรถ ผ่อนอาคารชุดก็เหมือนการออมเพื่ออนาคตของเรา (พิม นามสมมุติ 2554)

การปรับเปลี่ยนความคิดและวิธีการเก็บออมจาก “เหลือเก็บค่อยเอาไปใช้” แต่มองว่าการออมคือ ค่าใช้จ่ายเพื่ออนาคต โดยทุกครั้งที่มีการรับเข้ามาให้หักเป็นรายจ่ายสำหรับการออมเพื่ออนาคตของตนเองก่อนเป็นอันดับแรก เช่น การซื้อประกันสะสมทรัพย์ การฝากเงินประเภทเงินฝากประจำกับธนาคารหรือสหกรณ์กรมสุทธการ การซื้อทรัพย์สินหรือสังหาริมทรัพย์ หลังจากนั้นจึงค่อยแบ่งเป็นรายจ่ายในแต่ละเดือน

เงินเดือนที่จะถูกหักเข้าสหกรณ์ก่อน ที่เหลือจะแบ่งออมเป็นหลายๆ ส่วน การออมของพี่ก็เหมือนเป็นรายจ่ายนะ เป็นภาระที่ต้องรับผิดชอบทุกเดือน ทั้งจ่ายประกันของตัวเองแล้วก็ของลูก ฝากประจำรายเดือน ส่งแชร์ ที่เหลือก็ใช้จ่าย แค่นี้เงินเดือนก็หมดแล้ว (พร นามสมมุติ 2554)

2. เมื่อหักเงินเข้ากองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ กองทุนสำรองเลี้ยงชีพสำหรับลูกจ้างประจำ หรือกองทุนชราภาพในระบบประกันสังคม และสหกรณ์กรมสุทธการแล้ว เจ้าหน้าที่กรมสุทธการได้แบ่งรายได้ที่ได้รับในแต่ละเดือนออกเป็นส่วนๆ โดยแบ่งเป็นเงินสำหรับออมและเงินสำหรับค่าใช้จ่าย ซึ่งมีการจัดสรรเงินออมแยกเป็นบัญชี ทั้งบัญชีฝากประจำ บัญชีสำหรับจ่ายเบี้ยกรมธรรม์ประกันชีวิต บัญชีสำหรับการลงทุน บัญชีสำหรับการใช้จ่ายหรือซื้อทรัพย์สิน เช่น บัญชีสำหรับซื้อรถยนต์ บัญชีสำหรับซื้อคอมพิวเตอร์หรือโน้ตบุ๊ก บัญชีสำหรับจ่ายค่าลงทะเบียน เป็นต้น ซึ่งเจ้าหน้าที่กรมสุทธการเห็นว่า การออมเงินโดยแยกเงินออกเป็นบัญชีๆ นั้น เป็นการ

วางแผนหรือตั้งเป้าหมายการออมเงิน และการควบคุมการใช้จ่ายที่ดี รวมถึงเป็นแรงผลักดันที่ดีให้เกิดความตั้งใจและสม่ำเสมอในการออม

เงินเดือนที่ได้มาจะถูกหักเป็นเงินออมเข้า กบข. และสหกรณ์กรมก่อน ที่เหลือจะแบ่งเป็นเงินที่ไว้ใช้จ่ายทั้งเดือน ที่เหลือเป็นเงินออม ในส่วนของเงินออมก็จะแบ่งเป็น 3 บัญชี บัญชีแรกเป็นเงินฝากประจำ บัญชีที่ 2 เป็นบัญชีออมทรัพย์ที่ไม่มีบัตรเอทีเอ็ม ฝากเอาไว้ใช้จ่าย ชื่อของขึ้นใหญ่ๆ บ้าง เก็บเป็นค่าเทอมบ้าง แล้วแต่ช่วงว่าช่วงนี้ต้องมีอะไร บัญชีสุดท้ายเป็นบัญชีสำหรับเก็บสะสมไว้ซื้อสินทรัพย์หรือไว้ลงทุน ทำแบบนี้มีเงินเก็บชัวร์ บังคับตัวเองไปในตัว (อุ้น นามสมมุติ 2554)

การแยกเงินออมออกจากรายได้และนำไปฝากประจำไว้กับธนาคาร โดยแยกบัญชีเงินฝากออกเป็นส่วนเพื่อการเก็บออมระยะยาว ระยะสั้น เพื่อลงทุน เพื่อเป็นค่าใช้จ่าย ซึ่งบางบัญชีจะไม่ทำบัตรกดเงินสดอัตโนมัติ (ATM) เพื่อป้องกันและควบคุมการใช้จ่าย วิธีนี้ช่วยให้สามารถจัดการเงินออมได้อย่างเป็นระบบ และเป็นการลดสภาพคล่องและความสะดวกจากการใช้จ่ายเงินในส่วนนี้

จะลิสรายจ่ายที่ต้องจ่ายในเดือนนั้นออกมาก่อนที่จะเหลือก็แบ่งไว้ใช้จ่ายรายวัน อีกส่วนก็ออม ไม่ได้กำหนดแน่นอนว่าจะต้องออมเท่าไร เหลือมากออมมาก เหลือน้อยออมน้อย ส่วนมากจะออมเงินกับแบงค์ทั้งฝากประจำและออมทรัพย์แบบไม่ทำบัตรเอทีเอ็ม กับฝากแม่ซื้อทองเก็บไว้แต่ก็ไม่ได้มาก เพราะเดี๋ยวนี้ทองแพงมาก (นุช นามสมมุติ 2554)

สำหรับการเก็บเงินในบัญชีออมเพื่อการใช้จ่ายนี้ เป็นการเก็บเงินซื้อของที่ต้องการ แต่จะต้องเก็บออมเงินให้ได้ครบตามราคาสິงของที่ซื้อก่อนจึงค่อยซื้อ หรือหากเป็นสิงของที่มีราคาสูงจะเก็บออมเงินให้ได้อย่างน้อยครึ่งหนึ่งของราคาสິงของจึงจะซื้อ

เงินออมพืจะมี 2 แบบ แบบแรกจะถูกหักเข้าสหกรณ์กรมฯ เป็นการออมยาวๆ ออมไว้ใช้ตอนเกษียณ เพราะที่สหกรณ์ฝากแล้วจะถอนได้ก็ต่อเมื่อเกษียณกับลาออกเท่านั้น กับแบบที่สองเป็นเงินที่เหลือจากการใช้จ่ายในแต่ละเดือน พืก็จะออมเก็บไว้เป็นส่วนๆ ฝากประจำ 24 เดือน ซื้อสลากออมสิน โดยแบ่งออมเป็นส่วนที่สำหรับใช้จ่าย และทองที่หวัดด้วย เวลาพืจะซื้ออะไรก็ตามจะต้องเก็บเงินให้ได้ก่อนค่อยซื้อ หรือถ้าเป็นของที่แพงมากก็ต้องเก็บ

ให้ได้อย่างน้อยครึ่งหนึ่งก่อน ไม่อยากเสี่ยง ต้องมีสติ ถ้าของบางอย่างเราไม่สามารถซื้อได้ก็ต้องรอ อย่าทำอะไรเกินกำลัง (ไก่อ นามสมมุติ 2554)

การจัดสรรเงินออมของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากรนั้น จะเลือกจัดสรรให้เหมาะสมกับเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของแต่ละบุคคล ซึ่งอาจไม่มีสูตรหรือหลักการที่แน่นอนตายตัว แต่จะต้องมีการบริหารและจัดการเงินออมอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

ฝากเงินเข้าธนาคาร ประมาณ 10% ของเงินเดือน หัก 15% ของเงินเดือน ฝาก กบข. และซื้อประกัน 3 กรมธรรม์ เหลือเดือนละ 4,000 บาท และซื้อหน่วยลงทุน LTF จะซื้อ เหลือปีละ 6 ครั้ง โดยประมาณ (หน้อย นามสมมุติ 2554)

ที่จะแบ่งสรรเป็น 3 แบบ แบบแรกพอเงินเดือนเข้า จะมีการหักเงินเพื่อโอนเข้าสหกรณ์และ กบข. แบบที่ 2 เก็บเงินไว้จ่ายประกันชีวิต โดยเก็บเป็นจำนวนเท่าๆ กันทุกเดือน เพื่อจ่ายเบี้ยประกันในช่วงปลายปี แบบที่ 3 ถ้ามีเงินเหลือเพิ่ม จะซื้อทอง แต่ก็ดูราคา ก่อนนะถ้าราคารับได้ก็ซื้อ (อ้อม นามสมมุติ 2554)

3. การจัดสรรเงินสำหรับการใช้จ่ายในแต่ละวัน เมื่อเหลือไว้ในแต่ละวันจะเก็บออมด้วยการหยอดกระปุก เพื่อเป็นการกระตุ้นการเก็บออมเงินอย่างสม่ำเสมอ และเป็นการสร้างวินัยการออม ให้ติดเป็นนิสัยรักการออม

หนูจะแบ่งเงินออมเป็น 3 กอง กองสำหรับใช้จ่ายที่ Fix ไว้ พวกค่าโทรศัพท์ ค่ารถ กองสำหรับใช้แต่ละวัน โดยเงินส่วนนี้จะเหลือเป็นค่าใช้จ่ายรายวัน วันละ 200 บาท ถ้าเหลือจะหยอดกระปุกไว้ โดยเลือกเก็บแต่แบงค์เหลือแบงค์ก็ไปเก็บหมด เงินกองนี้ก็จะป็นทั้งเป็นใช้จ่ายและเงินออมด้วย กองสุดท้ายเป็นเงินที่เก็บออมไว้ก่อนเลย ขึ้นค่าประมาณ 500 บาท (เดี๋ยวนามสมมุติ 2554)

เงินออมที่ถูกหัก 3% เข้า กบข. กับฝากสหกรณ์ อีกส่วนเป็นส่วนที่ฝากประจำกับแบงค์ ส่วนสุดท้ายออมหลังจากการใช้จ่ายในแต่ละเดือนเหลือเก็บออมไว้ได้เรื่อยๆ ค่อยเอาไปซื้อสลากออมสิน พันธบัตรรัฐบาล (ปุ่น นามสมมุติ 2554)

3. วัตถุประสงค์ในการออมของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร

การออมเป็นอีกปัจจัยหนึ่งในการชี้วัดความสำเร็จตามเป้าหมายความสำเร็จของชีวิต เนื่องจาก เป้าหมายชีวิตที่วางไว้ส่วนใหญ่เกิดจากวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน เช่น อยากมีบ้าน อยากมีรถ มีอนาคตที่ดี มีความมั่นคงทางการเงิน อยากมีชีวิตที่สบายในบั้นปลายชีวิต อยากมีที่ดิน อยากเป็นเจ้าของกิจการ ยิ่งตั้งเป้าหมายไว้สูงเท่าไรก็ยิ่งต้องเพิ่มความพยายามในการออมให้มากขึ้น ดังนั้น การวางแผนการออมอย่างจริงจังและมีวัตถุประสงค์ในการออมที่ชัดเจน ย่อมส่งผลให้เป้าหมายความสำเร็จของชีวิตที่วางไว้ประสบความสำเร็จ

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กรมศุลกากร เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร ในเรื่องของวัตถุประสงค์ในการออม พบว่า เจ้าหน้าที่กรมศุลกากรมีวัตถุประสงค์การออมที่แตกต่างกันตามเป้าหมายในการดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคล ซึ่งสามารถแบ่งวัตถุประสงค์การออม ออกได้เป็น 4 ข้อดังต่อไปนี้

3.1. วัตถุประสงค์ในการออมเพื่อการใช้จ่าย

เจ้าหน้าที่กรมศุลกากรส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์การออมเพื่อการใช้จ่ายทั้งตัวเองและครอบครัว เช่น การใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน การใช้จ่ายในยามฉุกเฉิน การใช้จ่ายในอนาคต เพื่อการท่องเที่ยว และเป็นค่ารักษาพยาบาล เป็นต้น เนื่องจาก การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว มีอัตราค่าครองชีพที่สูงขึ้น แต่รายได้ของเจ้าหน้าที่ของรัฐกลับไม่ผันตามค่าครองชีพที่เพิ่มสูงขึ้น เป็นสาเหตุที่ทำให้เจ้าหน้าที่กรมศุลกากรมีการตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์การออมเพื่อการใช้จ่ายเป็นหลัก เพื่อป้องกันปัญหาทางการเงินที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ไม่ก่อหนี้ที่เกิดจากการใช้จ่ายเกินตัว

วัตถุประสงค์ในการออมของหนู เพื่อใช้จ่าย ชื่อของที่ชอบได้เป็นส่วนใหญ่
ก็มีออมทรัพย์สินบ้าง อย่างทองก็เอาไว้เพื่อต้องการใช้เงินก็เอาไปจำบบ้างบ้าง แล้วแต่ความ
ต้องการใช้เงิน อย่างน้อยก็มีต้นทุน มีไว้หมุนจะได้ไม่เป็นหนี้ (เด็ยว นามสมมุติ 2554)

การไม่เป็นภาระทางการเงินหรือสร้างความเดือดร้อนให้กับครอบครัวและผู้อื่น รวมทั้งเป็นการออมเพื่อการใช้จ่ายในการซื้อทรัพย์สินหรือสังหาริมทรัพย์เพื่ออนาคตที่ดีของตัวเองและครอบครัว เมื่อพิจารณาวัตถุประสงค์การออมเพื่อการใช้จ่ายดังกล่าวจะเห็นว่าเป็นการตั้งวัตถุประสงค์การออมเพื่อให้การดำรงชีวิตเบื้องต้นอย่างมีความสุขทั้งทางกายและทางจิตใจ ได้รับความสะดวกสบายในการดำเนินชีวิต รวมทั้งเป็นการป้องกันการเกิดปัญหาเบื้องต้นทางการเงินที่จะเกิดขึ้นได้

วัตถุประสงค์ในการออมของพี่ก็เพื่อพ่อแม่ เพื่อครอบครัว พ่อแม่ก็แก่มากขึ้นทุกวัน เจ็บป่วยบ้าง แล้วไหนจะตัวเองอีกถึงจะเบิกหน่วยงานได้ก็จริงแต่ก็ไม่ทั้งหมด แถมบางครั้งก็ต้องสำรองจ่ายไปก่อน ก็ไม่อยากจะใครลำบาก คุณเลก็จะต้องดูแลกันไป เก็บออมของพี่จึงเป็นการออมเพื่อครอบครัว ออมไว้เพื่อความอุ่นใจ เพื่อความมั่นใจว่าทุกคนจะไม่ลำบาก (โด้ง นามสมมุติ 2554)

3.2. วัตถุประสงค์ในการออมเพื่อความมั่นคงในอนาคต

เจ้าหน้าที่กรมศุลกากร เห็นว่า การออมนั้นเป็นสิ่งที่ทำเพื่อสร้างความมั่นคงและฐานะทางการเงิน รวมทั้งเป็นหนึ่งในปัจจัยการสร้างเป้าหมายในการดำรงชีวิตที่จะวางแผนอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ โดยจะต้องเริ่มต้นการออมให้เร็วที่สุด เพราะความแน่นอนและความมั่นคงในอนาคตขึ้นอยู่กับที่การเตรียมพร้อมตั้งแต่วันนี้

วัตถุประสงค์การออมของพี่ก็เพื่ออนาคตทั้งนั้น อนาคตของลูก อนาคตของตัวเอง จะได้ไม่ลำบาก อาจจะได้รั่วรายได้ก็พอมีกินมีใช้ไม่ลำบาก ไม่เป็นภาระใคร อยากได้ความมั่นคง และความปลอดภัยทางการเงิน (พร นามสมมุติ 2554)

วัตถุประสงค์ของการออม มีหลากหลายนะ ออมไว้ใช้ในอนาคตเพื่อสร้างความมั่นคงและแน่นอนให้กับตัวเอง เป็นการออมระยะยาวๆ ออมไว้ใช้จ่ายของทุกอย่างได้ออมแบบนี้จะเป็นการออมระยะสั้นเพื่อตอบสนองความต้องการของตัวเองอย่างมีสติเก็บได้แล้วค่อยซื้อ สุดท้ายก็เป็นการออมเพื่อการลงทุนและซื้อทรัพย์สิน ออมไว้เพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับเงิน (อุ้น นามสมมุติ 2554)

การเตรียมพร้อมทางการเงินเพื่อสร้างความมั่นคงให้มันจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินชีวิตของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อเป็นการสร้างความมั่นคงให้กับตัวเองและครอบครัว การออมนั้นไม่ใช่เรื่องของความสามารถในการหาเงินหรือรายได้ในแต่ละเดือนเท่านั้น แต่ต้องมีความสามารถในการเก็บเงินด้วย เพื่อความสำเร็จตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์การออมเพื่อความมั่นคงในอนาคตตามที่ได้กำหนดไว้

วัตถุประสงค์ในการออมก็เพื่อสร้างความมั่นคงไว้สำหรับสร้างครอบครัวในอนาคต เป็นผู้ขายก็ต้องเตรียมพร้อมไว้ก่อน คนที่จะมาอยู่ด้วยจะได้ไม่ลำบาก หาเงินอย่างเดียวคงไม่พอต้องรู้จักเก็บเงินด้วย หาเงินได้แต่ใช้หมดใช้เก่ง ก็ยากจะมีเก็บมีออม ถ้าความ

รับผิดชอบแต่มีทำไม่ได้จะทำงานอื่นคงสำเร็จได้ยาก พี่ว่าคนเราต้องเตรียมพร้อมตั้งแต่วันนี้ เพื่อความมั่นคงในอนาคต (ยิ่ง นามสมมุติ 2554)

3.3. วัตถุประสงค์ในการออมเพื่อยามเกษียณอายุ

เจ้าหน้าที่กรมศุลกากรเห็นว่า การออมนั้นเป็นสิ่งที่เตรียมพร้อมสำหรับวัยเกษียณอายุราชการ ดังนั้น การวางแผนและกำหนดวัตถุประสงค์การออมให้สอดคล้องกับเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยคำนึงว่าหลังเกษียณต้องการใช้เงินจำนวนเท่าไร มากน้อยเพียงใดจึงจะพอเพียงต่อการดำรงชีวิตเมื่อยามไม่มีรายได้

วัตถุประสงค์การออมเพื่อยามเกษียณอายุนั้น เป็นความต้องการชีวิตที่สุขสบาย หลังวัยเกษียณ ต้องการเดินทางท่องเที่ยว การให้รางวัลตัวเอง ต้องการหยุดพักผ่อนและให้เวลากับครอบครัว กิจกรรมมากมายที่อยากทำในวัยเกษียณ วัยที่ไม่มีรายได้มีแต่รายจ่าย ดังนั้นจึงต้องเตรียมพร้อมก่อนวัยเกษียณ โดยจะต้องมีการวางแผนอย่างมีหลักการและเป็นรูปธรรมมากที่สุด คือ การคำนวณเงินสำหรับใช้หลังเกษียณ และวิธีการเก็บออมหรือการได้มาของเงินนั้น เช่น ฝากเงินในรูปแบบของกรมธรรม์ประกันชีวิตหรือกองทุนเพื่อการเกษียณต่างๆ ซื้อทรัพย์สินและอสังหาริมทรัพย์ ลงทุนในรูปแบบที่มีความเสี่ยงน้อย ได้แก่ พันธบัตรรัฐบาล สลากออมสิน เป็นต้น

วัตถุประสงค์การออมของพี่หลักๆ จะมี 2 ข้อ คือ เก็บไว้ใช้ยามเกษียณอายุราชการ กับเก็บไว้เพื่อใช้ในกรณีมีเหตุการณ์ที่จำเป็นต้องใช้เงิน จะได้มีสำรองไว้ ไม่ต้องกู้ยืมให้ต้องเป็นหนี้เป็นสิน (หน้อย นามสมมุติ 2554)

3.4. วัตถุประสงค์ในการออมเพื่อการลงทุนและการสะสมทรัพย์สิน

เจ้าหน้าที่กรมศุลกากรเห็นว่า การออมเงินเพียงอย่างเดียวนั้นไม่เพียงพอ จึงต้องเพิ่มเงินออมด้วยการลงทุน เช่น การลงทุนในกองทุนต่างๆ ซื้อหุ้นในตลาดหลักทรัพย์ การประกอบธุรกิจ หรือการซื้อขายอสังหาริมทรัพย์ เป็นต้น

วัตถุประสงค์การออมของเราก็เพื่อสร้างอนาคตที่มั่นคงให้กับตนเอง เราจะตั้งเป้าหมายในแต่ละปีว่าปีนี้จะออมเงินแบบไหน เท่าไรและเพื่ออะไร บ้างปีก็ออมเพื่อจะซื้อทองบ้าง ซื้อสลากออมสินบ้าง ออมไว้เพื่อลงทุนบ้าง อย่างนี้ปีนี้เราก็ตั้งเป้าหมายไว้ว่าจะออมเพื่อการลงทุน ซื้อดาว์นอาคารชุดไว้ขายต่อ (เกด นามสมมุติ 2554)

การออมในรูปแบบของการสะสมทรัพย์สินเพื่อเก็บไว้เป็นมรดก เนื่องจากภาวะเงินเฟ้อที่เกิดขึ้นในระบบเศรษฐกิจ เงินมีมูลค่าน้อยลง การให้เงินทำงานเพื่อเพิ่มมูลค่าของเงินให้ทันกับภาวะเงินเฟ้อนั้น นับเป็นทางเลือกหนึ่งในการเพิ่มความสามารถในการเก็บออม แต่การลงทุนนั้นย่อมมีความเสี่ยงสูง เจ้าหน้าที่กรมศุลกากรจึงต้องวางแผนและจัดสรรเงินเพื่อการออมในรูปแบบนี้ อย่างเหมาะสม และมีความระมัดระวังที่สุด เพื่อให้ไม่เกิดปัจจัยหรือผลกระทบต่อรูปแบบการใช้ชีวิตของตัวเอง

วัตถุประสงค์การออมของพี่ก็แล้วแต่ช่วงเวลานะ อย่างไม่ก่อนตอนยังไม่มีลูก ก็จะออมเพื่อตัวเอง ออมเก็บไว้ลงทุนบ้าง ใช้จ่ายบ้าง ไว้เพื่ออนาคตบ้าง แต่ตอนนี้มีลูก การออมของพี่ก็เปลี่ยนไปเปลี่ยนไปออมไปฝากเพื่อลูกแทน ไม่อยากให้เค้าลำบาก มีเงินเรียนหนังสือสูง เกิดอนาคตมีอะไรเกิดขึ้น ลูกก็ยังไม่มีเงินเรียน การออมของพี่ตอนนี้ก็เพื่อครอบครัว เพื่อลูกทั้งนั้น (อัน นามสมมุติ 2554)

4. การสม่ำเสมอในการออมของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กรมศุลกากร เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร พบว่า การสม่ำเสมอในการออมของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากรเกิดจากปัจจัยหลักหลายๆ ปัจจัย คือ วินัยในการออมเงิน การวางแผน และรายได้กับรายจ่ายในแต่ละช่วง

จากปัจจัยดังกล่าวสามารถแบ่งการสม่ำเสมอในการออมของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากรออกเป็น 3 ประเภท คือ

4.1. มีความสม่ำเสมอในการออม เนื่องจาก เจ้าหน้าที่กรมศุลกากรส่วนหนึ่งเป็นบุคคลที่มีวินัยในการออมจากการปลูกฝังจากครอบครัว และจากการวางแผนและกำหนดเป้าหมายในการออมเงิน เป็นการเรียนรู้การควบคุมการใช้จ่ายและการเก็บออมอย่างเป็นระบบ และเป็นแรงเสริมที่ดีในสร้างกำลังใจในการกำหนดเป้าหมายอื่นของชีวิต

สม่ำเสมอ เพราะมีการแบ่งบัญชีเพื่อออมออกเป็นส่วนๆ ทำให้เรามีวินัยในการออม จะไม่เก็บหรือพกเงินสดไว้เป็นจำนวนมากๆ เพื่อป้องกันการใช้เงินเกินงบที่ตั้งไว้ (อัน นามสมมุติ 2554)

การเก็บออมอย่างเป็นระบบ เป็นแรงเสริมที่ดีในสร้างกำลังใจในการกำหนดเป้าหมายอื่นของชีวิต และก่อให้เกิดความสม่ำเสมอในการออม ซึ่งเป็นพฤติกรรมออมที่สามารถนำไปสู่ความสำเร็จของการดำรงชีวิตอย่างมั่นคงและปลอดภัย

สม่ำเสมอ ก่อนข้างจะมีวินัยในการเก็บเงินพอสมควร เพราะเราจะตั้งเป้าหมายในแต่ละปีไว้ตลอด อยากปีนี้อะไรเก็บเงินให้ได้เท่าไร จะเอาเงินนั้นไปทำอะไร สมมติจะเก็บเงินให้ได้ 60,000 บาท เราก็จะเฉลี่ยว่าเดือนหนึ่งเราต้องเก็บเงินให้ได้ 5,000 บาท ทำให้เหมือนกับ เป็นภาระหรือค่าใช้จ่ายหลักในแต่ละเดือนของเราไปเลย แบบนี้ก็ดีนะ ทำให้เราเก็บเงินได้สม่ำเสมอ (เกด นามสมมุติ 2554)

4.2. ก่อนข้างมีความสม่ำเสมอในการออม เนื่องจาก ปัจจัยในการใช้จ่ายที่มากเกินไป และไม่มีการวางแผนการออมที่แน่นอน ทำให้พฤติกรรมการออมของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากรเกิดการเปลี่ยนแปลง อาจออมไม่ได้ทุกเดือน แต่เล็งเห็นถึงความสำคัญของการออมเป็นอย่างยิ่ง

ก่อนข้างสม่ำเสมอ เพราะหนูก็ได้ใช้จ่ายอะไรมา อยู่กับพ่อกับแม่ บ้านก็ไม่ต้องเช่า ข้าวเช่าข้าวเย็นก็กินที่บ้าน ส่วนใหญ่ค่าใช้จ่ายของหนูจะหมดไปกับค่าเดินทาง ค่าผ่อนรถมากกว่า ที่เหลือก็ออมหมด (เด็ว นามสมมุติ 2554)

4.3. ไม่มีความสม่ำเสมอในการออม เนื่องจาก เจ้าหน้าที่กรมศุลกากรส่วนใหญ่มีปัจจัยในการใช้จ่ายที่มากเกินไป ไม่สามารถควบคุมได้ และไม่มีการวางแผน การออมหรือเป้าหมายในการออมเงิน พฤติกรรมหรือนิสัยการออมที่ไม่สม่ำเสมอส่งผลให้การออมไม่ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ดังนั้น จึงควรพัฒนาและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้จ่ายและการออมให้เหมาะสม เพื่อก่อให้เกิดความมีวินัยทางการออมเงิน

ไม่ค่อยสม่ำเสมอ เนื่องจากมีรายจ่ายที่ค่อนข้างมาก ยิ่งตอนนี้เรียนยังมีรายได้ที่บางครั้งไม่ได้คาดการณ์ไว้ จึงไม่สามารถออมได้สม่ำเสมอทุกเดือน (นุช นามสมมุติ 2554)

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กรมศุลกากร พบว่าโดยส่วนใหญ่เจ้าหน้าที่กรมศุลกากรอยู่ในกลุ่มของการออมแบบก่อนข้างสม่ำเสมอ เนื่องจากไม่สามารถกำหนดวัตถุประสงค์การออมได้อย่างชัดเจน รวมไปถึงความต้องการ ความอยากได้ หรือพฤติกรรมการใช้จ่ายแบบบริโภคนิยมเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การออมมีความไม่สม่ำเสมอ แต่ก็ยังตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการออมเงินเพื่อการใช้จ่ายในอนาคต จึงทำให้เกิดการเก็บออมสลับกันไปกับการใช้จ่าย

5. ขั้นตอนการออมของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กรมศุลกากร เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร เกี่ยวกับขั้นตอนการออมเงินและทรัพย์สินของเจ้าหน้าที่ พบว่า

ขั้นตอนและกระบวนการออมของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร มี 2 กระบวนการ ดังนี้

กระบวนการแบบที่ 1 กระบวนการออมแบบวางแผน

เป็นกระบวนการออมที่เจ้าหน้าที่กรมศุลกากรส่วนหนึ่งมีการวางแผนการออมเงินเป็นอย่างดีและมีความสม่ำเสมอในการออม เนื่องจากการออมเงินก่อนการใช้จ่าย ซึ่งจะสามารถประมาณการเงินออมในแต่ละเดือนได้ และการทำแผนปฏิบัติการทางการเงินนั้นจะต้องตั้งเป้าหมายที่ชัดเจน มีการทบทวนและปรับปรุงแผนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อป้องกันผลกระทบที่จะเกิดขึ้นหรืออาจจะเกิดขึ้นกับเป้าหมายที่วางไว้

กระบวนการออมแบบวางแผนของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร จากการสัมภาษณ์สามารถสรุปได้ เป็นกระบวนการดังต่อไปนี้

1. เริ่มต้นจากการกำหนดเป้าหมายการออม

เจ้าหน้าที่กรมศุลกากรมีการวางแผนขั้นตอนการออมเงินในแต่ละเดือน โดยเริ่มจากเมื่อได้รับรายได้ในแต่ละเดือน ซึ่งเป็นรายได้ที่ทางฝ่ายการเงินของกรมศุลกากรได้หักเงินออมในรูปแบบที่ถูกบังคับเข้ากองทุนสำรองเลี้ยงชีพ เช่น กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (กบข.) กองทุนสำรองเลี้ยงชีพสำหรับลูกจ้างประจำ (กสจ.) หรือ กองทุนชราภาพในระบบประกันสังคม เป็นต้น นำมาวางแผนและกำหนดเป้าหมายการออมให้เหมาะสมกับแต่ละบุคคล

ก่อนที่เงินเดือนจะเข้าบัญชีจะถูกหักเป็นเงินออมเข้า กบข. ก่อน 3% ของรายได้ หลังจากได้รับเงินเข้าบัญชีแล้วก็จะมีการแบ่งฝากออมทรัพย์กับสหกรณ์ทุกเดือน เดือนละเท่าๆ กัน แล้วก็ฝากประจำในธนาคาร กับจ่ายเบี้ยประกันชีวิต (อิง นามสมมุติ 2554)

ขั้นตอนการออมเงินของพี่แต่ละเดือนก็คือ นำเงินฝากธนาคารทุกเดือน บางเดือนก็อาจมียกเว้นบ้าง เฉพาะกรณีฉุกเฉินอย่างตอนที่บ้านน้ำท่วมก็ไม่ได้ออม จ่ายค่าประกันทุก 3 เดือน 2 กรมธรรม์ อีกกรมธรรม์ จะหักจากบัญชีเงินเดือน สุดท้ายก็เป็นเงินที่ถูกหักเข้า กบข. 15% ของเงินเดือน (น้อย นามสมมุติ 2554)

โดยเริ่มต้น จากการวางแผนตามเป้าหมายการออม การจัดสรรเงินในส่วนที่ได้รับ หลังการหักเงินออมในรูปแบบที่ถูกบังคับให้ออมโดยหน่วยงานของรัฐ เช่น ฝากเงินกับธนาคาร ทั้งแบบการฝากออมทรัพย์เพื่อการใช้จ่าย ฝากประจำรายเดือนเพื่อการเก็บออม เพื่อการลงทุน หรือเพื่อ

การซื้อขายหลักทรัพย์ในอนาคต ฝากเงินในกองทุนหรือกรมธรรม์ประกันสะสมทรัพย์เมื่อยามเกษียณอายุ การซื้อสลากออมสิน พันธบัตรรัฐบาล หุ้นกู้ หรือหน่วยลงทุนของสถาบันการเงิน เพื่อผลประโยชน์ทางภาษี รวมไปถึงการออกแบบการซื้อหลักทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์ หรือเพื่อการลงทุน เช่น การซื้อหุ้น ประกอบธุรกิจต่างๆ เป็นต้น เพื่อผลตอบแทนจากการลงทุน ซึ่งจะต้องมีการวางแผนและจัดสรรให้เหมาะสมกับเป้าหมาย วัตถุประสงค์ รายได้และค่าใช้จ่ายของแต่ละบุคคล

ขั้นตอนการออมของพี่ เงินที่ตั้งใจจะออม ก็จะเก็บไว้เป็นเงินฝากธนาคารไว้ก่อน พอได้เป็นก้อนก็จะเอาเงินไปฝากประจำระยะสั้นๆ ไม่ก็ซื้อทอง ซื้อที่ดิน ลงทุนทำธุรกิจได้กำไรก็เก็บออมไว้อีก แล้วแต่ก็พยายามทำให้เงินเพิ่มขึ้น แต่ก็ได้ไม่มากแค่พอมีพอใช้ (อ้น นามสมมุติ 2554)

2. กระบวนการออมเงิน

เมื่อเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร ตั้งเป้าหมายและวางแผนการออมโดยการจัดสรรเงินให้เหมาะสม แบ่งแยกออกเป็นหลายๆ บัญชีตามเป้าหมาย เพื่อความสะดวกต่อการจัดการเงินออม เช่น บัญชีเงินออมเพื่ออนาคต บัญชีเงินออมเพื่อการใช้จ่าย และบัญชีเงินออมเพื่อการลงทุน รวมทั้งมีการออมจากส่วนเงินที่เหลือจากการใช้จ่าย หากเงินในส่วนของการใช้จ่ายเหลือ เงินส่วนนี้จะถูกฝากเข้าในบัญชีเงินออมเพื่อการใช้จ่าย

เจ้าหน้าที่กรมศุลกากรเห็นว่า การแบ่งเงินออมแต่ละประเภทเป็นหลายๆ บัญชีนั้น เป็นการสร้างระเบียบและวินัยให้กับตัวเอง และเป็นแรงผลักดันให้เกิดการออมอย่างสม่ำเสมอ เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่ได้ตั้งใจไว้

จะแบ่งเงินออมแยกเป็นบัญชีไว้หลายๆ บัญชี หลักจะมีประมาณ 3 บัญชี บัญชีแรกเป็นบัญชีเงินฝากประจำ อันนี้สำหรับออมยาวๆ แบบลืมไปเลย บัญชีที่ 2 เป็นบัญชีออมทรัพย์แบบไม่มีเอทีเอ็ม ไว้สำหรับออมเพื่อการใช้จ่าย อย่างค่าเทอม ซื้อของใช้ชิ้นใหญ่ๆ พวกกระเป๋า รองเท้า เครื่องสำอาง โดยจะตั้งไว้ว่าเดือนหนึ่งจะซื้อของใช้ชิ้นใหญ่ๆ ได้ไม่เกิน 1 ชิ้น แต่ถ้าไม่ได้ซื้ออะไรมีเงินเหลือ หรือเก็บในบัญชีนี้ได้ประมาณ 50,000 จะโยนเงินในบัญชีนี้ไปฝากไว้ในบัญชีฝากประจำ ไม่ก็ซื้อสลากออมสิน ฝากระยะสั้นกับธนาคารที่ให้ดอกเบี้ยสูงๆ แบบฝากประจำ 7 เดือน 9 เดือน รวมถึงไว้ส่งงวดประกันด้วย ส่วนบัญชีสุดท้ายจะเป็นบัญชีที่ออมไว้เพื่อซื้อหลักทรัพย์เก็บไว้ อย่างทอง หรือไม่ก็เอาไว้ลงทุนแล้วแต่โอกาส (อ้น นามสมมุติ 2554)

การออมเงินเพียงอย่างเดียวนั้น ไม่เพียงพอตามการใช้จ่ายหรือเงินเพื่อในอนาคต ดังนั้นกระบวนการออมเงินอีกทางหนึ่งของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร คือ การประกอบอาชีพเสริมที่ไม่ขัดต่อจรรยาบรรณของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร เช่น วิทยากร อาจารย์มหาวิทยาลัย เป็นต้น และการลงทุนและการประกอบธุรกิจ เช่น ร้านอาหาร ร้านล้างรถ ร้านเช่าหนังสือ ร้านขายเสื้อผ้า เป็นต้น

แบ่งเงินที่จะออมออกเป็นส่วนๆ ประมาณ 4 ส่วน ส่วนแรกฝากออมกับสหกรณ์ไว้ใช้ตอนเกษียณ ส่วนที่สองจ่ายประกันของตัวเองกับของลูก ส่วนที่สามฝากประจำกับธนาคาร ก็มีทั้งฝากไว้ฉุกเฉินของตัวเองกับฝากไว้เป็นทุนการศึกษาให้ลูก ส่วนที่สุดท้ายจะเป็นการส่งเสริม ได้ดอกเบี้ยก็เก็บไว้ใช้ยามจำเป็น ไว้ลงทุนด้วยถ้ามีโอกาส พี่ก็จะเปิดร้านอาหารกับน้องบ้าง (พร นามสมมุติ 2554)

3. สิ่งที่ได้รับจากการออม

สิ่งที่ได้รับจากการออมในกระบวนการออมแบบมีการวางแผน คือ ความมั่นคงทางการเงิน มีหลักประกันชีวิตและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น รวมถึงการมีวินัยการออมจนเป็นนิสัย และก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง ส่วนปัญหาหรืออุปสรรคส่วนใหญ่ของกระบวนการออมแบบนี้ คือ ปัจจัยที่ไม่อาจควบคุมได้ เป็นเหตุการณ์ที่ไม่อาจคาดการณ์ล่วงหน้าได้ เช่น ถูกลดเงินเดือน เศรษฐกิจตกต่ำ เกิดภัยธรรมชาติ เป็นต้น

ได้เงินเพิ่มขึ้น มีวินัยในการใช้เงิน ทำให้เราได้นิสัยรักการออม และเป็นหลักประกันในการสร้างความมั่นคงให้กับชีวิต เพื่อสบายใจและอุ่นใจ ทำอะไรก็มั่นใจไม่ติดขัด ไม่มีปัญหาทางการเงิน (อุ้น นามสมมุติ 2554)

กระบวนการที่ 2 คือ กระบวนการออมแบบไม่มีการวางแผน

เป็นกระบวนการที่จัดสรรเงินเพื่อแบ่งเป็นรายจ่ายก่อน ซึ่งอาจมีความไม่สม่ำเสมอในการออม เนื่องจากหากไม่มีวินัยในการใช้จ่าย ซึ่งการออมส่วนใหญ่มักจะเป็นการออมแบบเพื่อการใช้จ่ายในระยะสั้น เพื่อการใช้จ่ายต่างๆ และเห็นว่าการออมแบบบังคับแล้วจึงไม่จำเป็นต้องออมเงินเพิ่มอีก

กระบวนการออมแบบไม่มีการวางแผนของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร จากการสัมภาษณ์สามารถสรุปได้ เป็นกระบวนการดังต่อไปนี้

1. เริ่มต้นจากเมื่อได้รับรายได้ในแต่ละเดือน

รายได้ที่ทางฝ่ายการเงินของกรมศุลกากรได้หักเงินออมในรูปแบบที่ถูกบังคับเข้ากองทุนสำรองเลี้ยงชีพ เช่น กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (กบข.) กองทุนสำรองเลี้ยงชีพสำหรับลูกจ้างประจำ (กสจ.) หรือ กองทุนชราภาพในระบบประกันสังคม เป็นต้น นำรายได้ส่วนนี้มาใช้จ่ายก่อนการเก็บออม

พิจารณาจากรายได้ก่อน หลังจากกรมหัก กบข. และสหกรณ์แล้วเราจะฝากประจำที่แบงค์เท่าไร เราถึงจะไม่ลำบากจนเกินไป เป็นเงินที่หักค่าใช้จ่ายในแต่ละเดือนแล้วทำได้ตามกำลังที่ทำได้ โดยประมาณจะออมเงินขั้นต่ำ 10% ของเงินเดือน ส่วนที่เหลือก็ใช้จ่ายกับเก็บไว้ลงทุนกับแม่ บางทีก็ซื้อพันธบัตรรัฐบาล สลากออมสินกับแม่ (ปุน นามสมมุติ 2554)

2. กระบวนการออม

เป็นการออมเงินในส่วนของเงินที่เหลือจากการใช้จ่าย เหลือมากออมมาก เหลือน้อย ออมน้อย ลักษณะการออมที่เก็บขึ้นจึงเป็นการออมที่ไม่มีเป้าหมายและมักเป็นการออมเพื่อการใช้จ่ายเท่านั้น โดยจัดสรรเป็นค่าใช้จ่ายในส่วนของการจ่ายประจำก่อน เช่น ค่าผ่อนรถ ค่าโทรศัพท์ ค่าน้ำ ค่าไฟ เป็นต้น จากนั้นจึงแบ่งเงินที่เหลือเป็นเงินที่ใช้สำหรับการใช้จ่ายในแต่ละวัน ถ้ามีเงินเหลือจากการใช้จ่ายในแต่ละวันจึงจะเก็บออม

เก็บออมส่วนที่เหลือจากค่าใช้จ่ายรายวัน เหลือเท่าไรจะหยอดกระปุกไว้ โดยเลือกเก็บแต่แบงค์เหลือแบงค์ก็ไปเก็บหมด กับเงินที่เก็บออมไว้ตั้งแต่เงินเดือนออก ออมประมาณ 10 % ของเงินเดือน หรือขั้นต่ำประมาณ 500 บาท ไม่ค่อยสม่ำเสมอ บางทีก็ลืมแต่หลักๆ จะหยอดกระปุก ถูออมเงินได้มากก็เอาไปออมทองคำ เอาไว้เป็นทุน (เดีว นามสมมุติ 2554)

3. สิ่งที่ได้รับจากการออม

สิ่งที่ได้รับจากการออมในกระบวนการออมเงินแบบไม่มีการวางแผน คือ เงินออมซึ่งไม่สามารถประมาณการได้ มีน้อยหรืออาจไม่มีเลย ส่วนปัญหาของกระบวนการออมแบบนี้ คือ การไม่มีวินัยในการออม ซึ่งถือว่าเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการออมเงินอย่างยิ่ง และไม่มีการตระหนักรู้ถึงความสำคัญการออมที่ไม่ใช่สิ่งที่จะกระทำได้เมื่อเงินเหลือใช้ หากแต่เป็นการกั้นเงินส่วนหนึ่งมาเป็นเงินออม ไม่มีการวางแผนการออม หรือวางแผนเป้าหมายในการออมก็ยากจะออมได้

เงินออมไม่มากพอ ไม่สามารถกำหนดจำนวนหรือปริมาณได้แน่นอน ไม่มี
วินัย มีปัญหาเรื่องการเงินบ้างเป็นครั้งคราว (นุช นามสมมุติ 2554)

6. เจ้าหน้าที่กรมศุลกากรมีการจัดการกับรายรับที่เพิ่มขึ้น

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กรมศุลกากร เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร พบว่าเจ้าหน้าที่
ศุลกากร มีการจัดการเงินเพิ่มที่ได้รับมาโดยการเก็บออมเงินที่เพิ่มขึ้นทั้งหมด ตามแต่วัตถุประสงค์
และเป้าหมายของแต่ละบุคคล เช่น มีการเก็บออมเนื่องจากอายุที่เพิ่มขึ้น มีตำแหน่งหน้าที่การงานที่
สูงขึ้นทำให้อาจมีค่าใช้จ่ายที่เพิ่มจึงต้องเก็บออมเพิ่มขึ้นเพื่ออนาคตยามเกษียณอายุราชการ มีการ
วางแผนในการซื้อสินทรัพย์ หรือมีลงทุนเพิ่ม เป็นต้น

เจ้าหน้าที่กรมศุลกากรส่วนหนึ่งมีการเก็บออมเงินที่เพิ่มทั้งหมด เนื่องจากฐานเงินเดือน
น้อย ทำให้เงินที่เพิ่มขึ้นมีจำนวนไม่มาก จึงมีการเก็บออมตามเป้าหมายต่างๆ ที่ได้กำหนดไว้ เช่น
ออมเงินเพิ่มในกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ เช่น กบข. กสจ. และประกันชีวิต เนื่องจากต้องการเก็บเงิน
สะสมไว้ เพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าของเงินในอนาคต และเพื่อเป็นหลักประกันชีวิตหลังเกษียณอายุ
ราชการ

ออมเพิ่มขึ้นทันทีนะ อย่างตอนที่พี่ได้เลื่อนระดับเป็นชำนาญการ พี่ก็ออมเงิน
หักเข้า กบข. เพิ่มขึ้นจาก 3% เป็น 15% ของเงินเดือน กับออมส่วนเงินสิ้นปีก็ซื้อ LTF เพิ่มขึ้น
บ้าง ส่วนกรมธรรม์ประกันชีวิตกับเงินฝาก คงไม่คิดจะออมเพิ่มขึ้น เกินกำลังแล้ว (หน้อย
นามสมมุติ 2554)

และส่วนหนึ่งเก็บออมไว้เพื่อการลงทุนโดยยังไม่ได้กำหนดเป้าหมายไว้ล่วงหน้า เช่น
การเก็บออมเงินเพิ่มไว้ในบัญชี เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการลงทุนหรือซื้อสินทรัพย์อื่น เช่น ทอง
พันธบัตรรัฐบาล สลากออมสิน เป็นต้น

ออมเพิ่มขึ้นนะ ออมทั้งหมดของเงินที่เพิ่มขึ้นเลยนะ เนื่องจากรายจ่ายเท่าเดิม
ไม่ว่าจะได้เงินเดือนเพิ่มขึ้นเท่าไร แต่ก็ใช้จ่ายเท่าเดิม บ้านก็ต้องเช่า อยู่กับพ่อกับแม่
รายจ่ายอย่างอื่นก็ไม่มี มีแต่รายจ่ายส่วนตัวเท่านั้น จะเก็บเงินส่วนนี้รวมกับเงินออมสำหรับ
ซื้อทรัพย์สินหรือลงทุน (อุ้น นามสมมุติ 2554)

ออมเพิ่มนะ กบข. เล่าก็หักเพิ่มเพราะเงินเดือนเพิ่มขึ้น เวลาเงินเดือนเพิ่มแค่หลักร้อยเอง ประมาณ 400-500 บาท โดยหักไปแล้วประมาณ 3% ที่เหลือก็ออมเก็บไว้ในออมทรัพย์พอได้เยอะเป็นหลักพัน ค่อยเอาไปซื้อพันธบัตรกับสลากออมสิน (ปุ่น นามสมมุติ 2554)

7. ปัญหาอุปสรรคในการออมของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กรมศุลกากร เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการออมของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากรนั้น เกิดจากค่าใช้จ่ายที่เพิ่มมากขึ้น การมีนิสัยการใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือย และไม่มีวินัยในการออมเงิน ไม่มีการวางแผนหรือกำหนดเป้าหมายในการออมเงินที่ดี รวมไปถึงรายได้ที่ไม่เพียงพอ เป็นต้น

มีอุปสรรคเหมือนกันนะ หลักๆ ตอนนี้ก็มี 2 เรื่อง พอคิดตอนนี้เรียนโท บางครั้งก็มีรายจ่ายฟุ่มเฟือย รายจ่ายที่เราไม่คาดคิด ค่าภาษีสังคม เวลาเค้าจะไปเที่ยวไปกินข้าวกันก็ต้องไปนะ ยิ่งถ้าเป็นงานเลี้ยงที่จำเป็นต้องไปหรือเลี่ยงไม่ได้ หรือไม่ก็ตั้งใจจะเปิดบัญชีเพื่อเก็บออมไว้ แต่เงื่อนไขของธนาคารก็ไม่ถูกใจ ได้ดอกเบี้ยน้อย พอได้น้อยก็ไม่อยากฝาก พอไม่ฝากก็ไม่ได้ดอกเบี้ย เงินออมเราก็ได้เท่าเดิมไม่เพิ่มขึ้น (อุ่น นามสมมุติ 2554)

7.1. นิสัยการใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือย และการไม่มีระเบียบวินัยในการออม

ลักษณะการใช้จ่ายอันเกิดนิสัยจากความชอบส่วนตัว ความอยากได้อะไรก็มี ซึ่งบางครั้งอาจไม่ได้พิจารณาถึงความจำเป็นในการใช้ เช่น การช้อปปิ้ง กิน เที่ยว ซึ่งอาจเกิดจากการใช้จ่ายแบบบริโภคนิยม ผ่านสื่อต่างๆ เช่น เว็บไซต์ทิพย์ บล็อกเกอร์ต่างๆ เป็นต้น

ความไม่มีวินัยแบบสม่ำเสมอ ยังหลงไปกับการซื้อของฟุ่มเฟือยอยู่บ้าง ช็อปปิ้งดูหนัง ชอบกินอาหารอร่อยๆ ชอบเที่ยว ซื้อเครื่องสำอางตามกระแสบ้าง ตามเว็บไซต์พันทิพย์ ตามคุณปูเป้บ้าง พอซื้อแล้ว ก็จะคิดว่าไม่เป็นไรเดี๋ยวค่อยเริ่มออมใหม่ ทำให้การออมของเราไม่ค่อยได้ ออมได้น้อย และที่สำคัญเรารู้สึกว่าตัวเองก็ไม่มีภาระอะไรต้องรับผิดชอบด้วยเลยอาจไม่ค่อยมีคิดมาก เงินและทรัพย์สินที่ออมไว้ก็เป็นการออมเพื่อตัวเองเท่านั้น การออมของเราไม่ค่อยเห็นหน้าเท่าที่ควร (ปุ่น นามสมมุติ 2554)

7.2. รายได้ประจำของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากรที่ไม่เพียงพอกับรายจ่าย

ปัจจัยทางด้านรายได้ก็นับเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับเจ้าหน้าที่กรมศุลกากรที่มีครอบครัว มีบุตรต้องดูแล หรือแม้แต่ทางเดินทาง ทางน้ำมัน ค่าที่เช่าบ้าน ค่าที่พัก หรือแม้แต่ค่าเล่าเรียน เป็นต้น

รายได้ที่ไม่เพียงพอและไม่สมดุลกับรายจ่าย ยิ่งตอนนี้มีค่าใช้จ่ายค่อนข้างมาก เพราะที่มีครอบครัว มีลูกด้วย รายจ่ายก็เพิ่มขึ้น เมื่อก่อนออมได้นะแต่พอมีลูก เราก็มีรายจ่ายเพิ่มต้องเลี้ยงดู เด็กๆ รายจ่ายเยอะเหมือนกันนะ ไม่สบายบ้าง ค่านม ค่าโน่นค่านี้เยอะไปหมด ยิ่งเข้าโรงเรียนด้วยนะ ทั้งค่าเทอมค่าหนังสือค่าเดินทาง เราก็ต้องบริหารเงินดีๆ อาจออมได้น้อยลงกว่าเดิมค่อนข้างมาก (ศักดิ์ นามสมมุติ 2554)

การไม่มีระเบียบวินัยในการออมของตัวเองกับเรื่องรายได้ต่อเดือนน้อยไม่พอต่อการใช้จ่าย เนื่องจากบ้านอยู่ไกลจากที่ทำงาน ส่วนใหญ่เงินจะหมดไปกับค่าเดินทาง ทำให้ออมได้ไม่มาก (เดิ๋ว นามสมมุติ 2554)

7.3. ไม่มีการวางแผนและการกำหนดเป้าหมายการออมที่ดี

กล่าวคือ ปัญหาอุปสรรคสำคัญที่ทำให้การออมของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากรส่วนใหญ่ไม่สามารถทำได้หรือไม่ประสบความสำเร็จ คือ การไม่มีการวางแผนหรือกำหนดเป้าหมายการใช้ชีวิต ให้สอดคล้องกับรายได้ ค่าใช้จ่าย และการออม มีรูปแบบการใช้ชีวิตแบบไม่มีแบบแผน ตั้งอยู่บนความเสี่ยงและความประมาท เมื่อเกิดปัญหาทางการเงินขึ้น จึงไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ทัน และก่อให้เกิดปัญหานี้สืบตามมา

ไม่มีการวางแผนในการออมเงิน ทำให้การออมประเภทการฝากเงินกับการซื้อหน่วยลงทุน LTF ไม่ค่อยได้ผลมากนัก เนื่องจากการฝากทั้ง 2 แบบเป็นการฝากที่จะต้องอาศัยการควบคุมที่ดีทางการเงินที่ดี มีการวางแผน มีเป้าหมายในการออมที่ดี (หน้อย นามสมมุติ 2554)

ปัญหาหลักๆ น่าจะเป็นการที่พี่ไม่ค่อยมีวินัย ไม่มีเป้าหมายที่แน่นอน ใช้เงินแบบประมาทไม่ค่อยคิด ยิ่งตอนช่วงที่มีปัญหาพี่มักไม่ค่อยมีสติในการใช้เงิน อย่างล่าสุดออกหักพี่ก็เต็มที่แล้ว เทียว คี๋มกิน สังสรรค์กับเพื่อนทุกวันเป็นแบบนี้เป็นเดือน เงินที่ต้องออมก็ไม่ได้ออม แถมยังเอาเงินที่ออมเก็บไว้มาใช้ด้วย (ด้อย นามสมมุติ 2554)

8. วิธีการแก้ปัญหาคารอมของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กรมศุลกากร เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร ถึงวิธีการแก้ปัญหาคารอม พบว่า เจ้าหน้าที่กรมศุลกากรมีวิธีการแก้ปัญหาคารอมที่ไม่เป็นไปตามเป้าหมายหรือแผนการที่วางไว้นั้น สามารถสรุปได้ 3 วิธีการ ดังนี้

8.1. วิธีการลดและควบคุมค่าใช้จ่าย

โดยเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร ควรมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและนิสัยการใช้จ่ายเงินแบบตามใจตัวเอง เลิกหรือลดการใช้จ่ายกับสิ่งที่ไม่จำเป็น มีสติในการใช้จ่ายเงินให้มากขึ้น ไม่ใช้จ่ายเกินตัว รวมไปถึงการทำบัญชี เพื่อจะได้สามารถนำมาพิจารณา วิเคราะห์และประเมินสถานะทางการเงินของตัวเองได้ เพื่อป้องกันและลดปัญหาทางการเงินที่จะเกิดขึ้นในอนาคต รวมไปถึงการควบคุมปริมาณการค่าใช้จ่ายอีกด้วย

พยายามลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นลง ลดการเที่ยวเตร่ลง ประมาณการการออมในแต่ละเดือนเพื่อที่จะได้เก็บออมได้มากขึ้น มีสติในการใช้เงินให้มากกว่านี้ มีเป้าหมายในการออมเงินที่ชัดเจนเพื่อเป็นการสร้างวินัยให้กับตัวเองให้มากขึ้น คิดถึงตัวเอง คิดถึงอนาคตให้มากกว่านี้ และเป็นการป้องกันหากเกิดเหตุการณ์ที่ไม่อาจคาดการณ์ได้ เรายังมีเงินทุนสำรองเพื่อการใช้จ่าย อุ่นใจ และปลอดภัย (ต้อย นามสมมุติ 2554)

พยายามควบคุมรายได้อาจได้ให้ได้มากที่สุด พยายามกันเงินเป็นส่วนๆ ไว้ อย่างค่าใช้จ่ายของลูก ส่วนเงินที่ให้ญาติหรือเพื่อนยืมแล้วไม่ได้คืน อันนี้คงทำอะไรไม่ได้แต่จะไม่ให้ใครยืมอีก จะพยายามไม่ให้อ่อนให้ใครยืมเงิน เพราะรู้ว่าตัวเองไม่แข็งแรงจะไปทวงเงินใคร สุดท้ายคือ ควบคุมตัวเองให้ได้ ต้องคิดก่อนจะซื้อ หรืออาจกันเงินไว้สำหรับซื้อของในแต่ละเดือน ถ้าเกินงบห้ามซื้อ เพื่อเราจะได้ควบคุมเงินได้ (อัน นามสมมุติ 2554)

8.2. วิธีการเพิ่มรายได้

เมื่อเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบและพฤติกรรมการใช้จ่าย มีการลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นลงแล้วนั้น อีกสิ่งหนึ่งที่เจ้าหน้าที่กรมศุลกากรให้ความสำคัญเพื่อให้เกิดการออมเงินให้เพียงพอต่ออนาคต คือ การเพิ่มรายได้หรือรายรับให้มากขึ้น เพื่อการเพิ่มปริมาณเงินที่จะเก็บออมได้อย่างเหมาะสมกับเงินเพื่อในอนาคต และการใช้ชีวิตได้อย่างมั่นคงและปลอดภัยในยามเกษียณอายุราชการ

หารายได้เสริม อย่างตอนนี้พี่ก็ลงทุนขายของให้แฟนขายของอยู่บ้าน ให้มีเงินหมุนเวียนในบ้านเพิ่มขึ้น แต่ก็ไม่รู้ว่าจะช่วยแก้ปัญหาได้มากน้อยแค่ไหน เพราะพี่ก็ยังเพิ่มเริ่มทำ ยังไม่ค่อยอยู่ตัวเท่าไร (ศักดิ์ นามสมมุติ 2554)

พยายามใช้จ่ายเท่าที่จำเป็น เลี่ยงงานเลี้ยงที่ไม่จำเป็นก็ไม่ต้องไป ถ้าเดือนนี้ใช้มากเดือนหน้าก็ต้องประหยัด แต่ยิ่งโตภาษีสังคมยิ่งเพิ่ม การเลี่ยงงานเลี้ยงอาจทำไม่ได้ อีกวิธีที่มองไว้ว่าน่าจะช่วยแก้ปัญหาได้ คือ การหารายได้เพิ่มจากการทำธุรกิจกับครอบครัว (อุ้น นามสมมุติ 2554)

8.3. วิธีการวางแผนการออมเงิน

เจ้าหน้าที่กรมศุลกากร ควรเริ่มต้นการออมจากการกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการออมเงินให้มีความชัดเจนและเป็นระบบมากยิ่งขึ้น มีตรวจสอบฐานะทางการเงิน รายได้และรายจ่ายในแต่ละเดือนที่ควบคุมได้หรือไม่สามารถควบคุมได้ แล้วนำมากำหนดขั้นตอนและวิธีการออมเงินอย่างเหมาะสมกับรูปแบบการใช้ชีวิตของแต่ละบุคคล

มี 2 วิธี วิธีแรกคือ เปิดบัญชีฝากประจำเพื่อเป็นการบังคับตัวเอง เพราะเคยฝากเงินเป็นทุนการศึกษาให้หลานแบบต่อเนื่องทุกเดือนเป็นเวลา 2 ปี แล้วรู้สึกว่าได้เงินปีก่อน วิธีที่ 2 คือ กำลังหาอาชีพเสริมเพื่อให้มีรายได้เพิ่ม เพราะมีช่องทางการขายกาแฟในราคาต้นทุนได้กำไรดี (เดี่ยว นามสมมุติ 2554)

ที่จะพิจารณาความสำคัญของรายจ่ายนั้นก่อน เพราะถ้าเราออมมากไปจนขาดความสุขก็คงจะเป็นการทำร้ายตัวเองไปหน่อย ไม่มีใครรู้ว่าจะเกิดอะไรขึ้นในอนาคต เราอาจเสียชีวิตก่อนได้ใช้เงินออมก็ได้ เพราะฉะนั้นใช้บ้าง ออมบ้าง สร้างความสุขให้ชีวิต (อ้อม นามสมมุติ 2554)

บทที่ 5

สรุปและอภิปรายผล

การศึกษากการให้ความหมาย รูปแบบ และกระบวนการออมของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร ได้นำเสนอโมทัศน์จากการศึกษา และเห็นได้ว่าปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น การตีความ การสร้างความหมายของคำว่า “การออม” โดยการวิเคราะห์ตีความจากแนวคิด และพฤติกรรมที่แสดงออก ทั้งคำพูด ลักษณะท่าทาง และพฤติกรรมการเลือกรูปแบบ และกระบวนการออม โดยมีผลการวิจัยที่ได้จากการศึกษาตามวัตถุประสงค์ทางการวิจัย

สรุปผลการศึกษา

การออมนับเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างมากต่อเป้าหมายทางการเงินที่ได้วางแผนไว้ในอนาคต และเป็นกลไกหนึ่งในการขับเคลื่อนแหล่งเงินทุนสำคัญในการพัฒนาประเทศ จึงต้องสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องให้กับประชาชนในเรื่อง “การออม” รวมถึงแนวคิด และพฤติกรรมการเลือกรูปแบบการออม อันนำไปสู่กระบวนการหรือขั้นตอนการออม เพื่อก่อให้เกิดวินัยทางการเงินของประชาชนอันเป็นพื้นฐานที่สำคัญยิ่งต่อการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและความมั่นคงในชีวิต การสร้างแนวคิดและพฤติกรรมให้ประชาชนเป็นผู้ที่มีวินัยในการใช้จ่ายหรือการเก็บออมเพื่ออนาคตหลังเกษียณ เมื่อขามจุจเงิน อุบัติเหตุ ภัยธรรมชาติ รวมถึงวิกฤติเศรษฐกิจ เป็นต้น ซึ่งนับเป็นเรื่องที่สำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศได้อย่างยั่งยืน

การศึกษากการให้ความหมาย รูปแบบ และกระบวนการออมของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร เป็นการศึกษากลุ่มผู้ที่มีรายได้ประจำในระบบราชการและมีศักยภาพในการออม เนื่องจากรายได้ที่มั่นคงและเพิ่มมากขึ้นในแต่ละปี นับเป็นปัจจัยที่มีผลทางด้านเศรษฐกิจในระดับจุลภาคที่สำคัญยิ่ง และเป็นการศึกษาแนวคิดและพฤติกรรมที่มีผลต่อการให้ความหมาย รูปแบบ และกระบวนการออม ผู้ศึกษาสรุปได้ ดังนี้

การให้ความหมายของคำว่า “การออม” ของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร

จากการศึกษาการให้ความหมายของคำว่า “การออม” จากการให้คิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งผลที่ได้จากความหมายมีความแตกต่างกันตาม วัตถุประสงค์ทางการออมและสถานภาพตามปัจจัยทางสังคมของแต่ละบุคคล ซึ่งเจ้าหน้าที่กรมศุลกากรได้ให้นิยามของคำว่า “การออม” จากการสะท้อนความคิด ความเชื่อทางสังคม และวัฒนธรรมของกรมศุลกากรไว้ 5 ความหมาย ดังนี้

1. การวางแผนการเก็บเงินเพื่อการใช้จ่ายในอนาคตจากนิสัยที่ได้รับการปลูกฝังจากครอบครัว
2. การเก็บออมเงินเมื่อยามเกษียณเพื่อความเป็นเอกภาพทางการเงินของตนเองเป็นหลัก
3. การแบ่งปันรายได้เพื่อเก็บเป็นเงินสำรองเพื่อป้องกันความไม่แน่นอนในชีวิต
4. การลงทุนและการวางแผนในอนาคตเพื่อผลตอบแทนและเป็นการเพิ่มมูลค่าของเงินหรือทรัพย์สิน
5. การเก็บออมเงินเพื่อเป็นหลักประกันให้กับตัวเองและครอบครัวหรือเก็บเพื่อเป็นมรดก

รูปแบบการออมของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร

จากการศึกษาพบว่า รูปแบบการออมของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร มี 2 รูปแบบ ดังนี้

1. การออมแบบถูกบังคับจากหน่วยงานของรัฐ เนื่องจากกรมศุลกากรเป็นหน่วยงานของรัฐ ซึ่งรัฐบังคับให้มีการออมเพื่อเป็นหลักประกันในยามชรา ทั้งกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (กบข.) สำหรับข้าราชการ กองทุนสำรองเลี้ยงชีพสำหรับลูกจ้างประจำของส่วนราชการ (กสจ.) สำหรับลูกจ้างประจำ และกองทุนชราภาพของระบบประกันสังคม สำหรับพนักงานราชการ และลูกจ้างชั่วคราว เป็นการออมเงินในรูปแบบที่หน่วยงานหักเงินรายได้ส่วนนี้ออกไปก่อนจะได้รับเงินเดือนเข้าบัญชีเงินเดือน

2. การออมแบบเลือกออมตามความต้องการ เป็นการออมที่เจ้าหน้าที่กรมศุลกากรเลือกที่จะออมตามความสามารถและความเหมาะสมของแต่ละบุคคล ซึ่งจากการศึกษาพบว่า

การออมในรูปแบบเลือกออมตามความต้องการนี้มี 3 รูปแบบ คือ

- 2.1. การออมในรูปแบบเงินสด เช่น การหยอดกระปุก การฝากเงินกับธนาคารและสหกรณ์กรมศุลกากร พันธบัตรรัฐบาล และสลากออมสิน เป็นต้น
- 2.2. การออมในทรัพย์สินหรืออสังหาริมทรัพย์ เช่น ทองคำ ที่ดิน เป็นต้น
- 2.3. การออมในหน่วยลงทุนเพื่อลดหย่อนภาษี หรือลงทุนเพื่อเงินปันผล รวมไปถึงการทำประกันชีวิต เป็นต้น

กระบวนการออมของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร มีความแตกต่างกันตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการออมของแต่ละบุคคล กระบวนการออมเจ้าหน้าที่กรมศุลกากรจะมีขั้นตอนการเริ่มต้นที่เหมือนกัน คือ การออมเงินก่อนได้รับเงินเดือน เป็นการออมแบบถูกบังคับและถูกหักเงินไปก่อนจะได้รับเงินเข้าบัญชี หลังจากนั้นก็จะขั้นตอนของการออมที่แตกต่างกัน ดังนี้

1. กระบวนการออมแบบวางแผน เป็นกระบวนการที่เจ้าหน้าที่กรมศุลกากรส่วนหนึ่งมีการวางแผนการออมเงินเป็นอย่างดีและมีความสม่ำเสมอในการออม เนื่องจากการออมเงินก่อนการใช้จ่าย ซึ่งจะสามารถประมาณการเงินออมในแต่ละเดือนได้ มีกระบวนการดังต่อไปนี้

1.1. เริ่มต้นจากการกำหนดเป้าหมายการออม วางแผนขั้นตอนการออมเงินในแต่ละเดือน เมื่อได้รับรายได้ในแต่ละเดือน ซึ่งเป็นรายได้ที่กรมศุลกากรได้หักเงินออมในรูปแบบที่ถูกบังคับออก ไม่ว่าจะเป็น กบข. กสจ. หรือ ประกันสังคม

1.2. กระบวนการออมเงิน โดยกันเงินส่วนหนึ่งไว้และจัดสรรให้เหมาะสม โดยแบ่งแยกออกเป็นหลายๆ บัญชีตามเป้าหมาย ทั้งบัญชีเงินออมเพื่ออนาคต บัญชีเงินออมเพื่อการใช้จ่าย และบัญชีเงินออมเพื่อการลงทุน ส่วนเงินที่เหลือจากการออมจะถูกนำไปใช้จ่าย หากเงินในส่วนของการใช้จ่ายเหลือ เงินส่วนนี้จะถูกฝากเข้าในบัญชีเงินออมเพื่อการใช้จ่าย

1.3. สิ่งที่ได้รับจากการออม คือ ความมั่นคงทางการเงิน มีหลักประกันชีวิตและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น รวมถึงการมีวินัยการออมจนเป็นนิสัย และก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง ส่วนปัญหาหรืออุปสรรคส่วนใหญ่ของกระบวนการออมแบบนี้ คือ ปัจจัยที่ไม่อาจควบคุมได้ เป็นเหตุการณ์ที่ไม่อาจคาดการณ์ล่วงหน้าได้ เช่น ถูกลดเงินเดือน เศรษฐกิจตกต่ำ เกิดภัยธรรมชาติ

2. กระบวนการออมแบบไม่มีการวางแผน เป็นกระบวนการที่จัดสรรเงินเพื่อแบ่งเป็นรายจ่ายก่อน ซึ่งอาจมีความไม่สม่ำเสมอในการออม เนื่องจากหากไม่มีวินัยในการใช้จ่าย ซึ่งการออมส่วนใหญ่มักจะเป็นการออมแบบเพื่อการใช้จ่ายในระยะสั้น เพื่อการใช้จ่ายต่างๆ และเห็นว่า มีการออมแบบบังคับแล้วจึงไม่จำเป็นออมเงินเพิ่มอีก มีกระบวนการดังต่อไปนี้

2.1. เริ่มต้นจากเมื่อได้รับรายได้ในแต่ละเดือน ซึ่งเป็นรายได้ที่กรมศุลกากรได้หักเงินออมในรูปแบบที่ถูกบังคับออกแล้ว จะนำเงินไปใช้จ่ายก่อน

2.2. กระบวนการออม เป็นการออมเงินในส่วนของเงินที่เหลือจากการใช้จ่าย เหลือมากออมมาก เหลือน้อยออมน้อย ลักษณะการออมที่เก็บขึ้นจึงเป็นการออมที่ไม่มีเป้าหมายและมักเพื่อการใช้จ่าย การออม

2.3. สิ่งที่ได้รับจากการออม คือ เงินออมซึ่งไม่สามารถประมาณการได้ มีน้อยหรืออาจไม่มีเลย ส่วนปัญหาของกระบวนการออมแบบนี้ คือ การไม่มีวินัยในการออม ซึ่งถือว่าเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการออมเงินอย่างยิ่ง และไม่มีการตระหนักรู้ถึงความสำคัญการออมที่ไม่ใช่สิ่งที่จะ

กระทำได้เมื่อเงินเหลือใช้ หากแต่เป็นการกั้นเงินส่วนหนึ่งมาเป็นเงินออม ไม่มีการวางแผนการออม หรือวางแผนเป้าหมายในการออมก็ยากจะออมได้

ข้อสรุปเชิงทฤษฎีจากผลการวิจัย

การให้ความหมาย รูปแบบ และกระบวนการออมของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นภายใต้บริบทและช่วงเวลาทำงานวิจัยนี้ศึกษาเท่านั้น ดังนั้น การนิยามในเรื่องต่างๆ และการสร้างความหมายย่อมเกิดขึ้นเฉพาะชั่วขณะหนึ่ง การให้ความหมาย รูปแบบ และกระบวนการสร้างความหมายอาจเปลี่ยนไปตามบริบทและเวลาต่างกัน

จากการศึกษาผู้วิจัยสามารถสรุปข้อสรุปเชิงทฤษฎีจากผลการศึกษา ได้ดังนี้

1. แรงจูงใจของความสำเร็จในการออมขึ้นอยู่กับ การวางแผนหรือการกำหนดเป้าหมาย การออมของแต่ละบุคคล

2. การปลูกฝังเรื่องการออมตั้งแต่เด็ก ส่งผลให้เกิดการสร้างวินัยการออมจนเป็นนิสัย

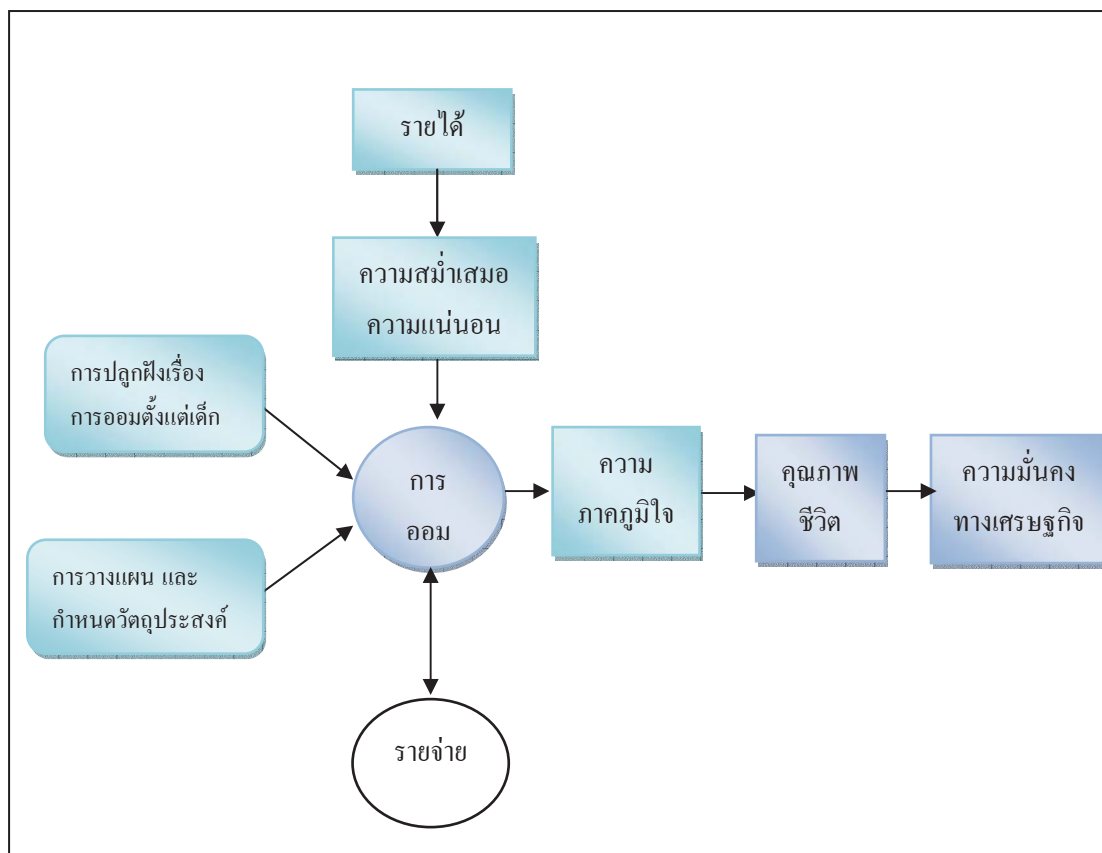
3. การออมที่หักจากรายได้ ย่อมส่งผลต่อความสม่ำเสมอและความแน่นอนในการออมได้

4. ปัจจัยทางด้านรายได้และรายจ่ายของบุคคลในสังคมย่อมส่งผลต่อการเลือกรูปแบบ

การออม

5. ความภาคภูมิใจต่อความสำเร็จด้านการออมของแต่ละบุคคลส่งผลให้สังคมนั้นมีบุคคลที่มีคุณภาพชีวิตที่ดี

6. กิจกรรมการออมของบุคคลนำมาซึ่งการสร้าง ความมั่นคงทางการเศรษฐกิจให้แก่ครอบครัวและสังคม

ภาพที่ 1 ข้อสรุปเชิงทฤษฎีเชิงกระบวนการในรูปแบบเชิงสาเหตุและผลสืบเนื่องที่เกิดขึ้น : การให้ความหมายรูปแบบ และกระบวนการออมของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร

วิจารณ์ผลการวิจัย

การให้ความหมายของการออม รูปแบบ และกระบวนการออมที่เกิดขึ้นในงานวิจัยนี้ เป็นการให้ความหมายที่เกิดขึ้นจากแนวคิดและพฤติกรรมกรรมการออมของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร สำนักพิทักษ์อัตราศุลกากรและสำนักบริหารทรัพยากรบุคคลเท่านั้น ถ้าหากมีการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ สำนักงาน หรือเปลี่ยนไปศึกษาหน่วยงานของรัฐหน่วยงานอื่นๆ ความหมายที่เกิดขึ้นจากการวิจัยนั้นอาจมีการเปลี่ยนแปลงไปหรือแตกต่างออกไป เพราะความหมายที่เกิดขึ้นเกิดจากความคิดและทัศนะของบุคคลและหน่วยงาน ในการสร้างและให้ความหมายจากปัจจัยหลายด้าน ได้แก่ ความรู้พื้นฐานของแต่ละบุคคล พื้นฐานการใช้จ่ายเงินของแต่ละบุคคล ลักษณะนิสัยการออม ปัจจัยภายนอกด้านสภาพเศรษฐกิจและสังคม สิ่งต่างๆ เหล่านี้จะเป็นตัวกำหนดความหมายในเรื่องการออม และสิ่งที่ปรากฏในงานวิจัยนี้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาของการวิจัยช่วงหนึ่งเท่านั้น

หลังจากนี้หากมีการเปลี่ยนแปลง หรือได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมในเรื่องการออม อาจทำให้ทัศนคติและพฤติกรรมการออมเปลี่ยนแปลงไป อาจทำให้ความหมาย รูปแบบ และกระบวนการออมของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากรเปลี่ยนแปลงไปด้วย หรือแม้กระทั่งมีการเปลี่ยนแปลงของบุคลากรในองค์กร เปลี่ยนจากสำนักงานทั้งสองนี้เป็นสำนักงานอื่นๆ หรือหน่วยงานอื่น ย่อมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปได้เช่นเดียวกัน

ดังนั้น ในการที่สังคมใดสังคมหนึ่งจะให้ความหมายของ คำว่า “การออม” รูปแบบ และกระบวนการออมว่าเป็นเช่นไรนั้น คงต้องศึกษาสังคมนั้นอย่างท่องแท้ เพราะบางสังคมอาจมีแนวคิด ทัศนคติ ที่แตกต่างกันตามปัจจัยแวดล้อมภายในและภายนอกของสังคมนั้น ผู้วิจัยพบว่า หัวใจที่สำคัญของการตีความการให้ความหมายของคำว่า “การออม” รวมถึงรูปแบบ และกระบวนการออม คือ บุคคลในสังคมนั้น โดยวิเคราะห์จากแนวคิดและพฤติกรรมการออมที่เกิดขึ้นในสังคมว่าเป็นเช่นไร ซึ่งบางสังคมอาจมีความเข้าใจในเรื่องการออมค่อนข้างน้อย และอาจไม่มีรูปแบบ และกระบวนการออมที่ชัดเจนในสังคมนั้นก็เป็นได้

สรุปผลการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้สามารถสรุปได้ว่าการให้ความหมาย รูปแบบ และกระบวนการออมของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร จากการสะท้อนความคิด ความเชื่อทางสังคม และวัฒนธรรมของกรมศุลกากร เจ้าหน้าที่กรมศุลกากรมีความรู้ความเข้าใจ แนวคิดและพฤติกรรม การออมที่ต่างกันไปตามวัตถุประสงค์การออม ลักษณะนิสัยที่ได้รับการปลูกฝังมาตั้งแต่เด็ก และปัจจัยภายนอกทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของแต่ละคน ซึ่งเจ้าหน้าที่ส่วนหนึ่งยังมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการออมที่ไม่ถูกต้องส่งผลให้มีพฤติกรรมการออมที่ไม่มีการวางแผน ไม่มีวินัยในการออม คือ การออมหลังการใช้จ่ายแล้ว ทำให้ไม่สามารถควบคุมการออมได้ หรืออาจออมไม่ได้เลย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1. กรมศุลกากรควรให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการออมที่ถูกต้อง รวมไปถึงขั้นตอนการวางแผนการออมที่เจ้าหน้าที่กรมศุลกากรสามารถนำไปปฏิบัติได้

1.2. ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้การออมเป็นเรื่องที่เจ้าหน้าที่ทุกคนควรตระหนักรู้ถึงความสำคัญ และนำไปสู่เศรษฐกิจที่ดีของประเทศ และเป็นการเพิ่มคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในสังคม

1.3. มีการส่งเสริมแบบต่อเนื่องไปถึงครอบครัวของเจ้าหน้าที่ โดยเฉพาะกับเด็กควรมีการปลูกฝังในเรื่องการออมตั้งแต่เด็กเพื่อเป็นภูมิคุ้มกันทางการเงิน โดยออกเป็นนโยบายที่มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ และควรส่งเสริมให้มีการออมอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องต่อไป

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

2.1. ควรใช้กลยุทธ์การสร้างความร่วมมือระหว่างกรมศุลกากรกับสหกรณ์กรมศุลกากร โดยยึดเจ้าหน้าที่เป็นเป้าหมายเพื่อให้เกิดความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการออม

2.2. การจัดอบรมเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจต่อการออมที่ถูกต้อง เพื่อปรับกระบวนการออมให้เกิดการวางแผนอย่างถูกต้อง เพื่อชีวิตบั้นปลายที่ดีของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากรต่อไป

3. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการศึกษาวិจัยการให้ความหมาย รูปแบบ และกระบวนการออมของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากรในหน่วยงานอื่นในองค์กรประกอบเดียวกัน เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

3.2 ควรใช้ข้อสรุปเชิงทฤษฎีจากการศึกษาครั้งนี้เป็นแนวทางในการศึกษาการให้ความหมาย รูปแบบ และกระบวนการออมในบริบทอื่นที่แตกต่างกัน

3.3 เป็นแนวทางสำหรับผู้วิจัยที่จะศึกษาโดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อการสร้างทฤษฎีฐานราก สำหรับการให้ความหมายในบริบทของคำแต่ละคำในสังคมใดสังคมหนึ่งต่อไป

บรรณานุกรม

กรมศุลกากร. “ประวัติกรมศุลกากร.” 2552.

กุลิศรา กฤตวรกาญจน์. “การพัฒนาพฤติกรรมการออมในเยาวชนโดยใช้กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการพัฒนา กรณีศึกษาเยาวชนระดับอาชีวศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่.” วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนและพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยแม่โจ้, 2549.

จิตติพร อุ่นใจ. “ปัจจัยที่กำหนดการออมภาคครัวเรือน กรณีศึกษา: จังหวัดพิษณุโลก.” วารสารคณะวิทยาการจัดการ 5, 8 (กรกฎาคม – ธันวาคม 2551) : 23-32.

ฐานิยา กัมพลาลี. “เปรียบเทียบพฤติกรรมการออมและรูปแบบการออมระหว่างพนักงานสถาบันการเงินและข้าราชการ.” งานวิจัยเฉพาะเรื่อง ปริญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552.

ดารณี วิทยาศัย. “การศึกษาพฤติกรรมการออมและปัจจัยที่ใช้ประกอบการตัดสินใจเลือกรูปแบบการออมของพนักงานเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร.” วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, 2551.

นยนา พัฒนะณรงค์เลิศ. “พฤติกรรมการออมของนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่.” วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2548.

นิตยา ลิ้มไพศาล. “การออม: ยุทธวิธีพิชิตความยากจน.” วารสาร มจร.วิชาการ 4, 8 (มกราคม – มิถุนายน 2544) : 70-81.

นิภาพร อมรกิตติเมธี. “ปัจจัยกำหนดรูปแบบการออมของผู้มีรายได้ประจำ กรณีศึกษาเจ้าหน้าที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์.” การค้นคว้าอิสระปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและเอกชน มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2553.

นันทกา นันทวิสัย. “การศึกษาเปรียบเทียบภาวะการออมของครัวเรือนในภาคการเกษตรและนอกภาคเกษตร.” สารนิพนธ์ปริญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์การจัดการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2552.

ปวิกร จุณณานนท์. “ปัจจัยการสื่อสารที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจลงทุนในกองทุนรวมของประชาชน.” วิทยานิพนธ์ปริญยานิติศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.

พงศกร รัตนานุกรณ์. “พฤติกรรมการออมเงินของบุคลากรในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่.” งานวิจัยปริญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2551.

พระราชบัญญัติกองทุนการออมแห่งชาติ พ.ศ. 2554. “ราชกิจจานุเบกษา.” เล่ม 128, ตอนที่ 34 ก (พฤษภาคม 2554) : 47-63

“พฤติกรรมการณ์การออมของครัวเรือนในประเทศไทย.” รายงานเศรษฐกิจรายเดือน ธนาคารแห่งประเทศไทย 34, 12 (ธันวาคม 2537) : 11-25.

พิทักษ์ ศิริวงศ์. “ทฤษฎีฐานราก (Grounded Theory) วิถีวิทยาการวิจัยเพื่อสร้างทฤษฎีในการพัฒนาประเทศ.” วารสาร มสค. 19, 1 (เมษายน-กันยายน 2547).

รดา อุดลย์วัฒนากุล. “ปัจจัยกำหนดการออมและพฤติกรรมการณ์การออมภาคครัวเรือนในประเทศไทย.” วิทยานิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2540.

เรณู สำเร็จยิ่ง. “ความพึงพอใจในการออมเงินผ่านธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน) ในเขตเมืองจังหวัดชลบุรี.” ปัญหาพิเศษปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารทั่วไป วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา, 2549.

ศิรินุช อินละคร. “การเงินบุคคล.” พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เกษรศาสตร์, 2548.

ศุภชัย ชำรงกุลศิริ. “ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการณ์การออม ศึกษากรณีของประเทศไทยในช่วงปี พ.ศ. 2513 - 2532.” วิทยานิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกริก, 2536.

ศุภวรรณ มณีพันธุ์วงศ์. “ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจออมของพนักงานธนาคารในเขตเทศบาลเมืองจังหวัดสมุทรสาคร.” การค้นคว้าอิสระปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและเอกชน มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2552.

สมประวิณ มั่นประเสริฐ และวิฑูรย์ รุ่งเรืองสัมฤทธิ์. “การบริโภคภาคครัวเรือนของไทยภายใต้แบบจำลองรายได้ถาวรในวงจรชีวิตและข้อจำกัดด้านสภาพคล่อง.” วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. “รายได้ประชาชาติของประเทศไทย ปี 2551.” 1 มกราคม 2552.

สำนักบริหารทรัพยากรบุคคล กรมศุลกากร. “การแบ่งส่วนราชการและอัตรากำลังของกรมศุลกากรตามกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการ พ.ศ. 2553.” 30 กันยายน 2553.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. “รายงานเชิงวิเคราะห์เรื่องพฤติกรรมการณ์การออมของครัวเรือน พ.ศ. 2541.” กรุงเทพฯ, 2541.

อิสริยา บุญญะศิริ. “การเปลี่ยนแปลงบริบทการพัฒนาของโลกต่อทิศทางการพัฒนาประเทศไทย.” เศรษฐกิจและสังคม 42, 3 (พฤษภาคม-มิถุนายน 2548) : 50-53.

อดุสาร์ แซ่มสุวรรณ. “ปัจจัยกำหนดการออมของครัวเรือนในประเทศไทย พ.ศ. 2527-2541.” วิทยานิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2544.

ภาคผนวก
แนวทางการสัมภาษณ์

แนวทางการสัมภาษณ์

เรื่อง การให้ความหมาย รูปแบบ และกระบวนการออมของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร
ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ถูกสัมภาษณ์

1. เพศ
2. อายุ
3. ระดับการศึกษา
4. อาชีพเสริมหรืองานพิเศษ ทำอะไร
5. รายได้
6. จำนวนปีที่ทำงาน

ข้อมูลเชิงลึกในการสัมภาษณ์

1. เรื่อง แนวความคิดต่อการให้ความหมายของคำว่า “การออม”
  - 1.1. คำว่า “การออม” คืออะไร ทำไมจึงคิดเช่นนั้น
  - 1.2. ท่านคิดว่าการออมมีความสำคัญหรือไม่ อย่างไร
  - 1.3. ทักษะที่มีต่อการออมของท่านเป็นอย่างไร
  - 1.4. การออม กับการออมเงิน แตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร
2. เรื่อง รูปแบบของการออมของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร
  - 2.1. รูปแบบการออมในความคิดของท่านมีกี่รูปแบบ อะไรบ้าง
  - 2.2. ท่านมีรูปแบบในการออมกี่รูปแบบ อะไรบ้าง
  - 2.3. ปัจจัยหรือเหตุผลในการเลือกรูปแบบแต่ละรูปแบบของท่านคืออะไร
  - 2.4. ท่านมีการออมระยะสั้นหรือไม่ อะไรบ้าง และเพราะเหตุใด
  - 2.5. รูปแบบการออมเงินตามที่รัฐกำหนดเพิ่มยามเกษียณอายุราชการพอเพียงต่อท่านหรือไม่ อย่างไร หากไม่พอเพียงท่านมีวิธีหรือรูปแบบการออมเพิ่มอย่างไรบ้าง
3. เรื่อง กระบวนการออมของเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร
  - 3.1. ท่านเริ่มคิดที่จะออมเมื่อไร เพราะอะไร
  - 3.2. ท่านมีการจัดสรรเงินในแต่ละเดือนเพื่อการออมอย่างไร
  - 3.3. วัตถุประสงค์ในการออมของท่านคืออะไร
  - 3.4. มีความสม่ำเสมอในการออมหรือไม่ อย่างไร
  - 3.5. อธิบายขั้นตอนการออมของท่านที่ท่านทำอยู่มีขั้นตอนอย่างไร

- 3.6. เมื่อมีรายรับมากขึ้น ท่านมีการออมเพิ่มขึ้นด้วยหรือไม่ อย่างไร
- 3.7. สิ่งที่ได้รับจากการออม คืออะไร
- 3.8. ปัญหาอุปสรรคในการออมของท่าน คืออะไร
- 3.9. ท่านมีวิธีการแก้ปัญหอย่างไร

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ – สกุล นางสาวปิยกานต์ อาจารย์ยุวดี
 ที่อยู่ 201/4 หมู่ 5 ตำบลธรรมศาลา อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม
 ที่ทำงาน กรมศุลกากร สำนักพิกัตอัตราศุลกากร ส่วนมาตรฐานพิกัตอัตราศุลกากร 2
 เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2543 สำเร็จการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนนารีนุติ
 พ.ศ. 2547 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาบริหารธุรกิจบัณฑิต (การบัญชี) มหาวิทยาลัยราชภัฏ
 สวนสุนันทา
 พ.ศ. 2553 ศึกษาต่อระดับปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
 คณะวิทยาการจัดการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ประวัติการทำงาน

พ.ศ. 2544 – 2545 พนักงานชั่วคราว (Part Time) ตำแหน่ง พนักงานประจำร้านพิซซ่าฮัท
 บริษัท ยัม เรสเทอรองตส์ อินเตอร์เนชั่นแนล (ประเทศไทย) จำกัด
 พ.ศ. 2545 – 2547 พนักงานชั่วคราว (Part Time) ตำแหน่ง พนักงานประจำโรงภาพยนตร์
 (Box office) บริษัท เมเจอร์ ซินีเพล็กซ์ กรุ๊ป สาขาปิ่นเกล้า
 พ.ศ. 2547 - 2549 พนักงานแผนกการเงินและบัญชี บริษัท อะคูเทค จำกัด สาขาดอนเมือง
 กรุงเทพมหานคร
 พ.ศ. 2549 - 2551 ลูกจ้างชั่วคราวกรณีพิเศษ โครงการศูนย์ร่วมใจใสสะอาด กรมศุลกากร
 เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร
 พ.ศ. 2551 - ปัจจุบัน เจ้าหน้าที่ประเมินอากร สำนักพิกัตอัตราศุลกากร กรมศุลกากร เขต
 คลองเตย กรุงเทพมหานคร